

11-11-48
 CEDDO
 FONS
 A VILADOT

LA NOSTRA REVISTA

PUBLICACIÓ MENSUAL

SUMARI

J. DE CAMPS ARBOIX: Recomençar. — JOAN ALAVEDRA: Mestre Fabra fa vuitanta anys. — A. RÒVIRA I VIRGILI: Les aportacions visigòtica i sarraïna a la sang dels catalans. — JOSEP M. CORREDOR: Una Europa occidental organitzada. — JOAN VINYOLI: Oh bell destí per un cel que jo ignoro... — MANUEL VALLDEPERES: La dansa dels dies i dels homes. — M. SERRA I MORET: Economia europea. — ENRIC BOTEY: Cinquanta anys de vida a Mèxic. (3). — VÍCTOR ALBA: ...I les dents plenes de autge! — A. ARTIS-GENER: El Pla de la Calma.

GRÒNICA. — *L'Homenatge Nacional a Pompeu Fabra*. — Carta de Buenos Aires: *Els vells desvalguts*, per PÈRE MAS I PERRA. — *La situació econòmica d'Espanya*, per J. M. — *Dels nostres corresponals a Catalunya: Pànic del capital a Barcelona; El desgavell dels serveis tramviaris; La tristesa urbana de Barcelona; De quan motiu era tan car com viure*. — *Fragment d'una carta particular*. — *Els Llibres i els Autors*; Nota bibliogràfica, per M. C.; Lluís de Riapó obté el Premi de Poesia Salvat-Papasseit; Les edicions en català a Barcelona; *Noticiari*. — *Revistes i Periòdics*. — *Actes de comiat al Dr. P. Bosch-Gimpera*. — *Les Arts i els Artistes*. — *La Música i els Músics*. — *Cursos i Conferències*. — *El Teatre*; Breus consideracions sobre l'actual teatre català; Verdictes d'un concurs; *Noticiari*. — *Noticiari general de l'Interior*. — *Vària*.

IL·LUSTRACIONS. — Dibuixos de TISNER. Fotogràfics: el Mestre Fabra prenent el vol per Prada, amb dos dels seus néts; tres notes de l'Homenatge Nacional al Mestre Fabra; reproducció d'una escultura de PRATS-VENTÓS.

EDICIONS CATALÒNIA

Kanasa, 13,1 (Col. Nàpoles)

MEXIC, D. F.

Registada como artículo de 2ª clase en la Administración General de Correos de México, D. F., (Estados Unidos Mexicanos) con fecha 26 de enero de 1948

ABONAMENTS [6 mesos: EE. UU. mexicans, \$ 10.—mex. • ESTRANGER, únicament per anyades: 00] Núm. solt: 12 mesos: EE. UU. mexicans, \$ 18.—mex. • Amèrica, US\$ 4.— — Europa, US\$ 4.25] \$ 2.— mex.

COL·LECCIÓ CATALÒNIA

L'INTENT
EDITORIAL
EN CATALA
MES REEIXIT
FORA DE
CATALUNYA

Publica de quatre a
sis volums cada any

Els subscriptors a tota
la Col·lecció reben els
llibres a domicili, amb
un descompte del 20%
sobre el preu marcat a
la coberta.

VOLUMS PUBLICATS

1. — LA NOVEL·LA DEL BESAVI, per AUGUST PI-SUNYER. Premi Fastenrath als Jocs Florals de Bogotà \$ 10.—
2. — ADRIÀ GUAL I LA SEVA OBRA, per AVELLÍ ARTÍS. Pròleg de JOAN ROURA-PARELLA \$ 2.—
3. — MOSSÈN CINTO, per JOAN MOLES. Pròleg de JOSEP CARNER \$ 4.—
4. — 556 BRIGADA MIXTA, per A. ARTÍS-GENER. Pròleg de VICENÇ GUARNER. Premi de Prosa als Jocs Florals de L'Havanna \$ 6.—
5. — L'ATLANTIDA, per JACINT VERDAGUER. Pròleg de J. M. MIQUEL i VERGÉS \$ 5.—
6. — MIQUEL SERVET, per JAUME AIGUADER i MIBÓ. Pròleg de JAUME PI SUNYER \$ 8.—
7. — EL PONT DE LA MAR BLAVA, per LLUÍS NICOLAU D'OLWER. Pròleg de l'autor, exprés per a aquesta edició \$ 4.—
8. — EL DARRER DELS TUBAUS, per JAUME ROIG; Premi Fastenrath als Jocs Florals de Londres \$ 8.—
9. — TOTS TRES SURTEN PEL L'OZAMA, per VICENÇ RIERA LLORCA \$ 7.—
10. — HISTÒRIA DE CATALUNYA, per FERRAN SOLDEVILA i P. BOSCH-GIMPERA. Publicada sota el patronatge de la Fundació Ramon Llull \$ 12.—
11. — A LA BOCA DELS NÚVOLS, per RAMON VINYES. Premi Concepció Rabell als Jocs Florals de Bogotà \$ 7.50
12. — SOLITUD, per VÍCTOR CATALÀ \$ 10.—
13. — RETRATS LITERARIS, per DOMÈNEC GUANSÉ. Premi de Prosa als Jocs Florals de Santiago de Xile \$ 7.—
14. — TEMPERATURA, per FRANCESC TRIBAL \$ 12.—
15. — TEATRE DE LA NATURA, per A. ROVIRA i VIRGILI \$ 6.50
16. — DE LA PAU I DEL COMBAT, per J. PONS i PACÈS \$ 15.—

En premsa: **HAIDÉ**, novel·la de RAFAEL TASIS

En cartera, molts altres títols dels millors escriptors de llengua catalana

LA NOSTRA REVISTA

DIRECTOR-GERENT: AVELÍ ARTÍS — SECRETARI: VICENÇ RIERA LLORCA

Corresponsals literaris: a França, Rafael Tasis; a l'Argentina, Pere Mas i Petera; a Xile, Domènec Guand

RECOMENÇAR

DESPRÉS DE L'ENSULSIADA DEL 1936, seguien per a nosaltres prop de tres anys de convulsió i de tragèdia; més tard, des de l'acabament de la guerra civil, han seguit per a nosaltres prop de nou anys d'inquietud i estagnació. Politicament parlant, aquests dotze anys són els més llòdrecs per a Catalunya d'un segle ençà, perquè són els anys de màxima negació de tota la vida catalana autòctona. En la corba ascencional marcada pel renaixement de darrers de segle passat i pel catalanisme en el decurs de l'actual, és evident que ara passem per un moviment contrari, tan insospitat com lamentable, de desconnexió, desesma i depauperació. Els catalans, col·lectivament, per pecats polítics interns més que per altra cosa, hem caigut en un pou de ludibri i desesperança. Dissimular-ho seria ingenuïtat; negar-ho seria perdre el sentit de l'evidència; no reaccionar contra el fet advers, seria renunciar a la vida. Cal que tinguem sempre present aquesta situació, més justificativa d'una conducta compungida que no pas de la fatxenderia denunciada per algunes coses que encara escriuen certs col·loistes.

El patriòtic és dir que hem caigut molt avall, però que cal remuntar a la superfície; el patriòtic és reconèixer les nostres falles per a rectificar-les; el patriòtic és deixar de cantar a la lluna, en política, per a concentrar l'esforç en la tasca que sigui possible; el patriòtic és proclamar a tothora que cal recomençar. En un esdevenidor més o menys llunyà, la força immanent de la vida i de les coses, per estar damunt de totes les contingències, ens posarà de bell nou en el camí dels lliures destins; quan això esdevingui, ens trobarà desprevinguts si des d'ara no prevenim, i, una vegada més, haurem d'improvisar amb riscos majors de fer-ho malament i tornar a rossolar rostos avall. La veu de la sensatesa, d'allò que resta del seny català, òno diu amb accent que té de conjur que hem de preparar l'ànim i l'acció per a ascendir pels camins de l'anhelada recuperació? A la nostra

mà està aquesta possibilitat, perquè sempre està a les mans dels homes —dels homes i no de les institucions, que són irresponsables— la sort de llurs destins individuals i col·lectius.

Si la política, bona o dolenta, es qualifica pels resultats, haurem de concloure que la política catalana d'abans i després de la guerra civil ha estat senzillament catastròfica. Ho hem fet malament, seguim fent-ho malament i és de témer que continuem fent-ho pitjor. Dir el contrari no passa d'un autoengany inconscient o d'una culpable enganyifa per als altres. ¿On són les nostres institucions polítiques, aquelles que hem volgut bufar i mantenir en l'exili? ¿On és l'organització interna, vestal del foc sagrat i ariet demolidor, que no ha fet més que celebrar conciliabuls sota la sorneguera rialleta policíaca? ¿Què ha esdevingut amb els antics partits, exponent màxim de la deficiència del nostre sentit polític, en entestar-se a sobreviure's sense adonar-se que eren simples ficcions i tristes despulles d'un ahir esvaït? El contrast és impressionant: mentre el món giravolta, es crema per dintre i per fora, innova fórmules i les assaja, retorna a les velles per a reformar-les i adaptar-les, els catalans de dintre i de fora hem seguit impàvids el mateix camí que ens ha menat a l'abisme, hem conservat com tresors inapreciables homes fracassats i motlles inservibles, hem repetit els mateixos tòpics d'un catalanisme desuet, ens hem endeïriat amb les mateixes picabaralles. És natural que si no hem tingut grandesa en la lluita, no hàgim conservat la dignitat en la desfeta.

Hem, doncs, de recomençar de bell nou i, per a recomençar amb bon peu, cal estintolar-nos en allò que queda i és permanent, és a dir, que és durable i sòlid. I allò que ens queda és un complex valuós, molt sanejat, molt ric de substància: la cultura catalana que infantà el moviment renaixentista i que impulsà el catalanisme de cinquanta anys. Aquest patrimoni té un inventari que és un actiu considerable

i el dipòsit de les més jocundes possibles realitzacions. Fem, en síntesi, aquest inventari, per a estimul dels lluitadors i satisfacció de les generacions que han contribuït a elaborar-lo: Una llengua depurada, feta instrument apte per a tota empresa intel·lectual; una Història treballada pel bisturi de la crítica moderna, pou d'ensenyaments i advertències; un Dret que, mantenint la línia òptima del liberalisme, s'orientava vers fórmules socials d'emancipació econòmica; una literatura i un art que havien donat fruits abundosos i de vàlua; una xarxa d'institucions culturals, pedagògiques i tècniques que eren, com l'Institut d'Estudis Catalans, la Protectora de l'Ensenyança Catalana, la Universitat Industrial i les escoles especialitzades, riques pedreres de possibilitats i models del gènere; i, sobretot, un llevat cada dia més ple d'essència filtrant-se en totes les capes socials, impregnant, reconstruint, plasmant una ànima col·lectiva més definida, més pròpia, més arrelada, més dinàmica. Aquesta obra cultural, mantenedora de la fesomia i de les característiques de la terra, és la nostra gran esperança, l'atot i l'instrument a jugar en aquesta empresa de recomençament.

Si tornem a prendre el nostre fons cultural com a punt de partida, repetirem el cicle català històric que ens ha donat els resultats de superàvit inscrits en el nostre balanç d'ahir, com la base sòlida de la futura reestructuració de les nostres estructures polítiques, amb un contingut constructiu, assenyat, intel·ligent, comprensiu, que ha de ser el coronament de l'edifici, per a esdevenir motor i guia de la marxa vers el destí.

Res no fa creure que tot això sigui impossible, si tenim fe i posem la plenitud del nostre esforç en l'empresa. Saber el que es vol i posar el preu de la seva consecució, són les dues condicions per a reeixir; sense precipitacions, si voleu, però sense defallències ni vacil·lacions. Que la més prestigiosa de les institucions culturals que ens resten a Catalunya, amb la força

de la seva autoritat, iniciï la conjugació dels elements esparsos; que sota la seva alta ègida posi cadascú en el lloc que reclamin llurs mereixements; que conjumini un pla eficaç amb ample suport econòmic; que sàpiga crear els equips adequats per a laborar mancomunadament; que dongui un to, un prestigi, una confiança. Estem segurs que els catalans, com mai àvids de reconstituir-se, seguiran en massa el guiatge, afanyosos de fer bona feina per a recuperar el temps perdut i estar preparats a aprofitar la primera oportunitat que el rodar de la vida ofereixi. L'exemple seria fecund després de tants anys d'inanitat; l'esperança redoblaria l'estimul i ens sentiríem tots empesos per la vitalitat d'un patriotisme eficient. El corc de la impotència no rautaria tan acerbament l'enyorança del passat, ni l'absència de la terra, ni el desmenjament de viure-hi en plena misèria espiritual. Recobriríem Catalunya, així que els catalans ens haguessim recobrat nosaltres mateixos.

Els expatriats ens hem de convèncer que els que comanden són els de dintre, i que el que nosaltres fem, tot i essent meritori, no tindrà transcendència, o almenys no tindrà aquella que nosaltres voldríem; però tampoc no es pot oblidar ni negligir els estols de patriotes aptes i decidits que viuen fora. És, per tant, la solidaritat entre tots, la que pot fer el miracle, utilitzant, amb justa equació, l'aprofitament de tots els recursos com a garantia de ben obrar i de les més òptimes consecucions.

Malauradament el temps passa i la nostra generació té el deure de seguir vivint per a la terra, per tal de rescabalar-la i vindicar-nos nosaltres mateixos. I ja que ens toca aquesta tasca augusta, tot i no oblidant que s'ha dit la malaventura de la pàtria que ha de ser salvada cada dia, fem l'inimaginable per no fallar una nova conjuntura.

J. DE CAMPS I ARBOIX

Buenos Aires, febrer del 1948.

Ministres d'Isabel Segona: Els catalans, són o no són espanyols? Sapiguem el que són i doneu el remei o la mort, però que cessi l'agonia. Són espanyols? Doncs retornem-los les garanties que els heu arrebatat, garanties que són seves, que tenen dret a usar, perquè les han conquistades amb la seva sang. Feu-los iguals als altres espanyols. Si no els voleu com a espanyols, aneu-vos-en de Catalunya. Deixeu-los estar, que no us necessien per a res. Però si, considerant-los espanyols, els voleu fer esclaus, si preteneu continuar la política de Felip Vè, d'ominosa memòria, feu-ho en bona hora i feu-ho del tot. Fermeu-los el ganivet a la taula, com va fer aquell rei; anqueu-los dintre un cercle de bronze, i si això no és prou, sia Catalunya arrasada i destruïda, i sembrada de sal com un poble maldit, perquè així ens fareu doblegar la testa, perquè només així vencereu la nostra altiveza; així, i no de cap altra manera, domineu la nostra ferotgia...

domareu (Paraules dites a les Corts Espanyoles per JOAN PRIM I PRATS, diputat per Vic, el 21 de novembre del 1850.)

Domareu

Mestre Fabra fa vuitanta anys...

FA TOT JUST DOS ANYS, en un dels seus passeigs d'havent dinat, Mestre Fabra va arribar-se, encara, caminant xano-vano carretera enllà, fins al poblet de Conat, a set quilòmetres de Prada. Set d'anada i set de tornada, en fan catorze. A peu. Com a passeig, als setanta-vuit anys.

Avui, als seus vuitanta, ja no fa marxes tan llargues. Se'l veu per Prada passejant amb els seus nètis —quatre, el més gran de cinc anys— o caminant de pressa al costat d'algun refugiat que, arrossegant un carretó, li porta uns quants quilos de llenys per a l'estufa del menjador. De totes maneres, en aquests dos anys darrers ha anat una vintena de vegades a París —sempre sol—, en compliment del seu càrrec de conseller del Govern de la Generalitat. Per cert que l'hivern passat, totnans-ne, va quedar bloquejat per la neu a Narbona.

—Quan vaig sortir de París feia molt bo —explica Mestre Fabra, que en el seu amor per la capital francesa combat sempre els que diuen que hi fa mal temps—. Va ser a Montauban, que vaig adonar-me de la neu. A Tolosa ja n'hi havia un dit, a Carcassona un pam i en arribar a Narbona ens digueren que el tren no podia continuar.

El vagó, sense calefacció, era una nevera. A l'estació feia un fred terrible. Pels carrers hi havia vuitanta centímetres de neu. I el Mestre no recordava l'adreça de cap amic en aquella ciutat. Què fer? Un català, però, sempre en troba un altre. Tot just baixa del vagó, que un compatriota el saluda, i seguint la mica de camí que havien fet en la neu els que l'havien trepitjada abans, l'acompanya, pels carrers deserts i silenciosos de Narbona, fins al Casal Català. ¡Us imagineu la sorpresa dels socis que s'hi trobaven

—aseguts al voltant de l'estufa—, en veure entrar, amb aquell temps, i en aquell estat, el Mestre Fabra!

—Un parell de copetes de conyac i una bona pipa van reanimar-me —diu el Mestre—, i durant els tres dies que els trens no circularen, aquells bons xicots se'm disputaven per tenir-me a dinar o a sopar. En acomiadar-me vaig dir-los: «—Fa molt de temps que us dec una conferència. Ara us l'heu ben guanyada.» I al cap de poc vaig tornar a Narbona i els la vaig donar.

ferència. Ara us l'heu ben guanyada.» I al cap de poc vaig tornar a Narbona i els la vaig donar.

FABRA S'ENVELLÍ BASTANT en els cinc mesos de malaltia de la seva filla. Teresa sofria dia i nit i el Mestre sabia que no hi havia cap esperança de salvar-la. Ho aguantà amb una resignació aparent i sense perdre mai, exteriorment, aquella naturalitat tan seva. Els trets, però, se li acusaren i els ulls perderen esclat. Recordo que un d'aquells dies, estant-me al Palmarium, de Perpinyà, vaig sentir en una taula: «—Si no tornem aviat a casa, tots plegats hi deixarem els ossos, per ací.» Seguint la mirada del que parlava, vaig veure, per darrera els vidres, el cap blanc de Mestre Fabra. Travessava la plaça Aragó, les mans dintre l'abric negre, el cos corbat, prim, afeblit...

I no obstant, tornant del cementiri, el dia poster

més trist de la seva vida, quan havia deixat la seva filla dessota la terra que aquell marí d'hivern s'anava cobrint de borrallons de neu, va dir-me:

—Quin dia és, avui?

—Dimecres.

—Marxant aquest vespre, encara tindria temps d'ésser demà dijous a París, a la reunió del Govern. El President va dir-me que era tan important...—

PASSAT EL COP, un xic aconhortat de la pèrdua, tan sensible, per la idea de la irremediable sofrença acabada, Mestre Fabra s'ha recobrat físicament. El front torna a alçar-se, noble. Als ulls s'ha encès de nou aquella flama d'acer. I els braços, en gest d'acollida, tornen a alçar-se àgils i cordials. L'esperit ha retrobat tota la frescor.

Ahí, per exemple, després d'escriure un autògraf per a Tramontane, em passa el paper i diu, somrient:

—No hi ha pas cap falta d'ortografia?—

Tots esclatem a riure i Fabra sosté que ell hi està exposat com qualsevol altre...

—Tot, menys ésser infal·tible! —exclama—. Tinc horror a les paternes!—

L'EXERCICI dels càrrecs de President de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i de President del Patronat de la Universitat Autònoma, no ha influit en el tarannà de Pompeu Fabra. Tots els qui hem assistit a les seves lliçons sabem en quin to planer i sobri les explica el Mestre, sense cap minva —al contrari— per a la claredat i l'eficàcia del que diu. Els qui l'han vist produir-se en conferenciant saben, també, quina elegància tan catalana resulta de l'aliança de la dignitat amb la simplicitat. Comença sense preàmbul, continua sense artifici, acaba sense efectisme, posant, senzilla, un punt. Deresta, sobretot, els aparatosos ingredients de l'academicisme, tan cars a certs conferenciants.

—Per a qui és allò? —demana un dia, assenyalant un enorme bolado ficat dins un vas, al costat d'un getro d'aigua i tot plegat posat damunt una gran platera, en la taula des de la qual havia de donar la conferència.

—Per a vostè.

—¡Volen fer el favor de treure-ho i posar-hi un vas de cervesa ben fresca?—

VUITANTA ANYS DO són res, és clar. Però quan hom té la memòria del Mestre Fabra, resulta que són molt. ¡Que n'és d'agradable, el sentir-li explicar, amb aquella paraula i aquell gest tan vivents i tan justos, amb aquella força de projecció i aquella evocació del detall essencial, com si es tractés de coses d'ahir, uns fets ocorreguts ara fa cinquanta o seixanta anys! Les primeres excursions dels catalanistes... Aquelles sortides ruskinianes —Cebrià de Montoliu traduïa

Ruskin al català—, a la descoberta meravellosa de la Natura —amb majúscula!— i de Catalunya.

Una vegada, avant de Barcelona a Camprodon a peu, Fabra s'assenja a menjar a recer d'un marge, entre Cornellà i Barvoles. Un pobre s'asseu al seu costat i comencen a parlar. Quan Fabra s'alça per a reprendre el camí, el pobre —que l'ha pres per un col·lega— li diu:

—En aquella casa d'allà baix, no cal que hi aneu. No donen mai res!—

UN ALTRE DIA —entre Cardedeu i Llinars— el prenen per un marxant. S'adona, bo i menjant prop d'un camp, que a la porta d'una casa de pagès hi ha un home i una dona joves que el miren amb insistència. A la fi l'home es decideix i atansant-se a poc a poc cap al Mestre, li pregunta:

—Que porteu pintes?—

Fabra troba una ocasió d'aliar, en una sola resposta, dues qualitats ben seves: la pruïja de veritat i la sobrietat. I contesta:

—No; de pintes no en porto.—

BAYANT D'OSOR, entra en un hostel per a dinar. Al cap de poca estona que està assegut, s'adona d'un vaivé misteriós de gent. Un home entra, el mira de reüll bo i passant i es fica a la cuina. Als pocs moments en surt, el torna a mirar de reüll, també bo i passant, i surt al carrer. Minuts després un altre home fa el mateix. I al cap de poc, un altre. Fabra està tot estranyat. A la fi veu que un se li atansa i li diu:

—El senyor alcalde em fa dir que quan vostè acabi de menjar, el voldria veure.—

El Mestre, un xic sorprès, contesta:

—Quan tingui gust.—

Arriba l'alcalde, amb cara de Plàquies, acompanyat de dos o tres regidors, també somrient. S'asseuen, conviden a café, copa i cigarreta,

i van parlant de temes banals: el temps, la collita, etc. Però Fabra observa una marcada tendència a portar la conversa cap al mal estat dels camins, i una obsessió altísimament pel mot carretera, que tots procuren plaçar en un moment o altre de la conversa, tant si ve a tomb com si no. Quan Fabra parla de marxar, l'alcalde li diu que li han preparat una tarrana que el durà fins a Amer o, si cal, fins a Girona. El Mestre està encantat tot i que, naturalment, no comprèn res. Però pel camí, contestant una pregunta seva, el tarraner li diu:

—Si, senyor enginyer.—

Aleshores s'adona que l'han pres per un enginyer de l'Estat que hagués anat a inspeccionar el terreny per a l'establiment de la carretera que devien tenir demanada qui sap quan...

L'EXCURSIÓ MÉS ESPECTACULAR és, però, la que el Mestre va fer en aquest país on ara passa l'exili, i en la qual l'acompanyaven Cases-Carbó, Massó i Torrents, Enric Granados i Enric Morera.

De Núria, per Carançà, baixen cap a Thués. Després d'haver-se perdut, arriben al balneari cap a mitja nit.

—Si no obren, esbotzo la poeta! —diu Morera, exaltat, com sempre.

No cal, perquè els han obert i els serveixen un sopar molt enraonat. Mentre mengen, Granados parla de les fresses sospitoses que ha sentit, de nit, per la muntanya. Morera, amb els ulls llampeguejants, assegura que eren udols.

L'endemà es lleven al migdia i quan baixen al menjador són objecte d'una veritable recepció. La mestressa del balneari havia explicat als clients que uns espanyols molt distingits havien travessat la frontera i s'havien trobat en qui sap-los perills amb les guilles, els senglars i els ósos. Aquella bona gent estaven impressionats. Una dama grossa, vestida de verd clar, agafa pel braç Fabra i vol fer-li contar les aventures amb l'ós. Fabra, que no sap dir mentides, no troba la manera de sortir-se'n. Després del dinar apoteòsic, Granados i Morera donen un magnífic concert de piano, davant l'admiració de tothom. Han retardat tant l'hora de reprendre el camí, que arriben a Nohedes de nit. No troben la barraca del pastor i han de dormir al ras. Comencen a cercar llenya. Qui més qui menys, tots porten alguna branca, però Morera atrosseja uns troncs imponents. Encenen un gran foc. Quan es fa de dia, l'espectacle dels estanys, amb el Canigó, rosat, al lluny, els meravellosa. Passat l'encís, s'adonen que la barraca del pastor que tant havien cercat, és a cent metres d'allí on han dormit.

Diu Mestre Fabra:

—D'aquesta excursió va sortir-ne *La Jada de l'estany*, de Massó i Torrents, amb música de Morera, obra que s'estrenà a Sitges. La part de tenor va cantar-la el que anys després va ser alcalde de Barcelona, senyor Morales Pareja.—

SIS O SET ANYS de converses deixen en el record tantes frases significatives i tantes anècdotes, que la dificultat consisteix, sobretot, a saber triar.

Parlant de malalties, per exemple, Fabra explicava:

—Jo vaig tenir la darrera als cinc anys: el xarampió. Per cert que a casa van tractar-me tan bé (la gallineta, els binyolets, etc.), que quan vaig posar-me bo sempre preguntava: «—Que tardaré gaire a tornar a estar malalt? Tinc vuitanta anys, i no he pogut estar-ne mai més.—»

SI HOM PARLA de les dificultats dels intel·lectuals a casa nostra, diu:

—Els primers diners que van donar-me les lletres, vaig tocar-los a quaranta-quatre anys, tornant de Bilbao. I això que a setze, quan encara era estudiant, ja vaig escriure un *Ensayo de Gramática de catalán moderno*, que fou, per cert, el primer llibre que edità, més tard, la Biblioteca de L'Avenç. Aquest treball, però, no em donà res... Després vaig enviar una *Contribució a la Gramática Catalana*, als Jocs Florals de Vic, i vaig guanyar... un accessori! És a dir, no res, tampoc. La *Gramática Catalana*, escrita en castellà a Bilbao, quan eric catedràtic de Química General a l'Escola Industrial d'aquella ciutat, una gramàtica de cinc-cents pàgines, tampoc no va donar-me un centim. No va ser fins que Puig i Cadafalch, per encàrrec de Prat de la Riba, va dir-me, a Bilbao, que l'Institut d'Estudis Catalans havia creat una Secció Filològica de la qual m'ofertien la presidència, que, en arribar a Barcelona vaig començar a treure, econòmicament, algun profit dels meus treballs.—

El Mestre, passejant sota el sol de Prada, amb els seus néts Carles i Mercè Rahola

S I HOM PARLA D'ENEMIGS:

—N'he tingut, com tothom —diu el Mestre—, però no m'he barallat mai. M'ha semblat molt més còmode no fer-ho. Sempre he cregut que, a la llarga, guanyaria el qui tingués més raó. Recordo, però,

que una vegada vaig fer enutjar Narcís Oller, que era un xic agressiu. Entro a can Parés, i a la penya d'en Rossinyol hi havia un grup que discutia qüestions ortogràfiques. «—Ara, ara! —exclamà, rient, Rossinyol en veure'm entrar—. Veniu, Fabra, i aclariu-nos això...»

Narcís Oller tenia la paraula i atacava els innovadors que no tenien cap respecte per les generacions passades, etc. Tots em miraven, esperant la meua resposta. A la fi vaig dir: «—El que vostès ho hagin fet malament fins ara, no vol pas dir que nosaltres haguem de continuar fent-ho igual...» No cal dir com l'autor de *La Papallona* va posar-se!

EL MESTRE HA TINGUT, naturalment, atacs molt més seriosos. Quan mossèn Antoni M. Alcover, per exemple, sortí de l'Institut d'Estudis Catalans...

Abrint, però, de continuar, val la pena de preguntar al Mestre Fabra, que el recorda de memòria, el text del triduum que mossèn Alcover feia resar, col·lectivament, als seus fidels de la catedral de Palma de Mallorca. El triduum, original de mossèn Alcover, qui el cridava des de la trona, fent-lo repetir, frase per frase, a la multitud, deia així:

Ets dels mos acetellen...
Ses contrarietats mos arroncen...
Tot mos es a la biorzal!

Quan mossèn Alcover, doncs, sortí de l'Institut, va escriure un llibre combatent el Mestre Fabra.

—I què deia el llibre, Mestre?
—No ho sé. Mai no l'he llegit— contesta.

TOTHOM sap que Fabra no ha cercat mai cap honor. Ben al contrari, més d'una vegada n'ha rebutjat algun. Quan la dictadura de Primo de Rivera, Milà i Camps va oferir al Mestre d'entrar a la Real Academia Española de la Lengua, Fabra va preguntar què hi havia d'anar a fer. Milà i Camps va contestar-li

que Primo de Rivera, desitjós de demostrar la seva estima pel català, el valencià el mallorquí, el galleg, etc., volia que allò que haguess de legislar sobre aquests dialectes espanyols, es fes des de l'Acadèmia. Fabra va refusar. Però alguns amics l'instaven que acceptés, sostenint que el fet ho «era més polític»; que sempre «era guanyar una posició»; que «potser més tard...», etc. Fabra, per fer-los callar, volgué saber l'opinió de Francesc Cambó, i anà a consultar-la-hi.

—Si l'Estat espanyol —va dir Cambó— s'interessés seriosament per la nostra parla, subvencionaria una

Acadèmia de la Llengua Catalana. Cridar-vos a vós, Fabra, a la Real Academia Española, és com si el Sant Pare posés un rabi jueu en el Cos de Cardenals.—

LA DEFINICIÓ MÉS JUSTA del sentit de la seva obra, l'ha donada el Mestre mateix en aquella frase seva que diu: «L'ideal que perseguim no és la resurrecció d'una llengua medieval, sinó formar la llengua moderna que fóra sortida de la nostra llengua antiga, sense els llargs segles de decadència literària i de supeditació a una llengua forastera.»

I la nostra responsabilitat i el nostre deure els fixa en aquella conferència que donà al Casal de Catalunya, de Perpinyà, ara fa dos anys, quan en parlar d'El català, llengua, va concloure que el català, que havia estat una llengua i que estigué a punt de deixar d'ésser-ho, continuarà essent-ho pel nostre esforç; és a dir, «si els catalans continuem emprant-la per a totes les manifestacions de la cultura...»

EN ENTRAR AQUEST MATÍ, diada del seu vuitantè aniversari, a casa del Mestre Fabra, l'he trobat, com sempre, assegut davant la taula del menjador, que li fa de taula de treball.

—Per molts anys, Mestre!—

Ens abracem amb cordialitat i tot seguit em diu:

—M'estava repassant aquesta Gramàtica Rumanesa, perquè aquest idioma té una morfologia molt curiosa...—

Els ulls se li animen, la cara se li acolorix un xic i, acompanyat d'aquell gear tan incisiu i tan sobri de la seva mà, comença l'exposició, a través de les llengües llatines, del procés d'una n, o d'una s, o d'una r, que en el francès desapareixen en un segle, en l'italià en un altre, i que els catalans, en canvi...

No crec que mai ningú no hagi sentit ni hagi explicat d'una manera tan humana, tan interessant, tan emocionada, la vida, mort i resurrecció de les lletres o dels sons de les paraules...

—Avui és un dia solemne, Mestre. Els catalans...—

A Fabra no li calen exterioritzacions. Us pren el braç amb la seva mà segura, us l'estreny fort, i quedeu entesos.

Després, mentre encenem la pipa, diu:

—Va fer-me il·lusió, una vegada, el veure que el pòbleg que Teófil Gautier va posar a la primera edició pòstuma de *Les Flors del Mal*, de Baudelaire, era datat el mateix dia que jo vaig néixer: 20 de febrer del 1868...—

JOAN ALAVEDRA

Prada, 20 de febrer, 1948.

Llegiu, en la «Crònica» d'aquest número, l'extensa informació dels emotius actes celebrats a Prada en homenatge al Mestre Fabra, en ocasió del seu vuitantè aniversari.

LA SANG DELS CATALANS*

Les aportacions visigòtica i sarraina

DELS POBLES BÀRBARS que envaeixen el sud-oest d'Europa en el segle v^è de la nostra era, només un, el visigod, s'instal·la a Catalunya i hi fa una aportació ètnica. Les onades de sueus, vàndals i alans, a principis d'aquell segle, no atenyen el territori català. S'estenen per l'oest, el centre i el sud de la península ibèrica, però no per l'est. Cal fer l'excepció d'una reduïda zona meridional del País Valencià, on entren temporalment alguns grups d'alans. Són, doncs, únicament els visigods els qui aleshores contribueixen al poblament de Catalunya.

La dominació visigòtica damunt les terres catalanes no comença fins al darrer quart del segle v^è. El sojorn, en el Principat, des de l'any 414, dels visigods comandats per Ataülfi, que dos anys abans havien arribat a la Gàl·lia del Sud en cerca de terres, acaba dos anys després sota Valia, que els reconduïx a l'altre costat dels Pirineus. Potser deixaren a Catalunya alguna guarnició militar, d'acord amb Roma. El cert és que els veiem intervenint pel compte d'aquesta en la província tarraconesa diverses vegades a mitjans d'aquell segle. És sota Euric que els visigods, plenament senyors del sud de la Gàl·lia després de la caiguda de l'Imperi romà d'Occident (any 476), estenen llur dominació a la península ibèrica amb l'ocupació de la Tarraconesa.

Aquesta dominació tenia un caràcter polític-militar. Els visigods, que es desplaçaven amb llurs famílies, devien ésser força nombrosos en els països ocupats per ells, però no tan nombrosos com alguns autors pretenen. E. Pérez Pujol calcula que en entrar a Espanya per tal d'establir-s'hi, eren 300.000, xifra que ens sembla exagerada. Pérez Pujol no té en compte les fortes objeccions de Fustel de Coulanges a l'evaluació alta del nombre d'invasors, i si bé després hom ha reaccionat contra l'evaluació massa baixa de l'historiador francès, no s'ha tornat a insistir en l'anterior. Probablement la xifra de 150 a 200.000 estaria més prop de la veritat. Segons Camille Jullian, la nació dels gods, en el moment de les invasions, estava formada, tot el més, per mig milió de caps, xifra en la qual van compreses les diverses branques gòtiques, i així i tot ens sembla també exagera-

da, com altres xifres anàlogues que dona aquest autor.

Darrerament, un aciençat francès, E. Salin, ha aportat, sobre la proporció de l'element germànic a la Gàl·lia merovíngia, un criteri objectiu que va a donar la raó als qui es resisteixen a admetre les xifres altes: aquest criteri és la diferenciació entre les tombes germàniques i les dels descendents dels gal·lo-romans; el nombre d'aquelles és petit en comparació amb el nombre d'aquestes.

Partint de la xifra aproximada de 200.000 visigods radicats a la península ibèrica a les darreries del segle v^è, podem atribuir-ne 40 o 50.000 a la Catalunya gran, la major part d'ells a la Catalunya septentrional. De diversos fets podem deduir que s'establiren principalment a la costa i a les comarques veïnes, i que Barcelona, Girona i Tarragona eren les ciutats catalanes on hi havia una població visigòtica més densa.

Els matrimonis entre visigods i hispano-romans, prohibits al principi, autoritzats després, van fer-se freqüents. La noblesa visigoda, però, va conservar durant segles la seva personalitat distinta. I aquesta noblesa va tenir un paper preponderant en els primers segles de la reconquesta cristiana. La família d'on van sortir la major part de les dinasties comtals catalanes, entre elles la dinastia de Barcelona, era de sang visigòtica.

Pels noms, per les tradicions jurídiques, pels costums, àdhuc per certs detalls físics, hom pot reconèixer, a la llum de l'època comtal catalana, un important nombre de famílies visigòtiques, especialment a les classes altes. En la noblesa medieval de Catalunya, els homes de sang goda abundaven. Durant l'època comtal, eren d'aquesta sang la majoria dels nobles de més il·lustre nissaga. Si hom ens pregunta quina fou la més important i la més durable aportació dels visigods a la Catalunya d'aquell temps, respondrem sense vacil·lar que fou l'aristocràcia militar.

La població gòtica catalana va créixer fortament, com la septimànica, a conseqüència de la derrota decisiva que els francs infligiren als visigods (any 507). Aquests van perdre gairebé totes les terres de la Gàl·lia meridional, on només van conservar la Septimània. Els vençuts van refluir sobre aquesta regió i sobre el Prin-

* Vegi's L.N.R., 1947, pp. 1, 92 i 257.

cipat. La xifra dels habitants gods potser hi va doblar. Així la Septimània esdevingué, en la nomenclatura geogràfica de l'època, la Gàl·lia gòtica; la Septimània i la part reconquerida de Catalunya van formar ensems el ducat de Tolosa i després la Marca de Gòtia. ¿No s'ha arribat per ventura —i això ja és antic— a fer derivar el nom Catalunya de Gotholàndia, terra de gods? Nosaltres no creiem gens en una tal etimologia, que accepten diversos historiadors catalans, àdhuc moderns. El pretès nom de Gotholàndia no apareix mai en els documents, força nombrosos, de l'època comtal. Però és una etimologia que respon a una vella tradició sobre el caràcter gòtic de la Catalunya septentrional, tradició que deu el seu origen al predomini dels visigods en les classes dirigents dels primers temps de la Reconquesta. De totes maneres no hem d'oblidar que els gods van ésser sempre una minoria més aviat modesta en el conjunt del país, àdhuc després de la immigració d'algunes desenes de milers de persones de llur raça, foragitades de la Gàl·lia meridional per la victòria franca.

Ètnicament, l'aportació visigòtica a Catalunya va ésser important, bé que inferior a la romana. D'altra banda, accentuà l'analogia ètnica entre la Septimània i la Catalunya septentrional i va influir en gran manera sobre el descabdellament de la història catalano-occitana. Al fons ètnic primitiu i a les aportacions grega i romana va ajuntar-se l'aportació visigòtica en les dues regions veïnes, cosa que va tenir per efecte d'augmentar llur semblança i d'estrener llurs antigues relacions.

* * * * *

La breu dominació de Bizanci damunt la Mediterrània occidental afectà dues contrades catalanes: les Illes Balears i l'extrem sud del País Valencià, amb Xàtiva i Elx. Les Balears, que depenen de l'Imperi romà d'Occident fins a l'any 445 en què són ocupades pels vàndals, passen sota el poder de l'Imperi d'Orient l'any 534, al mateix temps que el sud-est de la península ibèrica.

En les contrades que ocuparen, els bizantins construïren obres, bastiren edificis, crearen una organització política. D'altra part, van intervenir sovint en els afers del reialme visigòtic i sobretot en els de la seva zona oriental, la de Catalunya. Però si la influència bizantina fou d'una relativa importància en el pla polític i cultural, no deixà senyals apreciables en el poblament dels territoris ocupats. Dels bizantins que els ocuparen (soldats, funcionaris, marxants), ètnicament molt barrejats, ben pocs van quedar-se. Les afirmacions dels autors espanyols que atribueixen un origen bizanti a de-

terminants caràcters, vestits i costums populars del País Valencià, no tenen cap base seriosa.

Bizanci, amb la seva dominació d'algunes desenes d'anys, duu a un tros de la terra ibèrica el reflex de la seva esplendor oriental, acolorida i prestigiosa, però aquest reflex llunyà s'extingeix ben aviat.

* * * * *

La irrupció dels musulmans a Catalunya, cap als anys 714-715, provocà un dels més grossos trastorns de la població catalana. Diem trastorns, i no pas canvis, perquè hi ha haver aleshores més desordre momentani que no pas modificacions profundes i durables en la composició i la distribució del poblament.

La fugida cap al nord d'una part dels habitants del territori envaït, no comença fins al darrer terç del segle VIII. Diverses contrades pirinenques resten lliures i intactes, i algunes altres no veuen més que el pas dels exèrcits sarraïns durant les expedicions guerreres. En les contrades on l'invasor s'instal·la, els habitants es sotmeten tot seguit, llevat dels de Tarragona, la resistència dels quals és castigada, segons una versió generalment admesa, amb l'incendi de la ciutat.

La reconquesta cristiana, més que la irrupció mahometana, va canviar, segons els indrets, les condicions i el caràcter ètnic del poblament. Però àdhuc els efectes de la reconquesta han estat exagerats per les versions tradicionals. Si fossin certes, resultaria que hi va haver canvis molt extensos en el poblament, tant en el moment de la conquesta mahometana com en el de la reconquesta cristiana. Sobre el mateix espai geogràfic, la massa dels habitants hauria canviat per dues vegades.

Examinant de prop aquest problema històric, hom s'adona que, sota la dominació sarraïna, la major part de la població va restar en el mateix lloc on es trobava. No obstant això, hom pot discernir que, sobretot en els primers temps, algunes desenes de milers d'habitants van abandonar les planes per les muntanyes; tal va ésser probablement el cas del Camp de Tarragona. Una part notable del País Valencià va quedar enclosa dins el reialme de Todmir, l'autonomia del qual va ésser respectada pels emirs durant molt de temps. Quant a l'emigració d'hispani (habitants de la Catalunya septentrional en llur gran majoria) al Baix Llenguadoc, tot allò que se'n sap fa creure que llur nombre no passava d'algunes desenes de milers i que s'establiren principalment als comtats de Carcassona i de Narbona; però molts tornaren a la Marca Hispànica durant els primers temps de la Reconquesta, com és el cas, segons nosaltres pensem, de la noble família visigòtica de

Guifré, d'on sortí la dinastia barcelonesa, família que s'havia establert al comtat de Carcassona.

Guerres i cavalcades, avanços i retrocessos dels exèrcits en lluita, donaren ocasió a modificacions del poblament, però no canviaren d'una manera radical la composició ètnica. Les modificacions més considerables van tenir lloc a les comarques del Baix Segre i del Baix Ebre, a les illes Balears i al País Valencià (tot just en les de predomini ètnic ibèric), on la llarga durada de la dominació musulmana va permetre d'introduir-hi nous elements africans.

A la Catalunya Vella (és a dir, al nord i a l'est del Llobregat) la dominació sarraïna va ésser breu. Durant el segle IX, aquesta regió, que havia sofert molt, va ésser restaurada i algunes de les seves comarques van haver d'ésser repoblades, com les de Ripoll, Vic i Montserrat. De vegades hom va atreure vers els llocs més exposats als atacs enemics, àdhuc els delinqüents, assegurant-los que no serien inquietats a causa de llur passat.

La prova de la persistència del caràcter ètnic dels habitants és que la divisió, en certa manera espontània, del territori en comtats i vescomtats significa un ressorgiment de les tribus preromanes. El mosaic format pels territoris dels petits Estats comtals recorda bé el mapa ètnic de Catalunya en el segle III a.C. Pel cop de la invasió sarraïna es trencà la unitat que havien imposat els romans i els visigots, i la multiplicitat tribal es mostrà de nou. El doble moviment de la conquesta mahometana i de la reconquesta cristiana no va anorrear ni dispersar el poblament anterior.

¿Quina mena de gent les onades successives de musulmans van portar al sud d'Europa? Hi van portar pocs àrabs i molts nordafricans, ètnicament semblants als capsians i als ibers que constituïen una part notable del fons primitiu peninsular. Per això no es pot parlar verament d'un canvi de raça.

Els historiadors i els lingüistes d'avui coincideixen a afirmar que a les contrades de la península ocupades pels musulmans, la gent del país hi restà en gran majoria, i que si una part s'islamitzà, la resta conservà no solament la seva religió, sinó també la seva llengua vulgar, que es transformava de llatí en romanç.

No van quedar a la Catalunya Vella, després de la Reconquesta, gaires sarraïns. Al sud i al sud-oest del Principat —la Catalunya Nova— la reconquesta de la qual va durar més temps, n'hi van quedar molts, particularment al Baix Segre i al Baix Ebre.

A les illes Balears, on s'establiren els catalans, només hi va romandre un cert nombre de sarraïns, esdevinguts esclaus.

Al País Valencià van restar-hi ben nombrosos, amb l'autorització de Jaume I; més tard es revoltaren i van ésser sotmesos a successives mesures contradictòries, que anaren de la prohibició d'emigrar a l'expulsió violenta. Malgrat les persecucions i les conversions forçades, llur nombre es va mantenir notablement elevat. A la capital valenciana n'hi havia encara tants a la fi del segle XIV, que Francesc Eiximenis escriu aleshores que València té l'aspecte d'una ciutat moresca. No cal creure que aquests sarraïns haguessin vingut tots en l'època de la dominació àrab. En molta part eren descendents islamitzats dels habitants anteriors a la invasió musulmana.

Un document de Jaume I ens informa que els catalans del Principat establerts al regne de València a la fi del seu regnat (any 1270) eren 30.000. Considerant aquest nombre insuficient, el monarca va afavorir-hi l'establiment d'altres catalans, i aquesta política, mantinguda pels seus successors, hi va fer créixer d'alguns milers llur nombre. Els aragonesos, que només es van establir al nord-est del regne, s'hi trobaven en nombre força més petit.

L'establiment dels catalans a les illes Balears i Pitiuses i a la més gran part del País Valencià, mostra la densitat de la població de Catalunya en aquella època.

Per la coacció, una part dels habitants mahometans de la península es convertiren a la religió cristiana, i altres se n'anaren a l'Àfrica del Nord, sovint clandestinament. Hom coneix el nombre aproximat dels qui es quedaren a Espanya en el moment de llur expulsió sota Felip III (1609-1611); eren, en suma, 900.000, dels quals 150.000 habitaven al regne de València i 50.000 al Principat, on en llur majoria es trobaven acantonats a la regió de Tortosa. Entre aquests homes predominaven els camperols i encara més els muntanyesos. Les classes dirigents catalanes, tant les del Principat com les del País Valencià, s'havien declarat sempre contràries a l'expulsió dels moriscos, els quals, en anar-se'n, deixaren un gran buit, que va costar d'omplir, en el conreu del camp. S'havien assimilat lingüísticament, i els de Catalunya parlaven habitualment la llengua catalana.

La convivència de cristians i musulmans va prendre en algunes localitats catalanes la forma d'una juxtaposició de dos barris, cadascun amb les pròpies institucions municipals.

L'ancestral etnicitat nordafricana és encara prou vistent entre els habitants del sud del Principat i del País Valencià. Però de tot això que acabem de dir apareix amb claredat que no es tracta enterament d'una deïxa de la dominació sarraïna, puix que el poblament anterior d'aquelles regions contenia ja un gran nombre de

capsians i d'ibers, i per tant l'aportació dels sarraïns no va fer més que reforçar el fons preromà. Quan recorrem les terres eixutes i càlides de Tortosa i de València, que només la irrigació fa fecundes, reconeixem amb facilitat entre la gent que les habita els descendents d'aquelles races fortes que van pujar del

sud: són aquests homes i aquestes dones que tenen el cos ben musculat, la pell bruna, els ulls brillants, els moviments vius, la sang ardent i l'ànima apassionada.

A. ROVIRA I VIRGILI

Perpinyà, desembre, 1947.

OPINIONS

Una Europa occidental organitzada

EN LA REVISTA *Germanor*, de Santiago de Xile, hem publicat alguns articles que pretenien posar de relleu el gran interès que per a Catalunya representaria una major i més solidària organització de l'Europa occidental. Ens permetem insistir sobre aquest tema de cara als lectors de L.N.R., per creure'l fonamental, i potsèr decisiu, en relació a l'esdevenidor de Catalunya.

El nostre punt de vista parteix de dues principals consideracions, la certesa objectiva de les quals, ben entès, no podem assegurar. No dogmatitzem, ni afirmem categòricament; més que res, volem exposar unes idees que invitin a la reflexió i al diàleg.

a) A Europa, l'Estat nacional típic és el veritable vençut de la segona gran guerra (amb més precisió històrica, hauriem de dir de les dues guerres mundials). O es crearan unes organitzacions plurinacionals —primer pas per a un federalisme posterior—, dotades d'institucions efectives i adaptades a les coordenades vitals de l'època, o el descens de les nacions europees s'accelerará en proporcions esfereïdores. El mantenir avui la ficció de la sobirania és la millor manera d'anar a parar a la realitat de la dependència.

b) Des que el catalanisme es constituí un cos de doctrina i començà a intervenir en la vida pública, els seus objectius es dirigiren exclusivament vers l'Estat espanyol, ja fos per a intentar separar-se'n, per a demanar-ne una autonomia o per a recomanar-li una estructura federativa. Ara bé, ¿i si resultés que cap d'aquestes possibles actituds no respon —o hi respon sols fragmentàriament— a l'actual cicle històric? ¿Si resultés que no sols les tendències polítiques, ans bé l'estil de vida de Catalunya, necessiten uns nous horitzons per a recobrar-se i afermar-se? Car si el nostre país es troba a l'occident europeu, és evident que no hi for-

ma cap illot *penya-segat*; i que les seves greus dificultats són en molta part idèntiques a les que paralitzen la vida dels seus veïns. Quan les veus més autoritzades d'Anglaterra, de França, de Bèlgica, d'Holanda, d'Itàlia, etc., reclamen, com a única sortida a la desorientació actual, unes institucions plurinacionals o un principi de federació, és gairebé ociós recalcar que les veus catalanes, sobretot si poguessin parlar lliurement i des del seu propi territori, no representarien una nota discordant.

* * * * *

La situació actual de Catalunya és tan delicada —i des d'aquest observatori perpinyanès és fàcil estar al corrent i documentar-se—, que, com en les places assetjades, el pessimisme entre nosaltres hauria d'ésser severament castigat.

Sense que això signifiqui que les situacions crítiques no valgui més analitzar-les clarament i cruament.

Per a desvetllar el nostre país de la letàrgia en què es troba —no parlem de l'emigració, factor minoritari—, ¿n'hi ha prou amb reprendre les tesis tradicionals del catalanisme polític: separació, autonomisme, federalisme espanyol? Pensem que no.

Avancem una constatació dolorosa: no és una tasca fàcil rompre una letàrgia col·lectiva i promoure una vigorosa irrupció de noves energies; els sistemes dictatorials que tenen al desota una fatiga, un esllanguiment, un escepticisme, són potsèr els més perillosos.

De les tres posicions catalanes en relació a l'Estat espanyol, la de la separació podia ésser seductora, encara que fou sempre la menys difosa i la menys consistent.

Deixem de banda ara els riscos i perills que comportaria l'empresa, tan pronunciats que la converteixen poc menys que en utòpica. Deixem àdhuc de banda l'actual decaïment de l'opinió catalana, tan poc propensa als sacrificis col·lectius. Observem sols, dins la panorà-

mica europea dels nostres dies, la pèrdua de prestigi i d'irradiació històrica de la doctrina de les nacionalitats. Quina diferència de l'ambient favorable que la rodejava a començament de segle, dels *slogans* de la propaganda aliada durant la primera gran guerra, de les *resurreccions* del Tractat de Versalles, amb el que s'ha esdevingut després de la segona guerra mundial! Ara preocupen molt secundàriament la delimitació o la nova creació de fronteres. Malgrat la *retòrica* de la Carta de l'Atlàntic, ara certes minories han perdut adhuc les garanties jurídiques que aconseguiren després del 1919, sense parlar dels casos vergonyosos en què unes disposicions unilaterals les han expulsades brutalment.

Del canvi de perspectiva que s'ha operat ens en podem plànyer tant com vulguem, però no podem ignorar-lo. En una meitat d'Europa, la federació oriental està en vies d'organització; en l'altra meitat, els preparatius, no per trobar-se més endarrerits deixen de preocupar i d'apassionar els millors esperits i els polítics més clarividents. L'època, marcada per una complexa civilització tècnica, exigeix les grans concentracions, la convergència estatal d'una pluralitat de països. *To be or not to be*; o vivim —conscientment, coratjosament— dins la nostra època, o som uns fantasmes condemnats pels esdeveniments.

Referent a les altres dues posicions, la del federalisme espanyol en primer lloc, topa amb l'inconvenient que a Espanya amb prou feines si hi ha federals; a aquells que, malgrat tot, no volguessin descoratjar-se, i creguessin que una futura propaganda podria redreçar una situació de general indiferència, els direm que l'únic federalisme que a Europa es projecta sòlidament vers el futur és el federalisme continental, o almenys el federalisme d'una pluralitat de nacions-estats.

Car del que es tracta és de moure's al compàs del nostre temps, i de poder presentar al nostre país —dominat, atuit, desorientat— unes perspectives d'organització col·lectiva que trenquin la morbosa somnolència, que representin un empelt de confiança i de vitalitat. No ho oblidem: l'Europa dels nostres dies no és la mateixa que la de començaments de segle, quan el catalanisme abandonava l'*Elegia* i empenia confiadament la *Tasca* (*Xenius dixit*).

Si pel que toca a un més que problemàtic federalisme espanyol ens cal no passar per alt les noves realitats europees —i, per tant, les noves inquietuds i les noves esperances—, esdevé el mateix en relació a l'autonomisme; la tercera posició, la més difosa i generalitzada entre els diferents sectors catalans.

Fixem-nos d'on provenia i en què es fona-

mentava l'aspiració autonòmica. A Espanya, després d'un període agitadíssim —del retorn de Ferran VII° al 1874—, els *brillants escèptics* de la Restauració, entre el caos i la letàrgia, opten per la letàrgia. Com si es tractés de readoptar una mena de *despotisme il·lustrat*, els governants i bona part de l'opinió pública creuen que és millor exercir un discret tutelatge, que abandonar el país a les seves pròpies i furioses reaccions.

A finals del segle XIX, l'estat d'esperit col·lectiu comença lentament a modificar-se; la fatiga s'ha atenuat; Europa irradia aleshores una onada irresistible d'optimisme; algunes forces adormides tornen a reviscolar-se. És quan sorgeix un embrió de catalanisme polític.

Moviment reduït, minoritari encara, sense sòlides arrels populars. Caldrà esperar les guerres colonials i la irritació produïda pel *desastre*, perquè el catalanisme polític trobi un terreny adobat on desenvolupar-se. En efecte, el *ruedo ibérico* interromp aleshores la seva llarga somnolència, i l'ordenació i l'organització de la vida pública tornen a ésser un tema angoixós. A Madrid es parla de projectes de reforma, sense veritable transcendència ulterior; literàriament, apareix la generació del 98, prestigiosa i sensible, encara que rosegada pel dubte.

En canvi, Catalunya fa una positiva afirmació d'ella mateixa: tancament de caixes, presència catalanista a la Diputació i a l'Ajuntament barcelonins, Solidaritat. Com deia aleshores Joan Maragall a un seu amic, «és una reacció de la vida a un panorama de mort.»

L'autonomisme, en el seu període de creixença i de consolidació, participava de l'escèpticisme sobre la vida pública espanyola —«el panorama de mort»—. Potser no ho confessava obertament, però el temps transcorregut d'aleshores ençà ens permet de veure amb més claredat el seu veritable perfil. (És sota aquest angle, que cal enfocar la trajectòria a voltes sinuosa de la Lliga Regionalista.) L'autonomisme volia que si el poder central continuava movent-se entre ficcions i retòriques estèrils, almenys la vitalitat catalana pogués afirmar-se sota algunes institucions pròpies, sota concepcions més modernes i fructíferes.

L'autonomisme, amb el triomf de la Segona República, canvià de direcció. La Segona República fou, en el fons, un assaig democràtic *in partibus infidelium*. I Catalunya, a més de sol·licitar i d'obtenir un Estatut d'Autonomia, devia ésser el que en francès anomenen *l'aile marchante* del nou règim tota vegada que la seva estructura econòmico-social, la seva psicologia col·lectiva i la seva tradició històrica la predisposaven a ésser el *baluard*, la capdavantera de la nova democràcia.

En l'actualitat, dues observacions s'imposen quant a un nou assaig autonòmic, i àdhuc a una possible política encaminada vers l'autonomisme:

a) Cal no perdre de vista les característiques de l'Estat *il·limitat* de començaments de segle, quan el catalanisme es transformà en una força política.

Aleshores —i àdhuc en l'Espanya del 1931— una autonomia —la delegació d'unes funcions estatals— podia ésser altament, excepcionalment profitosa. Ara és molt diferent. Ara l'Estat central tindria forçosament en les seves mans els ressorts bàsics —control del comerç exterior, preus, salaris, legislació social, possibles nacionalitzacions, utilització dels emprèstits exteriors, etc.—, que condicionen la vida de tots i de cada un dels ciutadans. Adhuc amb unes institucions autonòmiques que funcionessin a la perfecció, la vida catalana podria veure's més empobrida i més desnaturalitzada que en els temps uniformistes de l'Estat *limitat*; d'un Estat a esquenes del qual la majoria d'activitats de la nació, i sobretot les econòmiques, podia seguir sense massa entrebancs el seu ritme propi.

b) No n'hi ha prou que el nostre país, per l'abundància de classe mitja, per la seva activitat industrial i comercial, per l'absència de grans terratinents, per una agricultura sobretot en mans de masovers i de petits propietaris, per unes relacions humanes més normalitzades, per la seva tradició històrica, sigui el país hispànic que més s'adiu a les fórmules democràtiques. Remarquem que per a reeixir un assaig democràtic, de convivència asserenada, necessita una majoria de sectors favorables; és a dir, l'èxit no depèn del fet que un fragment del territori governat per un sol Estat practiqui amb eficàcia i amb possibilitats d'estabilització el sistema representatiu. Si la majoria se'n va cap a una catàstrofe, aquella minoria fragmentària hi estarà també arrossegada. I esmentem també —encara que aquestes paraules puguin semblar agosarades— que ningú no com-

prendrà l'actual situació espanyola si no té en compte la rebrotada, en massa nombrosos sectors, d'aquell escepticisme que després del 1874 suplantà la febre anterior.

* * * * *

No oferir, a les actuals generacions catalanes, altres perspectives que les que es limitin al règim polític de l'Estat espanyol, és afermar llur escepticisme; és consolidar llur desinterès per la vida pública, amb el consegüent esmortiment de les virtuts i entusiasmes cívics.

No és que calgui desapropiar qualsevol eventualitat que faciliti una represa de consciència col·lectiva, que ajudi a un recobriment cultural (car un marasme perllongat és un perill mortal per a una cultura renaixent). Però sí que hem de meditar si la veritable esperança de Catalunya no es troba en una possible organització o federació de l'occident europeu (tota vegada que una federació completa europea és pel moment impossible). Aquesta organització plurinacional facilitaria a Catalunya un marc estatal on el seu estil de vida podria desenvolupar-se aventurosament, car de tots els pobles hispànics és ella la que més s'avindria —econòmicament, políticament, espiritualment— a les altres nacions europees harmonitzades per una comuna legislació. Les veus catalanes —si els catalans estiguessin a l'alçada de la seva missió— serien les més representatives i les més escoltades de tot el conglomerat hispànic en els organismes dirigents.

¿Quan veurem la formació d'una *Associació Catalana Pro-Federalisme Europeu*? Ningú no ens impedeix de constituir-la; tot al contrari, seriem molt ben rebuts per part d'altres entitats similars, cada dia més nombroses. I a Catalunya arribaria el ressò que els exiliats no sols mantenim les velles capelletes, sinó que també el record amorós de la Pàtria i la noble ambició de redreçar-la, es compaginen en nosaltres amb una intel·ligent percepció de les grans orientacions històriques.

JOSEP M. CORREDOR

Perpinyà, febrer del 1948.

O H bell destí per un cel que jo ignoro!
Sols d'acostar-m'hi, decebut, m'enyoro
d'aquella vida que el seu cor entén,
feta de somni i de pressentiment.
Àngel o fada o esperit piouent!
Única estrella amb soledat de porta

al seu entorn! ¿Quan trobaré resposta,
dintre el cor, a una pregunta ardent?
Oh melangia, oh somnis, oh tristesa!
Tot és en ella ple com la bellesa
del front, del riure, de la mà estrenyent.
Tu, però, ets l'arbre; jo, només el vent.

La dansa dels dies i dels homes

L'OBRA ESCULTÒRICA DE PRATS-VENTÓS

FA UN ANY I MIG, Prats-Ventós, jove escultor català resident a la Dominicana, va sorprendre'ns amb una obra de tremp —Vençut— que obtingué el segon premi a la III Exposició Biennal d'Arts Plàstiques. Suara ha ofert una exhibició individual a la Galeria Nacional de Belles Arts de la capital dominicana. Les quaranta obres presentades confirmen la presència del mateix estil barroc primitiu que era fàcil de descobrir en Vençut; però ara s'o-

rienta, malgrat la temàtica local de moltes de les seves escultures, vers la sòlida agilitat de la moderna escola mediterrània. Un deix patètic, en el qual es confonen la rusticitat i la intel·ligència, situa l'obra de Prats-Ventós en un pla naturalista expressiu i inquiet.

A despit d'emprar formes rudimentàries i massises —manera suggerent que actualitza la rude bellesa del vell romànic català— s'allunya tant de l'equilibri clàssic com de l'estatisme patètic. Vigorós per temperament, aprofita elements precisos per tal de suggerir el que hi ha de sobrenatural en l'home; però accentua les formes per tal de dotar-les d'una presència audaç que enforteix la dinàmica expressiva. Els elements precisos que actuen en la seva escultura són la part suggerent del que hi ha en ella de naturalisme; la fermesa de les figures prové, gairebé sempre, d'una dinàmica creadora que s'origina en la valoració de les equivalències. Estilitza geomètricament les figures per

tal d'aconseguir una qualitat esquematitzant molt singular. Les crestes de llum, neutralitzades per zones d'ombra i de penombra, posen de relleu l'equilibri dinàmic —vital— que el jove escultor aconsegueix hàbilment per mitjà d'una compensació regulada de masses asimètriques.

L'escola tradicional catalana té en Prats-Ventós un original seguidor. Cal situar-lo en ple període de concentració espiritual i de rectificacions decisives; però ja no cal dubtar del seu tremp original. Moltes de les obres que ha exposat són ja l'afirmació de la ferma voluntat d'expressar-se segons una esquematització mental rigorosament definida. Adhuc en aquelles escultures en les quals s'aparta del naturalisme, la suggestió d'un dramatisme de la millor qualitat persisteix, reflectint-s'hi certs elements permanents de vigència espiritual. Antoni Prats-Ventós és, doncs, un dels més joves artistes que la persistència de l'esforç a l'exili haurà format a consciència per a la Catalunya de demà.

EL MESTRE POMPEU FABRA I L'ÀNIMA DE CATALUNYA

LES CIRCUMSTÀNCIES han volgut que Pompeu Fabra, ordenador i ànima de la nostra llengua —a qui el catalanisme autèntic ret merescut homenatge— hagi esdevingut un dels puntals més fermes de la nostra espiritualitat. Per a qualsevol país que tingui un ideal conscient del que hauria de ser, és evident que l'idioma és la base més sòlida damunt la qual descansa l'estructura nacional. Per a Catalunya, que viu anys de dolorosa —i perillosa— prova, no és prou pensar en termes de l'ideal, sinó de l'ideal en acció. I l'element més actiu de la nostra catalanitat activa és l'idioma.

Mestre Fabra, l'infatigable artífex del nostre verb, ha estat el mantenedor més efectiu de la flama viva del nostre ideal. No perquè la seva obra, enfortidora de l'idioma, hagi partit d'una finalitat política, sinó per haver-la reflectida sense proposar-s'ho. D'ací el que hi ha d'actiu, idealment, en la finalitat immediata i futura de l'edifici idiomàtic que ha aixecat, a través de la feixuga tasca d'anys, i que en les circumstàncies actuals és com el baluard de la nostra pervivència.

Els bastions d'una nació són els homes i l'idioma és el que enforteix l'esperit dels homes. No hi ha dubte que el nostre ideal actiu d'avui no ha de ser altre que el d'enfortir i inspirar

la nova generació, fent-li sentir tot el que hi ha de viu en l'ideal generós i humà que té per base la més estricta catalanitat. L'òrgan a través del qual Catalunya ha de realitzar els plans que la condueixin al fi desitjat, és la joventut. I la joventut d'avui, formada espiritualment lluny de la pròpia terra, només podrà mantenir viva la flama de l'ideal si ha realitzat la seva pròpia perfecció absorbint la saba de l'idioma al qual Pompeu Fabra ha dotat d'ànima.

De res no serviria, però, tot el que hagi pogut fer Mestre Fabra en aquest sentit, si no s'empeny i estimula la infinita varietat d'éssers humans que constitueix el que podríem dir-ne el planter de la catalanitat. El mecanisme és insuficient. Cal un impuls que, en aquest cas concret, correspon als pares en primer lloc i a les organitzacions culturals i patriòtiques escampades pel món, en darrer terme. No hi ha res com el coneixement del propi idioma per estimular els poders de comprensió, de seny i de percepció, de manera que sigui possible distingir entre la veritat i l'error. La servitud és, gairebé sempre, producte de les renúncies voluntàries d'allò que més caràcter dona a la personalitat. I l'idioma és el més viu de tot allò que disposa l'home per a fer valer els seus drets. Per a fer-los valer i per a fer-los sentir.

Amb més entusiasme que ningú, tan conscients com el que més, volem sumar-nos a la manifestació d'estima al mestre —premi d'un poble comprensiu a l'esforç d'un dels seus valors més positius— que arreu ha sorgit espontàniament; però creiem que el millor i més efectiu dels homenatges que es pot retre a Pompeu Fabra, és el de fer honor a l'idioma que ell ha enrobustit i dotat d'ànima: de l'ànima immortal de Catalunya.

LA LLIBERTAT CREADORA EN MARIA FORTUNY

MARIA FORTUNY, reusenc il·lustre mort fa setanta-cinc anys, fou un precursor de l'impressionisme pictòric. Dotat d'una singular capacitat d'observació, als vint anys es manifestà ja com un mestre consumat. A l'Àfrica, on anà com a soldat, realitzà una obra de qualitat. *Wad-Ras* i altres pintures avui famoses, l'acrediten internacionalment. Però ell aspirava a més i en deixar les terres africanes visità els museus i les col·leccions privades de París, Munic, Berlín, Brussel·les, Milà, Florència i Roma. De retorn a la pàtria pintà *Fantasia de la pòlvora*. Ja famós, les seves obres eren cobejades i es venien a preus fantàstics. El que més s'aprecia en ell és el mestratge en la composició i la brillantor exuberant del colorit.

Fortuny simbolitzava, en aquells temps, la llibertat creadora. Fou un pintor francament espontani, malgrat l'haver estudiat a fons els procediments dels grans mestres de la pintura, especialment els de Goya, Velàzquez, Ribera i El Greco. Només en algunes, molt poques, obres de la seva darrera època és possible trobar una lleugera influència dels pintors japonesos, l'art originalíssim dels quals sorprengué Europa en el precís moment que Fortuny s'esforçava a descobrir els misteris de la llum.

Les característiques fonamentals de Fortuny són l'habilitat tècnica i la precisió en la distribució dels elements principals de la composició pictòrica. S'ha dit, sense massa raó, que la seva obra representa el triomf del fragment per damunt del conjunt. Analitzada detingudament la pintura de Fortuny, res no hi ha tan fàcil com comprovar la injustícia de semblant afirmació, car l'il·lustre pintor català va concebre sempre les obres en conjunt i no fragmentàriament. Si hi ha quelcom remarcable en la seva inquietud d'artista, és la constant preocupació d'alliberar-se del passat, cercant la novetat. Ho aconseguí, no hi ha dubte, perquè li hauria estat impossible de pintar sense la llibertat absoluta amb què ho féu.

Un altre dels mèrits extraordinaris de Fortuny és la manera al·lucinant d'usar el color. Era el millor colorista entre els seus contemporanis, car també en aquest sentit cercà la novetat. Contraposava colors, intuïa mescleres sorprenents, que eren imitades tot seguit, per a obtenir harmonioses i belles combinacions. Treballava l'aquarel·la com ningú. Però no és en les obres que més popularitat li donaren —*La Vicaria*, per exemple— on se'ns presenta com l'artista més lliure en els procediments creadors, sinó en els esbossos, tractats sense trava de cap mena. En ells la fantasia de Fortuny sobreix i, com Goya, és sorprenentment personal. Com aquarellista, segons Teòfil Gautier, igualà a Goya i s'apropà a Rembrandt.

Fortuny fou el primer pintor català que pintà figures a l'aire lliure, preocupat per la sensació del sol. En els seus darrers olis havia arribat ja a les zones de l'impressionisme. Hi és notable l'esforç que realitzà per tal d'interpretar l'ambient, amb les projeccions blavoses de la llum i la seva vibració en els objectes. Això ens fa pensar si el modernisme pictòric no estava ja en embrió en la ment i en la paleta del singular artista català, que res no cobejava tant com la llibertat creadora.

MANUEL VALLDEPERES

Ciudad Trujillo, febrer del 1948

Economia europea

NO ÉS PAS ESTRANY que des d'Amèrica el panorama europeu resulti grollerament deformat si es té en compte l'edat relativa d'un i altre continent. És un cas molt freqüent i gairebé diriem normal que els joves tinguin la vanitat de l'omnisciència i que creguin que els vells repapiegen i no n'endevinen cap. També és freqüent trobar en els vells una resistència obstinada a admetre que els joves puguin tenir criteri. D'altra banda, les ciències socials, i entre elles les econòmiques, es mouen en un pla de fluidesa constant i avancen per una ruta moltes vegades renyida amb la lògica —sobretot amb la lògica escolàstica— i es presten a interpretacions capcioses i sovint errònies.

De totes maneres, qui tingui sentit d'observació no deixarà de comprendre que el concepte que els americans tenen de la misèria i la impotència europees és fruit de l'autosuggestió sobreexcitada pels sobtats moviments de la balança econòmica en els darrers anys. La prosperitat americana es valora exclusivament en funció de les necessitats d'Europa, i si algun dia Amèrica perdés aquest client, les seves riqueses tan ponderades deixarien d'existir. El Pla Marshall, en el fons, no té altre objecte que el d'ajudar aquest client a solventar unes dificultats temporals per tal que no deixi d'ésser el mercat dels productes primaris americans que sense Europa no tenen col·locació possible. El descens espectacular del preu dels cereals i altres matèries primes en els mercats de Chicago i Nova York respon només a la impressió que les demandes d'Europa seran molt inferiors en un futur pròxim. Això vol dir que l'especulació americana havia solleuat per endavant de la pretesa misèria europea xifres que multipliquen algunes vegades tota la possible ajuda que pot proporcionar el Pla Marshall als països arruinats d'Europa.

Cada vegada que hom veu Londres o París de nou, s'adona dels ràpids progressos que es fan en la restauració de l'antiga dignitat metropolitana. Però el ritme de la vida intensa d'aquests dos centres de civilització no s'ha interromput mai malgrat les llagues obertes —sobretot a Londres— pels estralls de la darrera guerra mundial. Concórrer als centres universitaris o culturals és constatar, per la vasta barreja cosmopolita, que continuen essent el cervell del món. El nivell general de vida, malgrat les restriccions pròpies d'aquest període de reconstrucció, es manté elevat i infinitament més generalitzat que a Amèrica. Si no hi ha tanta exhibició de disbauxa i de dilapidació com anys enrera, això mateix pot computar-se com un progrés i una prova que el sacrifici és més equitativament repartit i no pesa tan exclusivament damunt les classes treballadores com havia estat la llei històrica. Pel demés, a la Gran Bretanya, per exemple, durant l'any 1947, malgrat la penúria de materials, varen construir-se 139.739 noves vivendes de caràcter permanent i 46.395 de caràcter temporal, que donen aixopluc adequat i higiènic a 240.076 famílies. Des del mes d'abril del 1945 són 336.771 les cases noves construïdes a la Gran Bretanya, en les quals s'han pogut instal·lar 565.984 famílies.

En les greus circumstàncies de la postguerra, aquesta proporció de reconstrucció podria difícilment igualar-se en els països americans, sense excloure els Estats Units. En altres branques, com en la construcció naval, Europa va endavant i la Gran Bretanya torna a estar a la testa de tot el món. Els transports metro-

politans són millors a Londres i París que en cap ciutat d'Amèrica, i la indumentària i l'aspecte general de la gent que circula no té res a envejar a la de cap altre país. És més: en el clam sostingut per l'admissió d'immigrants per tal d'alleujar la situació angòlosa de les masses de població desplaçada i la càrrega col·lectiva que representen, la Gran Bretanya és la que ha donat més generosa resposta i la que ha admès major nombre d'immigrants, seguida per Bèlgica i després per França, i deixant els Estats Units en quart lloc, el Canadà en vuitè i els altres països d'Amèrica a la cua. I es tracta de països semidespoblats, mentre que Bèlgica, Gran Bretanya i França són tan densament poblats, que el primer té l'aspecte d'una vasta ciutat jardí.

Tot això no és dit per prendre partit en una possible controvèrsia sobre els mèrits atribuïbles a uns o altres països. Es tracta només de situar les coses en un pla de comprensió per tal que les exageracions sobre la misèria europea i sobre l'opulència americana deixin lloc a un raonament reposat i es pugui contemplar la situació econòmica actual a la llum dels fets reals, sense aprensions ni prejudicis. No ha d'ésser de més, però, recordar que hi ha riquesa intrínseca i riquesa imaginària i que el clima d'Amèrica és molt propici a la confusió i molta gent és rica només perquè es fa la il·lusió d'ésser-ho. A Europa la pobresa no és un estigma i se'n parla amb naturalitat, i no seria cap miracle descobrir que entre un europeu pobre i un americà ric, moltes vegades no hi ha altra diferència que un marge d'infatuació capitalista per la ignorància. Veblen sabia molt d'aquestes coses i la lectura dels seus llibres ha fet bé a molta gent dels Estats Units.

• • • • •

Això ens dona peu per a insistir en la valoració de la riquesa social en el sentit de densitat de població, història, cultura i hàbits d'indústria i de ciutadania. No són aquests els únics termes computables en economia. Ja ho sabem. Però sabem també que molt sovint són negligits o totalment oblidats. Europa és rica de la seva cultura i el seu treball, i encara que li manquin capitals i materials de reconstrucció, és molt difícil que la seva gent s'aconsoli de viure sense el que considera essencial en higiene, confort i nivell social. A Anglaterra, per exemple, hi ha restriccions rigoroses en el consum de gasolina; però si contempleu les grans artèries de Londres a certes hores del dia, les veureu literalment cobertes d'autobusos i automòbils de totes descripcions, malgrat que la recent suspensió del que se'n deia nació bàsica va posar vuit-cents mil automòbils fora de la circulació. L'impuls que manté aquesta massa en moviment atreuen d'una voluntat antiga, retranmesa amb hàbits i costums que fan la continuïtat de la vida i faran que quan no es pugui comprar gasolina hi hagi un altre carburant adequat per a substituir-la.

La Gran Bretanya és potser l'exemple típic de l'artifici de l'economia social, d'aquesta màquina complexa superposada als elements constitutius de les economies bàsiques. Per a mantenir els seus cinquanta milions d'insulars, necessita enginy i organització i aquesta mena de supuració científica que lubrifica les velles frontisses i dóna agilitat als seus membres, cal tenir en comp-

te que estem en règim democràtic i que el ciutadà, abans d'elegir els seus governants, ha elegit la seva vocació, els seus gustos i la seva concepció de la vida. Amb motiu del centenari del naixement de Thompson, el descobridor dels electrons i de l'univers subatòmic, podem veure desfilar per aquest Museu de la Ciència que tenim a poques passes, un seguici interminable de devots que intueixen els efectes vitals de la direcció del pensament per les rutes de la investigació mètrica. I l'ordre extern s'estableix també a conseqüència de la noció d'aquesta disciplina científica, d'aquest hàbit d'atenció i de treball que gradualment estableix un patró d'assiduitat, d'ingenuïtat i de propi domini sense extorsions ni imposicions despòtiques o providencials.

Afegirem que el complement d'aquest rodatge més o menys imponderable és el nivell de la moralitat pública o potser diríem millor la qualitat d'aquesta moral. La riquesa d'Europa es concentra en el seu nivell de vida i de cultura, i aquest nivell comporta una certa moral, tan discutible com es vulgui, però, tanmateix viva i operant. Algú creurà que la riquesa d'Europa és fetu de pillatge, de depredació i d'expoli de colònies i continents més retardats. Concedint un bon marge a aquesta concepció fragmentària del problema, haurem de convenir encara que la riquesa d'Europa és filla d'aplicació i de treball. Gran Bretanya és una illa nòrdica de boires i tempestes i si els seus fills haguessin de viure del pa que lleva aquesta terra pobre, al cap de dos mesos haurien de recórrer a l'antropofàgia. No tenen res més que els grans dipòsits de carbó i és amb aquesta sola base que varen muntar indústries pesades i lleugeres i és amb elles que han multiplicat les seves possibilitats i el seu espai. Com Catalunya, Gran Bretanya és una fornal i un teler i una aixada, i l'hàbit del treball i la necessitat d'aguditzar l'enginy han fet que cerqués clients arreu del món i que aquesta illa es convertís en un gran mercat, no solament dels propis productes, sinó dels productes aliens.

És natural que dues guerres ferotges i destructives comoguin aquesta estructura delicada, dispersin la riquesa i deixin l'edifici en perill. Però com obeint a una llei substantiva de recuperació i supervivència, mai els ressorts demogràfics no havien donat senyals de tanta vigoria i l'augment de la població —el mateix que a França, Bèlgica i Holanda— mai no havia estat tan ràpid. Però les dificultats de reajustament són molt greus i si arribés a allargar-se massa el període de desequilibri, podríem caure en deformacions i vicis que la gent pren com remeis quan no són altra cosa que malalties orgàniques o constitucionals. El totalitarisme és a la porta, com els germens infecciosos, i entraria indefectiblement si les resistències fisiològiques fallessin. Stafford Cripps dona fortes campanades per tal d'advertir el perill, i l'escoltàvem fa dos dies al Parlament posant una inflexió dramàtica en cada frase. En efecte, n'hi ha prou amb una llucada a la balança de pagaments de Gran Bretanya per a sentir alarma respecte les possibles conseqüències d'un desequilibri econòmic tan pronunciat. Examinem aquest resum:

PAGAMENTS	MILIONS DE LLIBRES		
	1938	1946	1947
Importacions	835	1.082	1.574
Despeses de l'Estat	16	290	211
Navegació, nòlits	80	140	163
Interessos i dividendes	30	77	94
Fel·licules cinematogràfiques ..	7	17	13
Turisme	40	26	50
Balança de pagaments	1.008	1.642	2.105

ENTRADES	MILIONS DE LLIBRES		
	1938	1946	1947
Exportacions i reexportacions ..	533	888	1.125
Navegació, nòlits	100	149	180
Interessos i dividendes	205	152	145
Miscel·lànies	100	73	-20
Balança d'entrades	938	1.262	1.430
BALANÇA DEL COMPTE CORRENT			
EN MÉS + EN MENYS -			
Amb la zona de l'esterlina		-30	+80
Amb Amèrica		-360	-680
Amb la resta del món		+10	-75
Total	-70	-380	-675

Com es pot veure, malgrat l'esforç coratjós de la Gran Bretanya, que ha aconseguit duplicar la xifra de les seves exportacions tot seguit d'acabada la guerra i malgrat les economies en les despeses de l'Estat, el dèficit de la balança de pagaments de 1947 és gairebé el doble del de 1946 i prop de deu vegades el de 1938. També s'ha duplicat la xifra de les importacions, s'han més que triplicat les càrregues financeres i —el que és pitjor— el balanç d'ingressos invisibles que el 1938 donava un saldo favorable de 232 milions de lliures, presenta el 1947 un saldo advers de 176 milions. L'atresorament de tres centúries s'ha volatilitzat i la Gran Bretanya ha diminit tot privilegi. Té el capital de les seves terres, de les seves fàbriques, de les seves mines, dels seus vaixells, però tot això són eines de treball, que és l'únic recurs que li resta. Ja ningú no li pot dir que faci de rendista o de paria. Com nosaltres mateixos, ha de treballar per a viure.

França es troba en el mateix cas i les mesures preses amb el cèlebre *prélèvement* o emprèstit forçós, la devaluació del franc malgrat l'oposició del Fons Monetari Internacional i la recollida dels bitllets de 5.000 francs, demostren que la seva situació es considera compromesa i que la cirurgia és ja l'únic remei. Itàlia es troba molt pitjor i les arts màgiques del seu gran ministre Einaudi li allarguen prodigiosament l'agonia. La imaginació més aguda no arriba a endevinar com es farà la soldadura d'aquesta clivella oberta en l'entranxa mateixa del sistema econòmic europeu sense ferir sensiblement el que hem dit que era la riquesa d'Europa, és a dir, el seu nivell de vida.

Aquesta és la clau del problema. Malalties tan greus com la de l'Europa de postguerra han passat tots els països americans en èpoques que es consideraven de prosperitat o crisis de creixença. Comprehem que el cas d'Europa no és el mateix, però ens atrevirem a dir que és igualment soluble i que el Pla Marshall, si és vast i complet com s'anuncia, accelerarà considerablement el recobriment econòmic general, només donant un compàs d'espera, revigoritzant les fonts de producció i donant una infusió d'optimisme als que tenen la voluntat vacil·lant o cerquen una impossible evasió.

I resta encara l'Europa que es dreça contra el Pla Marshall, perquè així convé als desitjos de la Unió Soviètica. Polònia fa camí amb sorprenent rapidesa, Iugoslàvia reconstrueix amb frenesí, Txecoslovàquia no dona l'abast als mercats de demanda i Finlàndia segueix complint amb les obligacions contraetes, àdhuc les més oneroses. Llevat de les dues darreres, la resta de l'orient europeu es troba, com Espanya, en el desastre crònic, i les angúnies d'avui són només una variant de les angúnies d'ahir i de sempre. Cal, però, reconèixer que en l'ordre col·lectiu, els progressos de Polònia, Iugoslàvia i Hongria són remarcables i que les seves experièn-

cies —variades i singulars, malgrat la influència soviètica— són dignes d'atenció i estudi. Restava verificar si la renaixença col·lectiva anirà acompanyada d'un millorament efectiu en el nivell de vida de les poblacions. Si fos així —com en part ho és a la Unió Soviètica—, es demostraria que el desenvolupament econòmic i els consegüents avantatges socials no són fruit exclusiu del règim capitalista clàssic i que l'empresa privada no és la clau de la prosperitat dels pobles.

Però aquesta resposta tan interessant resulta d'una valor molt relativa davant de la resposta que ha de donar l'Europa occidental a les seves dificultats presents. Crear un nivell més elevat de vida és correlatiu a tota empresa de desenvolupament econòmic. Mantenir un alt nivell de vida a través de guerres i de folles, aconseguir que la civilització se salvi íntegrament després d'una prova tan dura i tan costosa com la darrera conflagració, fóra una obra d'art que acreditaria la nostra generació i asseguraria l'esdevenidor per a tot un

mileni. Només així podríem alliberar-nos de l'espant de la bomba atòmica i podríem creure en el somni de la Unió Europea i en les promeses de pau i de fraternitat humana que inspiren les nostres doctrines socials. I, com hem dit altres vegades, l'esdevenidor del món es resol a Europa, i depèn tant del seny i la clarividència dels seus polítics com de l'estalvi que es faci de gasolina, de la supressió d'un balafi o de l'existència o no existència del mercat negre. Perquè, en les pràctiques econòmiques, més que en els ritus eclesiàstics, es troba la mesura de la moral i és sempre la moral, en últim terme, la que ha de salvar els homes i els pobles. Tenim fe en Europa i en la qualitat de la seva moral, i per això, en aquestes hores difícils i decisives, esperem la nova collita amb optimisme i confiança.

M. SERRA I MORET

Londres, febrer, 1948.

MEMÒRIES D'UN CATALÀ

Cinquanta anys de vida a Mèxic

CONTINUACIÓ *

VII.—VIATGE A URUAPAN. PÀTCUARO. LA BUTA I ELS INCIDENTS. ARRIBADA A LA CIUTAT. EL MEU EMPLEU. LES CONDICIONS DE TREBALL D'ALESHORES. LA «EL COLONIA ESPAÑOLA». EN FILIP ROIG I EN MANUEL DELS ULLS. APARICIÓ DE SEBASTIÀ SAMPOLA, DE LLEIDA.

A PRINCIPIS del mes de març del 1898 vaig emprendre el viatge a Uruapan, en el F.C. Nacional, de via estreta, que anava a Morelia, capital de l'Estat de Michoacán, passant per Toluca, capital de l'Estat de Mèxic. Vaig fer el viatge de nit, i a les set del matí arribava a Morelia. Allí calia transbordar seguidament al tren local que portava de Morelia a Pátzcuaro, car la via no anava més enllà.

Pátzcuaro és una població enclavada al cim d'un pujol, al peu del qual i a la vora del fèrtil llac que actualment és un centre d'atracció de turistes, hi havia l'estació del ferrocarril. I per anar d'aquesta a la població, hi havia un servei de diligències, tirades per sis mules, que feien el recorregut per la mòdica quantitat de vint-i-cinc centens. I dic que era mòdica, perquè havien de pujar una costa de mil diables.

A Pátzcuaro tan sols existia un hostal on s'estatjaven, junt amb els parroquians, els cavalls, rucs, bou i tota altra mena de bestiar de càrrega o de tir. Aquell hostal no tenia més que un petit menjador on confraternitzava gent de tota mena: traginers, viatjants de comerç, hisendats, *rancheros*, etc. Vaig possessionar-me de la cambra, tot el mobiliari de la qual consistia en un llit amb un matalàs, prim com una estora, damunt una taulons; un rentamans, un gerro, una cadira i una tauleta, tot plegat amb l'aspecte d'haver estat comprat als Encants o al seu equivalent de Pátzcuaro. En demanar sabó per a rentar-me les mans, l'indi que feia de cambrer, abillat amb camisa i calçotets blancs, de manta,¹ però descalç, va dir-me que era obligat que el sabó se'l portessin els clients. Sortosament, jo anava prevengut.

Vaig anar al menjador i en una tauleta d'un recó vaig veure-hi assegut un senyor que pel bigoti de guàrdia civil que portava, vaig deduir que devia ser originari del país d'on són els guàrdies civils. Vaig atarrar-m'hi, i cregut que li feia un compliment, vaig interrogar-lo:

—Usted perdona... ¿Es usted gachupin?

—No, señor —va contestar, amb aire mortificat—: soy español.—

Jo, que encara no coneixia prou el lèxic mexicà, vaig replicar:

—Perdona usted; pero esto quisé decirle.

—Sí, ya veo que no sabe usted lo que dice. Y se lo tolero, porque seguramente está usted recién pescado.—

I encara que no vaig entendre això de *recién pescado*, que després vaig assabentar-me que volia dir «arribat de peix», vaig somriure, com aquell qui dona una satisfacció.

Previ un canvi de targetes, ell va saber el meu nom i jo el seu, que era el de Manuel Cataluña, natural de León (Espanya), tal com m'havia fet suposar el seu mostatxo, i que professionalment era viatjant d'una fàbrica de llumins. Va convidar-me a seure en la seva taula, vam conversar llargament i vaig saber que l'endemà marxava a Ario de Rosales, on no es podia anar més que a cavall. Jo vaig dir-li que el terme del meu viatge era Uruapan i que portava una carta per a un senyor Borbolla, a qui havia de presentar-me. Va resultar que era un conegut del senyor Cataluña i que vivia al costat de l'estació ferroviària, per anar a la qual calia llogar uns cavalls, perquè la diligència tan sols feia el viatge a les hores d'arribada i sortida de trens. El dels mostatxos va encarregar-se de tot i va oferir-se per acompanyar-me. Vaig acceptar-ho de bon grat, i quan ja teníem els cavalls a punt, a la porta de l'hostal, en adonar-se que jo portava burret bombí, va aconsellar-me que me'n comprés un de penate,² perquè el que jo lluia era impropri per anar a cavall. Acompanyat pel senyor Cataluña, vaig baixar a l'estació i

* Vegeu els núms. 25 i 26 de L.N.R.

¹ Tela ordinària de cotó.

² De palmers, igual al que usen els indis tarascos.

vaig visitar el senyor Borbolla. En haver llegit la carta que vaig lliurar-li, va atendre'm molt amablement i va preguntar-me quan volia prosseguir el viatge a Uruapan. Vaig contestar-li que l'endemà, i li pregava que m'enviés el cotxe, a bona hora, a l'hostal. «—Quin cotxe?» «—El que el senyor Barroso va dir-me que vostè em proporcionaria per arribar a Uruapan.» El senyor Borbolla va somriure sorneguerament, convençut que el senyor Barroso m'havia dit una mentida per tal que no m'averés en saber que havia de viatjar a cavall. I va fer: «—D'ací a Uruapan només hi ha camí de ferradura... Demà, a les quatre de la matinada, li enviaré al mesón un cavall per a vostè, un altre per al mosso d'estrep i una mula per a l'equipatge.»

Quan tornàvem a Pátzcuaro, el senyor Cataluña, que pel que es veia, a desgrat dels seus bigotassos, no era pas un home massa coratjós, m'aconsellava que anés a veure el coronel del regiment de rurals destacat a la població, i li demanés que em les acompanyar per una parella dels seus homes en el meu viatge a Uruapan. Que tot el més que aquesta companyia em podia costar era una gratificació de cinc pesos, i que valia la pena esmerçar-los a canvi de la seguretat que no tindria obstacles en el viatge. Però no vaig deixar-me convèncer.

Els rurals eren una mena de guàrdia civil muntada, amb uniforme de *charro*, de drap gris, armats de sabre, tercerola i revòlver, i els quals portaven a la part posterior de la sella vaquera una manta roja, amb serrell, i que feien d'allò més goig en les parades commemoratives del 5 de Maig i del 16 de Setembre, pels carrers de la capital, formant part, com a cos de cavalleria, de l'exèrcit. El general Díaz els tenia destacats en els punts estratègics del país, tant per mantenir l'ordre com en previsió de possibles sublevacions d'alguns dels generals descontents de la situació política.

L'endemà, a l'hora convinguda, hi havia a la porta de l'hostal els dos cavalls i la mula proporcionats pel senyor Borbolla. Encara era fosc, però això no em privà de veure que els cavalls, a més de ser de ben poca alçada, tenien una ossamenta que feia preveure que acabaria foradant-nos la pell, a les cames i a les anques.

A casa meua sempre hi havia hagut un o dos cavalls, la qual cosa m'havia permès aprendre de muntar des de molt jove i sense que ningú no me n'ensenyés, de la mateixa manera que sense mestre vaig aprendre de nedar pel fet de tenir el mar prop de casa, quan no tenia més de sis anys. Per això en veure l'aspecte dels cavalls que esperaven davant l'hostal, va venir-me un calfred en pensar el que em tocava patir. Però com que el mal no tenia remei, un cop vaig haver arreglat els estreps d'una de les selles a tenor de les meves cames, carregant-me de resignació vaig cavalcar i vaig emprendre la ruta d'Uruapan.

Ja he dit que era el mes de març. El camí, freqüentat per rècules de rucs, mules i cavalls de sella, i àdhuc per alguna carreta arrossegada per bou, tenia un tou de pols que no baixava de vint centímetres. I pocs moments després d'haver-lo emprès, vaig haver de començar a fer exercicis gimnàstics a causa que en sentir contrari venia una rècula de mules, cadascuna amb una caixa de fusta a cada banda del bast, i amb gran perill de les meves cames, perquè les mules no deixaven el lloc suficient perquè poguéssim passar jo i la cavalcadura. L'episodi es repetí no menys de mitja dotzena de vegades.

Quan feia cosa d'una hora que caminàvem i començava a llostrear, vaig veure que en una de les vorres del camí hi havia una petita i rústega creu de fusta.

—Què significa? —vaig preguntar al mosso que m'a companyava.

—Pois, nada, patrón. Es que aquí, hace dos meses, mataron a un arriero, p'a robarle el hatajo.—

Dues hores després descobria una altra creu, semblant a la primera.

—I aquesta, a què respon? —vaig interrogar.

—Está, pois, está porque pocos días después del arriero, mataron a un comerciante de Ziracuátiro, también p'a robarlo.—

Aquestes informacions tanmateix eren per posar la pell de gallina. Començava a meditar com era de prudent el consell del senyor Cataluña en el sentit que em les acompanyar pels rurals, quan el mosso va creure prudent tranquil·litzar-me:

—Pero ora ya no hay peligro, jefe. Era endenantes. Los rurales agarraron a la partida y los mataron a todos. Cinco fueron.

—I què? —vaig inquirir—. On és la creu d'aquests cinc?

—No la hay, patroncito, esos fueron criminales y no la merecen.—

Com que els cavalls eren mesells i ni l'espero ni la vara no els feien accelerar el trot cansós que havien emprès en sortir de Pátzcuaro, vam seguir caminant embolcallats per la pols i torrats pel sol, fins que als volts del migdia vam arribar a Ziracuátiro, poblet força simpàtic, ombrejat per quantitat de salzes a les ribes d'un riu que el travessa, i els encontorns del qual són sembrats de cafè. Vam descavalcar davant una caseta on feien menjar. Jo portava la cara, la barba —llavors duia barba—, els cabells i les mans plens de pols. Vaig demanar aigua per a rentar-me, i en el moment que anava a llançar-me de cap a un rentamans, el mosso, tot esverat, va dir-me: «—No, patrón! No se lave usted si no quiere que se lo lleve una calentura!» I va afegir que no feia gaire que un viatjant que s'havia rentat allí mateix, va morir a Uruapan pocs dies després. Vaig resignar-me a barrejar la pols amb els aliments, i havent dinat, vist que el sol encara picava de valent, vaig preguntar al mosso si podríem arribar a Uruapan el mateix dia, tot i que repreneguéssim la ruta una hora més tard. «—¿Cómo no? Todo es cosa de que el amo resista!» Davant la resposta, més pròpia de la Pitonissa de Delfos que d'un indi tarasco, i la qual, de fet, no em treia de cap dubte, vaig decidir-me a fer una migdiada d'una hora.

Una mica descansat, vaig tornar a pujar a cavall, i en preguntar al mosso si abans d'arribar a Uruapan trobaríem algun altre poble, va contestar-me que no; que tan sols trobaríem la hisenda de Ziracuátiro, que en aquells temps era propietat d'un senyor Enrique Solórzano, pare o avi de l'actual torejador Jesús Solórzano. No cal dir com se'm feien difícils de retenir aquests noms tarascos i com me'ls feia repetir per tal de fixar-los a la memòria.

Eren les onze de la nit quan arribàrem a Uruapan; jo, amb un cul com un tomàtec, per culpa del trot del ruc que m'havia dut i per la duresa del fuste de la sella, el qual, com el seu nom indica, és de fusta.

Vaig estujar-me a l'hotel (?) que va indicar-me el mosso. I sigui per la irritació del camí, sigui pel nerviosisme per a conèixer la gent amb qui, des d'aleshores, havia d'heure-me-les, gairebé no vaig aclucar els ulls en tota la nit, i a les sis del matí següent, sense haver-me pogut banyar perquè a l'hotel no hi havia lloc per a aquests requisits, feia cap a *Los Dos Mundos*, sucursal d'El Nuevo Mundo, de la ciutat de Mèxic, i lliurava al cap de personal, senyor Antonio Otaduy, la carta que em presentava.

El senyor Otaduy, fillol, home ja d'una certa edat, va preguntar-me quan havia arribat a Uruapan. Vaig respondre-li que la nit anterior, i quan jo esperava que

em digués que podia disposar de tot el dia per a banyar-me, descansar i donar un tomb per la població, va manar-me: «—Doncs, passis!» I des d'aquell punt vaig ingressar en l'honorable orde dels salta-tauella.

He de remarcar que si durant els catorze mesos que vaig treballar a Uruapan mai no vaig saber quin era el sou que guanyava, des del primer dia vaig estar al corrent que el cajón² s'obria a les sis del matí i es tancava a les deu del vespre; que els dependents no teníem cap dia de festa; que, al contrari, els diumenges s'obria la botiga mitja hora abans; que a la nit ens havíem de fer el llit damunt el taulell, i que la primera feina, en despertar-nos, era treure del taulell els estris on havíem dormit i, un cop endreçats al magatzem matalàs, llençols, coixí i flassades, ens havíem de rentar en el pati; que si volíem banyar-nos, calia que ho féssim a les cinc del matí; i que el negoci de la casa era vendre roba, sabates de dona, capells chavros i pisa. Per contra, compràvem cafè, que té fama de ser el millor de la República, a desgrat que jo no el trobi pas millor que el de Córdoba (Veracruz) i el de Chiapas.

A Los Dos Mundos érem tres empleats (jo, català, i dos navarresos) i el cap Orduy, i anàvem a esmorzar, dinar i sopar per torns, i d'un a un. De manera que encara que el primer dinés a les dotze, el darrer, que, era jo, ho feia entre dos quarts de tres i les tres. I em llevava a dos quarts de sis!

El primer dia que vaig dinar a la casa on menjàvem, va passar-me un incident que divertirà el lector. Acabat l'apat, vaig demanar cafè i van portar-me una ampolla amb un líquid negrós. Va estranyar-me aquella presentació, però havia vist ja tantes coses que no tenien res de comú amb moltes a les quals estava habituat, que vaig callar. Vaig tocar l'ampolla, i en trobar-la freda vaig considerar-ho un altre costum del país. I pensant una vegada més en allò de «On vagis, fes el que vegis» i en allò altre de «Cada terra fa sa guerra», vaig emplenar una tasetta d'aquell líquid, vaig ensucrar-lo una mica, i en fer-ne el primer xarup va anar d'un no-res que no tregués les tripes. Crido el mosso, li dic que el que jo li havia demanat era cafè i no aquelles metzines, d'un mal sabor impossible de descriure, i l'home es clava a riure, tot explicant que la beguda que tenia davant no era cap metzina, sinó extracte de cafè del més pur, del qual no calia servir-se'n més que un rager, en una tassa amb aigua calenta, com aquella que a propòsit havia deixat a la taula...

Naturalment, no podria pas descriure com era Uruapan, puix que quan vaig sortir-ne, al cap de catorze mesos, no coneixia ni tan sols el riu Cupatitzio, que és d'una gran bellesa i té la particularitat que en un determinat punt, anomenat Tamarácuca, entre sis i set del matí, quan el dia és clar, s'hi veu l'Arc de Sant Martí reflectit en l'aigua.

Va ser anys més tard, quan vaig anar-hi com a viatjant, que vaig poder contemplar a pler aquestes belles i vaig saber que a l'eixida de cada casa hi havia plantats cafetos.

La naturalesa del negoci va permetre'm, en canvi, fer coneixença amb les principals famílies de la localitat, i escatir-ne les virtuts i els vicis. Sobretot aquests. No em sabia avenir que caps de casa que m'havien semblat, a través de converses tingudes amb ella, persones asenyades i formals, un dia es presentaven a la nostra botiga borratxos perduts, fent aquelles coses i dient aquelles bestieses pròpies de les víctimes de l'alcohol. I això sense que els familiars se'n sorprendessin ni se'n a-

vergonyessin, com si aquell estat anormal fos la cosa més normal del món!

Residien en aquella època a Uruapan dos italians —Dante Cusi i Luigi Brioschi— propietaris d'un negoci agrícola que es deia *Rancho de Matanguarán*, que més tard van batejar amb el nom de *La Nueva Italia* i que estava endinsat en plena terra calenta de l'Estat de Michoacán, per la banda de Parícuaro. Aquests italians, en adonar-se que en aquell rancho hi havia una gran abundor d'aigua, per ningú no aprofitada, van demanar-ne la concessió, van fer les obres adients, i una vasta extensió de terreny que abans produïa blat de moro de temporal, va convertir-se en productora d'arròs en gran escala.

Encara recordo don Dante Cusi passant per davant de *Los Dos Mundos*, cavalcant una mula, armat de carabina i pistola, acompanyat d'un ajudant i quatre mossos, tots també a cavall i armats fins a les dents, escortant una altra mula que portava tres o quatre taleques (en cada taleca mil pesos), per a la *roya*⁴ de *La Nueva Italia*. Eren tals les precaucions que calia prendre, que de la hisenda sortien altres quatre mossos, que esperaven a mig camí els que portaven el diner. Aquestes precaucions eren originades per l'odi que la gent de Matanguarán, esperonada pels propietaris dels encontorns, tenia per als italians, a causa d'haver sabut aprofitar una aigua de la qual ningú no havia fet cas.

Quan jo vaig arribar a Uruapan hi havia, provinents de la península, un basc, dos navarresos i dos catalans. Amb mi, vam ser tres. Aquestes sis persones constituïen la *H. Colonia Española* d'aquella ciutat de deu mil ànimes. Els catalans eren Felip Roig, de Vilassar de Mar, home d'una quarantena d'anys, xacrós, qui tenia una fleca i més tard va casar-se amb una senyoreta uruapaneca, la joventut de la qual era marcida, però que tenia una gran fortuna, amb una vasta hisenda amb milers de caps de bestiar. L'altre compatriota era un pràctic tintorer, qui treballava en una fàbrica de teixits de la riba del riu Cupatitzio i a qui jo sempre vaig conèixer pel Manuel del Ulla. Crec que era barceloní. Estant a Uruapan va patir d'una ciàtica que li va durar molts mesos, durant la qual els components de la colònia espanyola el vam ajudar tant com vam poder.

Quan el Manuel dels Ulla, curat de la ciàtica, va venir a la capital, mai més no va treballar. Vivia de miracle, i no es privava de res.

Un vespre, als volts de les vuit, enmig d'un xàfec que havia convertit en torrents els carrers d'Uruapan, empedrats per l'estil dels de Veracruz, vaig veure que passava per davant de la botiga un home muntat en una mula, tapat el cos amb una màniga⁵ impermeable i el cap amb un barret chavo, caigut d'ales, que li protegia la cara i el coll en contra de l'aigua. Va impressionar-me aquell pobre caminant que, seguit d'un mosso d'estrep, resistia d'aquella manera la inclemència del temps.

Havent sopat, en entrar a la botiga, vaig trobar-hi un viatjant que no era altre que aquell que una hora i mitja abans m'havia afectat en veure'l sota la pluja. Es deia Sebastià Sambola, era de Lleida, i una figura tan destacada en el gremi de comerciants, fabricants i viatjants, que és digne d'una petita nota biogràfica. La seva personalitat i la bona amistat que vaig fer-hi, mereixen que dediqui unes ratlles a la seva memòria.

ENRIC BOTEY

(Seguirà)

⁴ Nòmina.

⁵ Capot de muntanya.

² Botiga de robes.

...I les dents plenes de sutge!

QUAN EL MEU JUTGE —meu i d'uns dos-cents més, perquè, com que era un jutge especial, tenia poca feina— venia a interrogar-nos, ens tenia fins a mitja tarda palplantats, esperant; finalment, quan el ranxo abandonat a la cel·la ja s'havia refredat, ens deia:

—Bé, d'ací a uns quants dies ens veurem les cares.—

I somreia. Tot i que la cosa no tenia gens de gràcia, perquè el jutge sovint treia gent a diligències (així es diu en l'argot oficial de la presó) i la feia apallissar al seu davant. «Veure'ns les cares», doncs, podia indicar una altra tarda de dinar fred o bé uns quants vespres de llenyada.

Aquest jutge era tinent coronel i es deia don Leopoldo Castañs, era aragonès i penso que el grau de *jefe* ja formava part del seu nom. Tenia una edat d'aquelles que esdevenen respectables i una amabilitat extraordinària amb les noies. A la seva xeca les feia despullar i presenciava com les ficaven a la banyera. Parlava sempre amb frases de doble sentit. Un dia va dir-me, textualment:

—És una niciesia que s'entossudeixi a negar... Sàpiex que tinc moltes maneres d'escatir la veritat...—

Però el fet és que només en tenia una: l'estossada. Val a dir que tampoc no era una manera definitiva, car generalment li fallava.

El vaig conèixer d'espalltes, vestit de paisà. Portava un abric negre, amb coll de vellut, com un vell retirat dels que al migdia prenen el sol al peu de les estàtues de dones nues, a la plaça de Catalunya, i ni tan sols alçen els ulls. Però ell tanmateix els alçava.

.....

La cosa va passar a la xeca de l'anomenat *Servicio Especial de Estadística del Alto Estado Mayor Central*...

Però, per què conto aquestes coses personals? El lector s'imaginarà que vull que em tingui per heroi... No! Asseguro, per endavant, que no vaig passar tràngols més difícils que els passats per la majoria; i, sempre, molt més suportables que els d'altres companys meus. Per tant, prego el lector que prescindeixi de la personalitat del protagonista, que va ser-ho per atzar. El que interessa és el cas —un cas típic— i l'anècdota —també típica.

Jo havia anat amb la meua promesa a veure un film mediocre; crec que *Ninotxka*, per la Greta Garbo. Després, per petesa de recórrer tota la Ronda de Sant Antoni, vaig acomiadar Carme a la portella d'un taxi.

I això em va perdre. Vaig arribar d'hora a casa, i tot just havia encetat el primer son quan van trucar a la porta. Esperava un telegrama, i suposant que era el repartidor, vaig anar a obrir, en paisà i ensonyat. Vaig trobar-me amb dos subjectes, amb gabardina i pistola en mà, que empenyaven la porta entreoberta i es ficaven al pis. El vigilant, darrera les gabardines, estava esblaiat. (Per què no havia acompanyat la meua promesa a casa seva, caminant, en lloc de ficar-la en un taxi? Si ho hagués fet, hauria arribat a la meua quan la visita ja n'hauria sortit, i el vigilant de segur que m'hauria advertit...)

Però la petesa és la mare de tots els vicis. Fins i tot del d'obrir la porta de casa, innocentment, a la policia.

Cal dir que no era ben bé allò que se'n diu policia. Però, pel cas, com si ho hagués estat.

Van fer un escorcoll. En va. Hi havia massa llibres, perquè els poguessin registrar tots. Es van catxar després de la primera dotzena. I els papers de la mena d'aquells que en diuen comprometedors, estaven al final de la renglera...

Mentre em vestia, els visitants anaven preguntant: «—Qui li ha telefonat, aquesta tarda? Encara que hagués pretès recordar-ho, no hauria pogut. Però com que tampoc no ho volia, no vaig fer cap esforç mental.

Sortirem. Jo anava entremig d'ells dos. A la plaça Nova, tota plena de runes, vaig tenir intencions d'arrencar a córrer. Per aquells carrerons, que coneix tant bé, m'escapoliria fàcilment, i la parella que em conduïa era de Valladolid —la pàtria de la policia falangista, per ara— i no sabien res de la topografia de la Barcelona vella. Però tots dos portaven una mà a la butxaca, i hom sap el que això vol dir.

Passarem per davant del Banc d'Espanya, per la plaça de l'Àngel i pel darrera de Correus i arribarem al carrer d'en Gignàs. Vam entrar a la casa que fa cantonada i vam pujar al primer pis. Cap cartell a la porta, que indiqués quina mena d'oficina hi havia. Un home vell i robuat, que després vaig saber que era un guàrdia civil retirat, ens va obrir. Al final d'un corredor, una porta, i llum, i crins.

D'una empenya vaig passar el dintell, bressolat per la veu del més decidit dels policies —l'altre només era un bon tirador, segons vaig saber després—, el qual anunciava: «—Ací en tenim un altre que tampoc no sap res de res!» En castellà, és clar. Es deia Andrés i portava el cognom d'un personatge del Quixot. Per bé que no tingués res de batallier.

Passats tres anys, quan la xeca va ser traslladada a una torre dels afores —Hitler havia perdut la guerra i calia ser més discret—, aquell pis del carrer d'en Gignàs encara estava per llogar. I em diuen que encara ho està avui. Llavors deien que hi havien mort set persones. Qualsevol pot precisar-ho amb exactitud!

Naturalment, quan jo vaig entrar-hi, no sabia res de tot això. Tan sols sabia que calia no saber res, res, res de res.

.....

I vaig tenir bona sort d'ignorar, realment, tot allò sobre el qual em preguntaven. Perquè el fet era que els policies havien sentit campanes, però no sabien on. Així, doncs, era facilíssim el callar.

Dues hores més tard em trobava, copiosament estomacat i amb una dent de menys, ajagut en un somier, sense matalàs ni coixí. M'havien desposseït del cinyell, de les ulleres, del rellotge... De tot el que pogués tallar. I havien deixat, en la cambra, una bombeta penjada a dos metres del sòl, a la qual, dret damunt el somier, podia arribar fàcilment. O bé temien, o volien, que em suïcidés. Però jo no m'hi sentia gens propens.

A la cambra del costat hi havia un home que plorava, amb grans esgarips. Aquests esgarips van fer-me'l reconèixer. Era un taverner falangista del carrer d'en Viladomat, a l'establiment del qual sopava amb freqüència un amic meu, aquell precisament que la

policia cercava amb més fúria. El taverner, desesperat, sanglotant, clamava: «—De què em serveix, aquest carner? De què em serveix?...»

Jo hauria respost mentalment: «—Fort! Per llonzels, si no hagués estat, com estava, amatenent a veure si podia endevinar alguna cosa a través dels crits que venien de la sala d'interrogatoris. Era una sala gran, del més pur vuitcentisme, amb motilures de guix, recargolades, i uns finestrals enormes, amb els finestrons ben tancats. Perduts en la vastitud de la peça, hi havia dues o tres butaques toves, una taula de despatx, una màquina d'escriure —i, de propina, la meua portàtil, els lladres!— i la coberta metàl·lica d'una altra màquina, de les de model primitiu, que servia de gong per a oferir els crits dels interrogats.

Més endavant vaig veure, d'esquillentes, que en una altra cambra hi havia una petita estació de ràdio i en una altra un llit de matrimoni, en el qual reposaven els policies. I al seu costat, el bany.

De tot els àmbits d'aquest bé de Déu de llar en respiraven crits. Devien haver deixat la porta oberta, car m'arribaven, claríssimes, frases senceres.

—Eri alt o baix? —preguntava una veu, en castellà.

—Baixet —responia una altra veu; la de Carles, va semblar-me.

—Baixet, eh?—

Esclatava l'espectec d'una plantofada; seguida d'uns quants esgarips.

—Era ros o bru?

—Ros.

—Ros, eh?—

Una altra plantofada i uns altres esgarips.

El bo del cas és que l'amic al qual la policia cercava, era, en efecte, ros i baixet, i sabíem que dient la veritat no el perjudicàvem, perquè coneixíem el seu smagatall i estàvem segurs que mai no el trobarien.

Després van arribar un parell més de detinguts, agafats tots dos a la mateixa hora i en llocs diferents. Més preguntes, més crits, més gemecs. I un que no cridava, que tan sols feia: «—Uuuu...», en veu baixa —devia ser un tímid amb sentit del ridícul—, exasperava els policies, que sortien al passadís i deien: «—Quin cinic! No sé pas per què no li trenquem la cara! I l'hi van trencar, com a tots els altres que s'havien esgargamellar cridant, sense treure'n cap profit.

.....

Al cap de tres dies van reunir-nos tots. Ja estàvem interrogats, ja havíem signat papera dient que no sabíem res, que érem uns bons minyons..., tot el qual no ens havia de ser cap ajut. Ens tancaren tots cinc en una cambra amb un sofà i butaques. Van preguntar-nos si volíem dinar, ens van fer pagar deu pessetes a cadascú i el guàrdia civil retirat que tenia compte del pis va telefonar al taverner falangista, encarregant-li que portés menjar per a cinc. «—I que sigui per les deu pessetes, eh? Res d'extraperlos!», afegí.

Alguns vam menjar bé; d'altres no van tastar res. El guàrdia civil, en nom nostre, invità —però sense que ens hi deixés parlar— un portugués detingut feia

dos dies i del qual mai més no va saber-se'n res. Havia vingut a Barcelona a proposar un negoci tèrbol. Un general havia acceptat la proposició, i un cop tot estava embastat, quan ja el portugués —que havia condicionat una participació del vint-i-cinc per cent en els beneficis— no era necessari, el van denunciar al Servicio Especial de Estadística i donaren instruccions... L'home va desaparèixer. Asseguraria que aquell dinar amb nosaltres —del qual tot just en prengué una mossada— va ser el seu darrer àpat.

El guàrdia civil retirat bevia força. Tots li cedírem, sense que ell gairebé se n'adonés, el nostre vi. No s'embricà, però es senti loquat. I contà moltes coses. Tot un llibre!

.....

Estàvem en poder del grup Chamorro, del Servicio de Estadística, i el guàrdia ens ensenyà fins i tot la llibreta del comptador de l'electricitat, on constava aquell títol en el lloc destinat al nom del llogater del pis. Ens va assabentar de com es deien els policies que ens havien agafat i quines eren les aficions de cada un. A aquest li agradaven els toros, a l'altre els adolescents, al tercer els bitllets de mil...

El guàrdia en sabia un niu, però els seus coneixements no ens tenien cap utilitat. S'adormí amb les claus lligades a la mà. Era el pis érem sis homes i un guàrdia. No podíem fer res. Res! Des de llavors crec que els homes, en certes circumstàncies, es tornen idiotes. I que això és una sort per a la policia.

A la cambra on estàvem reclosos, fumant, no sabíem de què parlar. No gosàvem al·ludir l'afar, a desgrat que tots ens coneixíem i ens teníem confiança. Perquè... i si ens escoltaven?

Un, que era poeta a estones desvagades, improvisà unes coples.

Al·ludien el nostre jutge especial, un jutge militar. Tan sols en recordo aquesta estrofa:

N'era tot un senyor jutge,
un jutge tot especial,
bigotis de general,
cap de timbal,
i les dents plenes de jutge.

L'endemà, a la sortida dels teatres, quan la porta s'obrí de nou i es tornaren a sentir crits, coneixerem el nostre jutge. El coneixerem d'espatlles. Passà, parlant amb una noia. A ella la vam veure de cara. Era l'Eugènia.

Del que el jutge li deia, en vam copsar només tres mots: «—De vostè depèn...» Tres mots dels que surten en moltes novel·les, pronunciat en castellà.

Però allò no era pas una novel·la.

Fins al cap de dos mesos no havia de veure que, efectivament, aquell jutge tenia les dents plenes de jutge.

Abans, però, vull parlar d'Eugènia.

VÍCTOR ALBA

(Seguirà)

ELS RENEGATS

Estem dins una realitat desegradable i volem anar a una realitat que desitgem. Ja sabem prou quina és: tenir les condicions indispensables per al desplegament de la nostra personalitat. L'actuació política no és discutir principis, matisos i problemes ideològics, com en una càtedra de teologia; és cercar els mitjans d'acció més ràpids i eficients per a transformar la realitat.

JOAN ESTELRICH, en Catalunya Endins

EL PLA DE LA CALMA

Els canadencs només són canadencs

LA SENYORA TOT JUST ARRIBADA a aquesta tucoma, va sortir a dar un tomb orientador. En una fruiteria va veure uns seductors rengles d'anans. Pinyes d'Amèrica! És clar: era normal que ací abundessin! Mai no hi havia pensat. Després, a casa, mentre escoltava la ràdio, va recordar-ho. Llavors va cridar la minyona i li va donar un bitllet de banc:

—Té, vés-te'n al mercat i porta'm una pinya americana.—

La noia va tornar al cap de dues hores, ben desolada i amb les mans ben buides:

—Oh, senyora: només en tenien del país!—

—Perquè, a Mèxic, no són americans. Americans, en el llenguatge corrent, són els nordamericans dels Estats Units. Si algun mexicà digués «Nosaltres, els nordamericans» —en el ben entès que Nordamèrica comença després de Centreamèrica— tothom ho consideraria una sortida còmica.

Sota l'ègida d'Ali-Bei

ERA A L'OASI AFRICA de Bou-Saada —el nom és una arrencada d'optimisme i vol dir País de la Felicitat—, on l'havien confinat des de França. En Molins i Fàbrega sentia parlar sovint d'una tal Margueritte i tenia ganes de conèixer-la. Finalment es trobaren i la noia només era un producte fonètic i en la realitat un mecànic català que es deia Margarit.

—Marxeu aviat d'açí, creguen-me! Que no us passi com a mi, que fa quinze anys que hi sóc i que em proposo, des del primer, sortir-ne el següent!—

Degussa el barnús d'àrab hi havia un compatriota enyoradís, dedicat a l'absurda feina d'adobar els automòbils de pas en el desert.

L'home del sac

JA UNA VEGADA vam explicar una peripècia derivada dels desconeixement que nosaltres els catalans tenim, quan fem el nostre cap de platja en aquest continent, del significat local del mot saco. Costa d'avespre-se a fer-lo substituir de gec, d'americana.

En Giménez va haver d'anar a cal doctor. S'impresionava una radiografia.

—Desvistase de cintura p'arriba.—

Ho va fer. El doctor preparava els fòtils i va mirar-lo de cua d'ull.

—Póngase el saco.—

En Giménez va començar a buscar el sac. Allí, en un recó, llançada al sol, hi havia com una cosa de lona amb unes corretges. Va provar de ficar-s'hi dintre i maldava desesperadament. El que li havien semblat com

uns elàstics, mai no acabaven d'adaptar-se-li al cos. El doctor va observar-lo una estona.

—¿Qué diablos está haciendo?

—¿No me dijo que me pusiera el saco?

—El saco, sí. Pero eso es la funda del aparato de Rayos X!—

Connaisseur

A FRANCESC FONTANALS un dia el van convidar a prendre cafè. Bé: el deuen haver convidat a prendre cafè moltes vegades, però només aquesta és la que fa el cas.

—Sí, home, quan vulgueu, m'encantarà.

—Us agrada molt?—

—Força.

—I distingiu quan és un bon cafè?—

En Fontanals no esperava un interrogatori com aquell. No havia mesurat les conseqüències de prendre cafè amb un coneixedor, gairebé un professional de la infusió. Però ja s'havia embolicat i calia seguir endavant:

—Es clar que sí.—

El dia de la invitació el nostre amic existia, com subjugar, a la preparació de dues minúscules i concentrades tasetes. Foren un seguit d'actes gairebé rituals. Finalment, pinçava amb el pòlzer i l'index la nansa de la tassa del nectar. L'amfitrió esperava el resultat, l'encerzat comentari del tastador. Com que en Fontanals no pensava decòrtre'l, va tastar el cafè, va fer petar la llengua i va quedar una estona amb la mirada enlaire.

—Sap què trobo? Que aquest cafè potser el van collir una mica verd.—

L'altre va fer un salt.

—Exacte! Això és el que sempre m'havia semblat. Exactíssim!—

La raó més dèbil

VA PORTAR els dos menuts per tal que els examinés el metge. I li va dir:

—Miri, doctor: el gran no l'he portat, perquè no es troba bé!—

Salt de Garrotxa

EL MES PASSAT, quan fèiem les vinjetes per a l'anterior Pla de la Calma, vam repassar el mapa de Catalunya que edità la Generalitat per fer pública l'aleshores nova divisió de comarques, i vam cercar el poble de La Beguda en vistes a un fàcil acudit. El rejuvenidor viatge —encara que en mapa— va fer-nos trobar en terres de La Garrotxa el poble de BRUDA. I vam pensar: «Té, s'han menjat l'article!» Però va resultar que el que realment s'havien menjat era l'accent de la A, i per aquest motiu —i pel vergonyós desconeixement de la nostra geografia— aquell frustrat aclariment de «Ei un poble de La Garrotxa», va resultar un lapsus.

A. ARTIS-GENER

Dibuixos de TIBON

C R Ò N I C A

L'HOMENATGE NACIONAL A POMPEU FABRA

LA CATALANA VILA de Prada i els catalans que han tingut el privilegi de viure-hi els dies 28 i 29 de febrer, hauran pogut gaudir d'unes hores d'emoció humana i patriòtica com pocs dels actes realitzats a l'exili els hauran donat. La celebració en un ambient d'afectuosa intimitat, entristit pel dol recent del Mestre Pompeu Fabra, dels vuitanta anys de vida gloriosa del més il·lustre dels catalans vivents, ha aconseguit aquella vibració simple i cordial, sense enfarcs ni artificis, que més s'encaua per a dir els mots d'agraïment i el desig de felicitats.

.....

Com ja havia estat anunciat, els actes començaren el dissabte dia 28, a les sis de la tarda, amb una conferència sobre la vida i l'obra de Pompeu Fabra, a càrrec d'un dels homes que de més a la vora ha vist els inicis de les seves lluites i la magnitud del seu esforç: Josep Carner, altíssim poeta i patriota insigne. Però els atzars benignes d'una programació intel·ligent de Ràdio Tolosa van donar a aquesta conferència un magnífic preludi: la transmissió del concert de música popular catalana i occitana que havia enregistrat feia uns dies, en homenatge a Mestre Fabra, el Cor Nacional Català del Casal de Catalunya de París, sota la direcció de Josep Fontbernat, i, precedint les cançons, una mota en francès de Ventura Gassol. L'autor de *Les Tombes Flamejants* presentava als seus oients francesos aquell concert, en el qual veus catalanes cantarien algunes de les melodies més pures del nostre folklore —El Cant dels Ocells, El Rossinyol, La Mare de Déu— i el nostre himne nacional, *Els Segadors*. I els deia per quins motius els catalans escampats arreu del món es reunien en esperit entorn d'un gramàtic, que representava l'idioma, carn i sang del nostre poble i motor suprem del nostre Renaixement cultural i polític. Sentir aquella transmissió, al costat del Mestre i de la seva família, en el menjador d'aquella caseta del carrer dels Mercaders, era una emotiva preparació per a les festes del programa oficial.

CONFERÈNCIA DE JOSEP CARNER

La conferència de Josep Carner constituï, com no podia ésser altrament, una meravella de concepte i de profunditat. L'acte tingué lloc a la sala de l'Alcaldia de Prada, plena de gom a gom, i acompanyaven el conferenciant el president d'honor del Comitè Nacional d'Homenatge, és a dir, el Mestre Pau Casals, i el president del Comitè Executiu, Josep Quero Molares. Josep Carner començà afirmant que l'únic títol que tenia per a parlar de l'obra de Pompeu Fabra era haver estat testimoni de les seves lluites i els seus triomfs per a aconseguir el redreçament de la llengua catalana. Fabra, ordenador de la nostra parla, depassà de molt el gramàtic estricte. El do essencial del nostre poble ateny en Fabra una finor suprema; les forces creadores i renovadores del llenguatge, intuïtivament estètiques, li lliuren un secret que ningú com ell no ha sabut posseir. Domina, altrament, la història de la nostra llengua en la seva realitat vivent, això és, en una tradició escrita que ve a identificar-se amb la història de la literatura. I la seva rigorosa formació científica i, sobretot, l'absoluda en les ciències naturals, en la biologia, li permet de situar el llenguatge al cim de la qualitat humana, i de formular les lleis que menen l'evolució d'aquell, que no té fi.

Però encara, amb totes aquestes virtuts, manca dir una gran excel·lència peculiar de Fabra. Tinguem en compte, per a destriar-la bé, que el llenguatge, per ço

com és vivent, està sormès a forces disgregadores i a forces unificadores. És disgregadora la personalitat de cadascú que parla. És unificadora la necessitat d'entendre's. Aquesta necessitat esdevé més forta i més subtilment exigent en les llengües de cultura, que per això necessiten institucions fixadores i difusores. En el punt extrem d'una espontaneïtat sense aturador, veiem el cas dels indígenes d'Amèrica i d'Àustràlia, entre els quals la llengua cativa guairebé de tribu a tribu i es modifica d'una generació a l'altra.

Quan Pompeu Fabra és noi (i als setze anys, per cert, escriurà el seu primer opuscle gramatical), no és pas encara segur el destí de la llengua catalana. Serà una llengua-esplai, com la dels felibres? O bé serà una llengua-espèrit? (Serà feta d'enyor, d'un complex d'inferioritat davant l'universal i l'actual, compatible amb el provincialisme polític, o bé una llengua-espèrit, penetradora de tota la vida intel·lectual i col·lectiva, ambiciosa d'expressar tota la cultura, i per tant recaptadora d'una llibertat i una mesura de poder?)

Regna encara, en publicar Fabra el seu primer opuscle, una confusió de coses. Restes de decadència i promeses incompletes. El renaixement català ha nascut sota un signe romàntic, de vegades arqueològic i elegiac, d'altres enamorat de varietats lèxiques que la passió del pintoresc es plau a exagerar; tot acudit, tot incoherència són possibles en aquell individualisme al qual manca ben sovint la qualitat competent. Però hi ha, tanmateix, esperants, unes forces prometedores: la tenacitat i amor dels catalans en l'ús del llenguatge propi. El brillant antecedent d'una antiga literatura amb escrits filosòfics, oracions polítiques, cròniques de reis —que condueïen a les dues, si no tres, millors novel·les de l'Edat Mitjana europea—, amb la poesia de la meravellosa cançó anònima del Comte Arnau, les consorciats d'Antònia March, l'elegància de Jordi de Sant Jordi, el patetisme i retòrica d'un Roig de Corella i, encara, un coplós diplomàtic i una alternança d'enciclopèdies cristianes i de crítica racionalista i positivista. A més, supervivent, a desgrat de tants de règims absoluts, hi ha la condició comunicada de Catalunya, porta d'ingrés de tota idea vivificant, de tot esforç humà progressiu. I, estímul dels més assenyalats, una capital decisiva, prestigiosa, popular, clau i compendi de tota la vitalitat catalana, factor essencial en l'ordre de la cultura, la qual, bàsicament, és una emulació de ciutats.

I, en definitiva, el gran fet nacional, el gran ressort de la nostra vida, el nostre signe d'unitat, és el llenguatge. Caldrà, doncs, tenir en compte per a bé de Catalunya, que volem eterna, que mai no es confien valors permanents a llengües fluctuants.

Quan Fabra, fet venir de Bilbao per Prat de la Riba perquè doni formalment al català el seu caràcter de moderna llengua de cultura, comença la seva tasca, aquesta és infinitament més àrdua i més complexa que la dels oracles gramaticals i estilistes d'altres llengües neollatines. Vaugelas, Bembo, etc., s'atenen a l'ús d'un sermó urbanus, d'un parlar civil ja florent i a l'estudi d'uns clàssics recorteguts. No fan síndic destriar, col·leccionar, etiquetar; els àrbitres són le bon usage i els autors perfectes. Però la societat catalana no ha pas sabut estilitzar la seva riquesa; els nostres millors autors no solen pas arribar a prestigi d'autoritats. I Fabra, per un procés particularisme de selecció, de completió, d'interpretació, de divinació, emprèn la tasca insòlita, que és la seva glòria peculiar, de substituir-se als models absents, de dar mentalment de si allò que cal per compensar tot defalliment i tota carença.

Aquest és el do de Fabra a Catalunya, del tot excepcional: ell ha arribat a una positiva senyoria del

L'abraçada del President Irla i l'el Mestre Fabra

llenguatge, eixit de les seves mans, alhora, més pur en si mateix, i més conversant amb les altres llengües de cultura.

I vegeu quin programa indefugible no ens posa al davant Fabra amb una llengua de cultura, a quina mena de propòsit ens fa jurar d'ésser fidels. La cultura viu d'inspiració. D'idealisme, de passió generosa, de perspectives que transcendeixen el temps, que van del concret a l'universal. La cultura viu d'investigació. De disciplina perseverant, de necessitat rigorosa d'experiment i prova, d'exigència de qualitat, de mesurament en termes internacionals. Però encara d'un altre factor està necessitada la cultura: del poder. Del poder, únic que pot mantenir-ne la vida onerosa, que pot ordenar-ne la difusió extensa i permanent; la llengua de cultura ha d'ésser emprada en l'administració pública, els tribunals, l'ensenyament; el verb de poetes i savis cal encara que es vegi animat pel so solemne de la sobirania.

Parlar en la nostra llengua normada, treballar segons el seu geni reconquerit, és ja obra de perennitat. Per vençuts que siguem, desterrats i dispersos, la nostra fe pot llevar fruits valuosos, coherents, més durables que la dissort, penyora creixent del nostre dret i la nostra victòria final.

.....

En acabar la seva conferència, Josep Carner fou molt aplaudit pel nombros auditori, en el primer rengle del qual hi havia el Mestre Fabra i el President Irla.

EL SOPAR D'HOMENATGE

Al menjador del Gran Hotel de Prada, i entorn del Mestre Fabra, a qui acompanyaven la seva muller i la seva filla Carlota, van reunir-se una cinquantena de comensals. Ocupaven les dues presidències l'homenatjat i el President de la Generalitat de Catalunya, senyor Josep Irla, i els feien costat el Mestre Pau Casals, Josep Carner, Josep Queto i Molares, Antoni Rovira i Virgili, les senyores Gassol, de Benito, Capdevila, Arnau, Alavedra, Xammar i Fons. Assistien també al sopar, entre altres, els senyors Josep Terradellas, Pau Padró, Marià Barrera, Ventura Gassol, Victor Torres, Josep Fontbernat, Francesc Arnau i Cortina, l'ex-Sotssecretari de la Presidència del Consell de Ministres senyor Josep de Benito, el director de Tramontane

M. Charles Bauby, Emili Vigo, Ferran Rahola, Garcia Castellet, Juli Sunyer, Jaume Creus, i els membres del Comitè Executiu de l'Homenatge: Eugeni Xammar, Ferran Canyameres, Joan Alavedra, Julià Oual, Pau Cirera, Joaquim Torrens-Ibern i Rafael Tasis.

Els menús del sopar duien l'escut de Catalunya i la signatura autògrafa del Mestre, i constituïen així un preciós recordatori de les festes. L'àpat transcorregué en un ambient de gran cordialitat, i en sonar l'hora dels brindis l'afecte al Mestre prengué la veu diversa dels oradors que volgueren associar llur paraula a l'homenatge i de les adhesions que duïen, de Catalunya, de França i d'arreu del món, l'expressió de l'agraïment que tots els catalans senten pel creador de la llengua catalana literària moderna. Comença el senyor Josep Queto oferint, com a president del Comitè Executiu, l'àpat. «Els catalans —digué— homenatgen l'home que ha dedicat tots els seus esforços al nostre idioma, l'home que ha retut a Catalunya el màxim servei, enlairant allò que era la seva essència, la llengua. Aquest homenatge, íntim pel nombre de persones, representa, però, el que tots els catalans d'arreu del món reten a Pompeu Fabra. Hi ha en aquesta taula tres generacions representades: la dels homes que col·laboraren amb Fabra en la seva tasca; la dels que vingueren després i pogueren treure profit de l'obra realitzada; la dels joves, per últim, que són la garantia que un dia tornarà a implantar-se la sobirania de la llengua i de la nació.»

S'aixecà aleshores el President Irla, rebut amb unànimes aplaudiments, a peu dret, dels comensals. «A la dura prova de l'exili —comença dient el President de la Generalitat—, als perills viscuts, als desenganys soferts, trobo avui una recompensa i una satisfacció: aquesta admiració i aquest afecte al nostre gran patriota, al nostre il·lustre gramàtic Pompeu Fabra, perquè Fabra significa la unitat dels catalans. Jo espero que aquesta unió que ara es manifesta entorn d'aquesta taula, es mantindrà pel bé de Catalunya. Perquè de la unió dels catalans depèn la sort de Catalunya i que aquesta recobri les llibertats que li foren preses, les llibertats que el poble s'havia donat. Que tothom pensi en l'esdevenidor de Catalunya, és a dir, en el seu destí i en la seva existència. Que els partits polítics, els homes que són a l'exili i tots els catalans, quan invoquin el nom de Catalunya ho facin amb una finalitat: obtenir l'harmonia dels seus fills i la grandesa i la llibertat de la Pàtria.

«En aquesta diada —continua dient el President Irla—, saludo tots els catalans del món, i especialment els que sofreixen a l'interior del país per la llibertat del nostre poble. Que l'esperit d'aquestes festes d'homenatge al nostre gran amic ens guiï tots, per la llibertat de Catalunya i de tots els pobles.» Una gran ovació acollí els mots del President, ovació que es repetí quan el Mestre Fabra s'aixecà per a agrair l'homenatge: «Podria limitar-me a dir només una paraula: gràcies. Però vull afegir la satisfacció que em produeix veure aquest reconeixement de l'obra a la qual he dedicat la meua vida. I he de dir que una bona part del que he fet ha estat degut a l'encoratjament i els al·licionaments d'un mestre excel·lent: Marià Aguiló, i a l'ajut de tots els col·laboradors que vaig trobar. I la unanimitat en aquest homenatge d'avui em permet de creure que l'ardua tasca que ens emprenem els que tinguerem la missió de tornar a la nostra llengua el seu prestigi, ha trobat l'assistència de tots els catalans i que serà duta a terme, pel bé del català i pel bé de Catalunya.»

Joan Alavedra llegí aleshores les adhesions rebudes. Moltes d'elles provenien de Catalunya, d'entitats científiques i literàries que mantenen heroicament llur activitat, i de particulars que volien així expressar llur afecte al Mestre. Citem-ne només una: la de l'Institut d'Estudis Catalans, que compta Pompeu Fabra entre els seus membres més il·lustres. D'entre les nombrosíssimes cartes i telegrames rebuts, destacarem uns quants noms: Vidua de Lluís Companys; senyor Fernando Valera, president accidental del Govern de la República Espanyola; J. A. d'Aguirre, president del Govern d'Euzkadi; R. Nogués i Biset, president de les Corts de la

República; Juli Juar i Salvador Quemades, ministres de la República; Joan Comorera, Claudi Armetlla, Josep Andreu, Manuel Serra i Moret, J. M. Bellido, A. Xirau, Joan Sauret, Braull Solsona, Miquel Valdés, Avel·lí Artís, Hilari Salvadó, Jaume Agelet i Garriga, J. Puig Fujades, A. M. Sbert, J. Ventura Sureda, J. B. Canudas i pilots catalans de Nova York, Joan Amades, Joan Lesaffre i moltes altres. A remarcar l'adhesió de la Unió d'Alcaldes dels Pirineus Orientals. Joan Alavedra continuà recordant els primers temps de l'exili, quan Catalunya s'havia refugiat en aquell triangle que era bressol de la nacionalitat, i digué que era just que en aquell indret català, cantat per Verdaguier, es celebrés aquell acte en homenatge a l'home que havia trobat una llengua feta per a escriure i va saber donar-li ales per a volar.

En un extens i brillant parlament, Ventura Gassol expressà la seva emoció en trobar-se en aquell acte, entorn de dos grans catalans com Pompeu Fabra i Pau Casals, i evocà aquelles diades catalanes de difunts, en les quals no manca ningú. Tampoc no manca avui ael ningú: els que no hi són presents, hi són en esperit. I tots vénen a celebrar, en l'obra exemplar del Mestre Fabra, la grandesa i la força de l'idioma: sense ell i contra ell, no es pot res a Catalunya. Serà en la unitat de l'idioma que trobarem aquella unitat dels catalans que durà a Catalunya la seva llibertat i la solució de tots els problemes que ens turmenten.

Parlà després Antoni Rovira i Virgili, el qual feu una magnífica evocació de la tasca impresa fa seixanta anys per Pompeu Fabra. La decadència de la llengua havia marcat la decadència de la nació. Aquella literatura catalana decadent ressuscita el segle XIX, però ni aleshores ni en les èpoques anteriors hi havia hagut grans gramàtics. El Renaixement no donà a Catalunya l'impetuosa transformació de l'idioma i de fixació de la cultura que produïa en altres països. Marià Aguiló i Milà i Fontanals començaren aquesta obra, que havia de continuar amb la seva intel·ligència genial Pompeu Fabra. Al·ludí les polèmiques contra Fabra, en les quals es distingí el canonge Collell, i el camí revolucionari emprat pel grup de L'Avenc, així com l'evolució ulterior d'aquesta revista, sota l'ègida de Jaume Brossa. En amples línies, entreteixides amb records personals i agudes observacions psicològiques, traçà la biografia de Fabra i exalçà la importància de la seva tasca. Després de Fabra, cap escriptor català no pot perdre's per manca d'un instrument adient. Abans, sí: Almirall i Torres i Bages haurien pogut ésser uns grans escriptors en català, i no ho són per no posseir aquest idioma. I ara pot dir-se que qui toca la Gramàtica de Pompeu Fabra toca l'idioma, ànima de la nació.

El senyor Josep de Benito dugué la salutació d'un castellà, amic de Catalunya, que representava l'adhesió de l'Espanya que es troba a l'exili en aquella festa catalana. I acabà el seu breu parlament ple d'enginy i d'emoció, amb els únics mots que sabia dir en català: «Mestre Pompeu Fabra, per molts anys! Després d'ell, l'escriptor rossellonès Carles Bauby, director de la revista *Tramontane*, que havia dedicat un número especial als actes a honor del Mestre, llegí unes quarantelles en francès, reivindicant per als fills de la Catalunya francesa tot el bé que Pompeu Fabra ha fet a l'idioma comú dels catalans de les dues vessants de les Alberes. Per això li expressen avui també llur agraïment i llur afecte. Acabà amb un cant a Prada, petita vila catalana que ha acollit uns homes que donen honor a la cultura universal.

Josep Fontbernat féu després un parlament espurnejant de gràcia, comparant la tasca del Mestre Fabra a moments culminants però malaurats de la història de Catalunya. Arnau i Cortina dugué, amb mots emocionats, l'adhesió dels exiliats que viuen a Prada, prop del Mestre, en aquell acte d'afecte a l'home que tant estimen. Parlà després Eugeni Xammar, per a dir els seus records d'amistat amb Fabra i tota l'admiració que li inspirava la seva obra. Rafael Tasis s'atribuí la representació dels escriptors joves per a tributar també al Mestre el testimoni de l'agraïment d'aquells que s'ho han trobat tot fet i que no tindran cap dificultat a reprendre la tasca interrompuda. Emili Vigo, per últim, en

nom de les darreres generacions, s'associà a l'homenatge com a amic i com a deixeble, i afirmà l'obligació que tenen tots els catalans a restar fidels a les lliçons i a l'exemple del Mestre.

Per últim s'aixecà Pau Casals. «Tot el que heu dit aquest vespre a Pompeu Fabra —va dir—, m'ha emocionat més que si m'ho haguéssiu dit a mi, perquè anava destinat en aquest home que tots estimem com a mestre. Els homes que treballem i que diem a terme una obra, tenim necessitat que se'ns encoratgi i se'ns digui que som seguits. Així s'ha fet per a Mestre Fabra, i s'ha fet bé. Vós, estimat Mestre, heu sentit potser més que ningú de nosaltres l'angoixa de la nostra sort. Jo us demano que mentre visqueu, i que sigui per molts anys, penseu en el molt que se us estima, en el molt que us estima tot Catalunya. Per acabar, com que no sóc home de discursos, he pensat que millor que amb paraules, podria encarregar al meu company fidel de tota la vida d'expressar-vos el meu afecte i la meua gratitud.» I, en un gest que emplenà d'emoció tots els assistents, el genial violoncel·lista anà a cercar el seu màgic instrument i donà, per a Mestre Fabra, un concert que serà un record inesborrable per a tots els que varen tenir la sort de sentir-lo. La seva interpretació d'un preludi i una *hourrée* de Bach i, sobretot, la del Cant dels Ocells, posaren un punt final d'insuperable bellesa en aquella festa de l'amistat i l'agraïment.

ELS ACTES DE DIUMENGE LLIURAMENT A MESTRE FABRA DE LA MEDALLA D'OR

L'homenatge nacional a Mestre Fabra consistia principalment, com ja havia estat repetidament anunciat, en el lliurament al nostre gran patriarca d'una medalla d'or, obra del prestigiós escultor català Joan Rebull, executada per l'orfèbre Joan Vidiella, i que havia estat feta gràcies a la subscripció popular oberta per la Comissió Organitzadora. Aquest lliurament constituïa un acte solemne i emocionant, el qual tingué per marc la sala de l'Alcaldia de Prada, plena de gom a gom de catalans.

A les onze del matí començà la festa. Presidia l'alcalde de Prada, acompanyat dels seus companys de municipalitat, del sots-prefecte de l'*arrondissement* i del President de la Generalitat Honorable senyor Josep Irla. Al seu costat hi havia el Mestre Pompeu Fabra,

El Mestre Pau Casals ofereix la medalla d'or

Un angle de la sala de l'Alcaldia de Prada, durant el solemni acte.— De dreta a esquerra, d'espatlles: el mestre Pau Casals, el sots-prefecte de Prada M. Morer, l'alcalde de Prada M. Clerc; asseguts, d'esquerra a dreta: el President Irla; el Mestre Fabra, Carles Grandó, J. Terradellas, Josep Carner. Drets: Víctor Torres, García Castellet, E. Vigo, F. Calvet, Joan Alavedra, Josep Fontbernat, etc.

el Mestre Pau Casals, l'escriptor rossellonès Carles Grandó, president de la comissió departamental d'Homenatge, i Josep Quero Molares, president del Comitè Executiu de l'homenatge a Fabra.

El senyor alcalde de Prada obri l'acte, donant la benvinguda a tots els presents, congratulant-se que la seva vila, que tenia l'orgull de comptar entre els seus veïns homes tan il·lustres com els Messres Fabra i Casals, reunís aquell dia, entorn del més venerable dels catalans, figures eminentes de la política, les lletres i les arts de Catalunya. Salutà particularment el President de la Generalitat i expressà, en nom propi i dels seus companys de municipi, l'adhesió de Prada a l'homenatge al creador del català literari modern.

Parlà després, fent un resum de la vida i l'obra exemplar de Pompeu Fabra, el senyor Quero i Molares. El seu parlament, ple de citacions de les obres del Mestre, entreteixit d'al·lusions a les fites històriques que marquen ensems la seva vida i la vida de Catalunya, fou escoltat amb interès i aplaudit amb entusiasme.

En acabar el seu discurs, el president del Comitè Executiu pregà al que és president d'Honor del Comitè Nacional d'Homenatge que volgués lliurar a Mestre Fabra la medalla d'or. Pau Casals prengué l'estoig que contenia la medalla i pronuncià uns mots amb veu trencada per l'emoció. «—És per a mi un honor i una gran satisfacció haver de fer lliurament al meu gran amic Pompeu Fabra d'aquesta medalla d'or que tots els catalans li ofereixen i que és l'expressió de llur afecte i de llur agrament, en aquesta data del seu aniversari. Però jo crec que, ja que és Catalunya sencera que fa aquesta ofrena, correspon a l'home que duu la representació de Catalunya posar a les mans del Mestre aquest present. Demano, doncs, al President Irla que vulgui acceptar l'encàrrec.»

Rebut l'estoig de mans del Mestre Pau Casals, el President Irla s'adreçà aleshores a Pompeu Fabra. Tots els assistents es posaren a peu dret i, enmig d'un gran silenci, el President de la Generalitat digué: «—Mestre Pompeu Fabra, estimat amic, us dono en nom de Ca-

talunya, de tots els catalans que us estimen i us agraeixen la vostra obra i la vostra vida de treball i sacrifici, aquesta medalla, que ha estat feta, en material indestructible, per un gran artista nostre, l'escultor Joan Rebull. Rebeu-la, conserveu-la per molta anys, deixeu-la als vostres hereus, com a demostració de l'amor que us tenen els catalans. Mireu-la bé: és el cor de Catalunya que està representat en aquesta medalla i que ve a dir-vos gràcies per tot el que heu fet.» I després de donar l'estoig a l'il·lustre homenatjat, el President de Catalunya abraçà i besà Pompeu Fabra. Poques vegades com aquella haurà estat exacte el clíxé periodístic «el moment fou d'una gran emoció.» Perquè ben poca foren els concurrents a l'acte que no sentiren en aquells instants els ulls negats de llàgrimes, davant d'aquella abraçada de dos homes que representen allò que de més alt té l'esperit de Catalunya: la seva llengua i la seva voluntat d'ésser nació. I aquesta emoció es repetí quan el Mestre Casals, excelsa encarnació de l'art, abraçà al seu torn el seu gran amic i company d'exili.

Amb veu trencada per les llàgrimes, Pompeu Fabra donà les gràcies per l'ofrena, mentre tots els presents aplaudien interminablement l'home que, als vuitanta anys, conserva clar el seny i ferma la voluntat de servir Catalunya i el seu idioma, arma invencible de l'esperit.

Acabà l'acte el senyor Sots-Prefecte de Prada. Digué que estava molt orgullós de poder dur la representació de l'arrondissement a aquell merescut homenatge al gran servidor de la llengua catalana. I llegí una carta de M. Jean Sarrailh, rector de la Universitat de París, en la qual aquest felicitava el Mestre Fabra en els seus vuitanta anys i li expressava, en nom de la Sorbona, l'admiració i l'afecte que la ciència francesa sent per un dels més grans gramàtics dels temps moderns, pregant-li ensems que acceptés uns llibres com a present i penyora d'amistat. El senyor Sots-Prefecte lliurà aleshores uns magnífics volums tramesos des de París pel rector de la Universitat, i que s'afegiren a les incom-

tables proves d'afecte que han arribat a Prada aquests dies per a fer patent a Mestre Fabra l'agraïment que per ell senten tots els catalans i l'amor que li conserven tots els seus amics.

VERMUT POPULAR D'HOMENATGE

Després de l'acte de l'Alcaldia, hi hagué un vi d'honor, ofert per l'Alcalde de la vila al Mestre i als altres assistents a la festa. I uns moments després, Pompeu Fabra, acompanyat de la seva família i del President de la Generalitat, feia entrada al cafè on havia de tenir

A TOLOSA DEL LLENGUADOC

La delegació tolosenca de Cultura Catalana, de París, ha celebrat una vetllada dedicada al Mestre Fabra, associant-se a l'homenatge que li han dedicat els catalans.

Hi van prendre part el represen-

tat del Casal Català, doctor Torribia, qui exaltà el patriotisme de l'il·lustre gramàtic; el poeta Serra-Baldó, qui historiat els avatars de la nostra llengua a través dels segles; un grup de rapsodes, el qual il·lustrà amb la lectura de diversos fragments literaris la petició de

Serra-Baldó; l'abat Salvat, qui pronuncià en llengua d'oc unes paraules d'adhesió; el poeta rossellonès Josep Sebastià Pons, qui féu un discurs ple d'imatges literàries, en el seu bell català de França, i, finalment, el doctor Jesús Bellido, el qual glossà la significació de l'acte.

CARTA DE BUENOS AIRES

ELS VELLs DESVALGUTS

ELS CATALANS ABSENTS DE LA PÀTRIA amen de viure d'ersatz. Tot i que n'hi ha que es troben com el peix a l'aigua en els medis on han anat a raure, la reacció general contra l'enyorament mena a cercar els substitutius indispensables per tal que el nou ambient resulti acollidor i que el record dels temps passats i dels indrets cars pugui ésser conciliat amb la cruesa de la realitat.

No és pas exagerat d'afirmar, per tant, que els centres i els casals catalans escampats pel món deuen, en bona part, l'origen a la necessitat imperiosa que alguns han sentit de reproduir, lluny de la pàtria, les partides de manilla, de set i mig o de dormino que feien al cafè o al casinet del lloc on vivien abans d'expatriar-se, o bé de reprendre les tertúlies que hi van deixar. Tots i cadascun de nosaltres, un cop ha trobat o ha recreat l'ambient propici, sembla que ja ho tingui tot. I, com que només hem reproduït, amb més o menys encert, climes enyorats, molt sovint la manca de projecció vers l'esdevenidor que tenen les nostres recreacions, pot explicar per què hi ha fills de catalans inadaptats o que no es troben bé en aquests llocs. Per què? Sensiblement, perquè ja són fills d'altres latituds i l'ersatz no és per a ells.

En canvi, els temperaments popularistes i gregaris, si no poden fer ressorgir, amb tota fidelitat, aquelles escenes de promiscuitat, aquella barrila multitudinària o aquelles colles de l'arròs que troben a faltar, estan irremissiblement perduts. De vegades, les exigències de l'enyorament arriben al grotesc. A Buenos Aires, per exemple, he conegut entusiastes del F.C. Barcelona que s'han fet hinchas del San Lorenzo i que cada diumenge van a veure'l jugar, senzillament perquè els seus jugadors porten a la samarreta els mateixos colors barrats que el Barça. Això que sembla inexplicable, en realitat no ho és. (No passa, a algun de nosaltres, que ha descobert un indret que té semblança amb tal o tal recó de la nostra terra i que, sempre que pot, hi va i s'hi embudaleix?)

Això demostra clarament que els catalans, quan no podem viure de realitat, ens acontentem amb viure d'il·lusions. Aquesta és la raó de la força de l'ersatz. Fins i tot la vida devota, i la necessitat. És a dir, aquest aspecte de la vida espiritual —que sembla que n'hauria de tenir prou amb el recolliment per a establir el contacte entre l'home i Déu i els sants— necessita que el ritual dels actes de la devoció col·lectiva estigui d'acord amb les tradicions de la pietat catalana.

No és d'estranyar pas, per tant, que els assidus de les misses dels catalans que mensualment organitza la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, de Buenos Aires, no en tinguin prou i hagin hagut de recórrer a les seves sabatinetes setmanals, on es cantada la

lloc el darrer dels actes anunciats: un vermut popular d'homenatge, que reüní entorn del Mestre un gran nombre de catalans residents al Rosselló o vinguts d'arreu de França per a fer-li companyia en aquelles festes. Oferí l'acte, amb paraules plenes de poesia, Carles Grandó, en nom dels rossellonesos, i Fabra agrai una vegada més les expressions de simpatia que l'havien rodejat en aquelles inoblidables diades, enterbolides només pel dol recent del Mestre, i que poden resumir-se en aquells mots tantes vegades pronunciats en el curs d'aquelles hores: «Gràcies, estimat Mestre», i «Per molts anys, Mestre Pompeu Fabra!»

Salve montserratina amb tots els ets i uts. I això no és tot. L'aspiració màxima de la gent de la Lliga és poder tenir a Buenos Aires un recó de Catalunya: la Masia Catalana, que en diuen. Volen poder tenir una còpia fidel de les cel·les montserratines i un santuari amb una rèplica exacta de la Moreneta, i poder-hi anar cada fi de setmana, i haver d'encarregar les cel·les amb temps, i potser caldrà que el bon amic Santiago Rubió i Tudurí, que ara és entre nosaltres, faci un funicular com el que basti a la muntanya pairal. Vet aci si n'és de fort l'enyorament i com ens calen ersatz de tota mena!

Però, hi ha uns catalans que dirieu que no tenen dret a l'ersatz. Els catalans vells desvalguts. Sense familiars que els acullin, sense diners per a tornar a casa nostra, han d'estar aïllats en hospitals argentins, on els cal de viure, crua i nua, sense paliatius, la realitat de cada dia. Fa poc, ho deia el president de la Comissió d'Assistència Social del Casal de Catalunya: «—Hi ha entre ells qui no ha rebut visites en cinc, deu i més anys...»

Per a ells, no hi ha cap recurs si algú —particular o entitat— no tracta de resoldre, amb veritable esperit de solidaritat social i amb urgència, el problema que llur cas planteja a la col·lectivitat. Perquè, dissortadament, no hi ha entre nosaltres cap Josuè que pugui deturar el sol per a aquests catalans aïllats, mentre elaborem projectes. Les visites periòdiques que se'ls facin, les almoines que se'ls donin no resolen dignament el cas. La nostra dignitat nacional no hauria de permetre que cap català hagués de viure de la gràcia de caritat de ningú. Ni de la dels mateixos catalans. Si volem projectar eficientment l'acció catalana vers el futur, cal que no oblidem els deures que l'assistència dels vells desvalguts conacionals nostres imposa.

Els restava, als nostres vells, l'esperança de la prompta erecció de la Masia Catalana de la Lliga, on hi hauria una residència per a ells i per als nostres desvalguts. Però, tal com van les coses, n'hi ha per temps. La subscripció progressa molt lentament i, malgrat que el senyor Embaixador i el senyor Cònsol General de l'Espanya franquista vagin propiciar, a profit de la iniciativa de la Lliga la sessió de cinema espanyol que es celebrà el mes de novembre proppassat el Cine Monumental, de Buenos Aires, en la qual fou donada en primícia la pel·lícula *Mariona Rebull*, res no fa pensar en la possibilitat d'iniciar aviat les obres al·ludides. Tampoc el testament del senyor Cambó no permet d'ésser optimista. Segons ha dit Tristana a *Destino*, de Barcelona (nº 541, del 20-XII-1947), els llegats compromesos sota la denominació general de Beneficència pugen —aproximadament— a vuit milions de pessetes i les deïxes van destinades a establiments benèfics que el testador ha determinat explícitament i que estan situats a la ciutat de Barcelona.

Potser és que el projecte de la Lliga és massa complex. Si en lloc d'un terreny de vint hectàrees, amb la residència per als vells i els desvalguts, l'Hostal, les cel·

les montserratines, la granja, el club social i el santuari de la Mare de Déu de Montserrat, de moment, els esforços s'adrecessin a dur a cap l'obra de caritat cristiana i de solidaritat socials que representa el fet de donar acollida a tots els vells catalans desvalguts de l'Argentina, aquests podrien comptar, a curt termini, amb un *ersatz*. Ben segur que és la magnitud del

projecte de la Lliga allò que en dificulta la realització immediata.

Sigui com sigui, hem de convenir que els vells catalans de l'Argentina necessiten un *ersatz* i els hem de donar.

PERE MAS I PERERA

Març, 1947.

LA GREU SITUACIÓ ECONÒMICA D'ESPANYA

Ha vingut a les nostres mans un butlletí econòmic internacional, de circulació limitada entre determinats cercles financers i industrials, en el qual trobem l'extracte d'un report presentat pel Marquès d'Urquijo en la reunió del Consell d'Administració del banc que porta el seu nom i que proporciona dades interessantíssimes sobre la situació econòmica franquista.

Diu:

«L'índex de vida de l'Espanya actual, comparat amb el del mes de juny de l'any 1946, ha pujat de cent a cinc-cents.

Les causes de l'augment geomètric del cost de la vida i de les dificultats financeres i econòmiques davant les quals es troba el Govern de Madrid, han estat explicades de la següent manera pels tècnics corresponents:

- 1.—Inflació i desequilibri en la balança de pagaments.
- 2.—Insuficiència de l'equip de producció, el qual no ha pogut ser reparat ni substituït per manca de divises i de capacitat industrial.
- 3.—Desequilibri en el pressupost i perturbacions en la producció nacional motivades per la inflació.
- 4.—Persistència de la necessitat de considerables importacions.
- 5.—Reducció de les exportacions tradicionals.
- 6.—Disminució de les trameses de diner pels emigrats, les quals han cessat gairebé del tot.
- 7.—La guerra civil ha privat l'economia espanyola d'una part considerable de la mà d'obra especialitzada.
- 8.—La necessitat d'exportar productes alimentaris que Espanya, abans del 1936, havia guardat sempre per el seu consum interior i que en l'actualitat són exportats per a l'obtenció de divises, ha reduït la capacitat per al proveïment de la població, la qual cosa motiva escassetat d'aliments i disminució del rendiment de la mà d'obra.
- 9.—Els plans autàrquics d'industrialització i les íntimes relacions de l'economia espanyola amb les potències de l'Eix durant el transcurs de la guerra, han provocat un desgavell econòmic en ser interromputs de manera sobtada, a conseqüència de la derrota d'Alemanya i d'Itàlia, en quedar suspesos molts projectes i impossibilitada la continuació d'algunes empreses en moments en els quals la

rectificació ja no era possible, posat que el règim franquista no ha pogut substituir l'ajut dels països de l'Eix amb el de cap altra potència, ni trobar nous capitals estrangers.

10.—La intervenció del nou Estat nacional-sindicalista ha frenat l'esperit d'iniciativa de les empreses, i les exigències dels programes nacionals de defensa han absorbit una gran part dels recursos, retardant considerablement el restabliment del capital.

11.—En els darrers deu anys, Espanya ha mantingut un nivell de consum superior al que permetia la seva renda nacional, considerablement reduïda a causa de la guerra civil; i, naturalment, han quedat molt limitades les possibilitats de finançament de les grans empreses.

12.—L'estalvi forçat a causa de les perturbacions polítiques, les quals han motivat una pèrdua de confiança del capital en les inversions, ha permès a l'Estat grans emprèstims i inversions, que fins ara no han donat cap utilitat o que han estat destinats a projectes impracticables per la seva excessiva ambició.

13.—L'economia espanyola es troba davant d'un gran perill a causa de la progressiva reducció de la seva productivitat, encara molt inferior a la del 1936.

14.—Davant l'augment de la població, el restabliment del nivell de producció del 1936, encara no aconseguit, tampoc no hauria estat suficient per a l'obtenció del nivell de consum interior d'abans de la guerra civil.»

En la mateixa reunió que el Marquès d'Urquijo va fer aquestes declaracions, els reunits van arribar a la conclusió que Espanya no podia recuperar el nivell econòmic anterior a la guerra civil, sense la caiguda del règim de Franco, la repatriació de la mà d'obra especialitzada, que tant ha mancat, la suspensió dels plans autàrquics i l'obtenció de garanties que l'Estat abandonarà l'excessiva intervenció en les empreses privades.

• • •

Ens arriba l'anterior informació en el mateix moment que un grup de banquers espanyols desembarca a Nova York, amb la il·lusió d'obtenir emprèstims de la banca nord-americana. El Departament d'Estat dels EE. UU., en resposta a les

preguntes dels periodistes sobre si l'ajut seria concedit, contestà que en el cas que els banquers americans volguessin concedir l'emprèstic, ho farien sota la seva única responsabilitat, sense cap garantia per part de l'Estat. És clar que la política dels EE.UU. és en aquests moments tan compromesa, que es fa difícil creure que les afirmacions fetes un dia siguin sostingudes l'endemà.

Com a cas curiós, remarquem que ara fa uns mesos, aproximadament al mateix temps que Indalecio Prieto tenia a Londres unes entrevistes amb Gil Robles, un dels banquers comissionats ara per a anar als EE. UU. es reunia a París amb refugiats representatius de distintes tendències polítiques i els informava extensament sobre la situació econòmica d'Espanya, la qual ell considerava insostenible.

Una altra confirmació de la situació angustiosa de l'economia espanyola ens ha estat donada per un industrial espanyol molt important, el qual, ultra tenir molt capital a la península, és una gran figura dins la indústria mexicana. Aquest senyor, en un recent viatge a Espanya, ha hagut d'assistir a reunions de Consell d'Administració d'empreses en les quals té importants participacions. I conta que en una d'aquestes reunions, amb gran sorpresa, va sentir com els altres consellers es desfeien en atacs al règim, en presència d'un ministre de Franco que forma part del Consell de l'empresa. I encara la seva sorpresa va ser més gran quan arribà el torn de parlar el ministre i va atacar el Govern en uns tons molt més durs dels que havien emprat els altres consellers.

Els nostres lectors comprendran que ens reservem els noms del banquer que va tenir reunions a París amb refugiats i de l'industrial hispanomexicà que ens ha fet la confidència esmentada. Podem, però, assegurar que totes dues informacions són absolutament verídiques. Si donem el nom del Marquès d'Urquijo, és perquè en el butlletí on hem trobat les seves manifestacions aquell apareix amb totes les lletres i perquè estem convençuts que, tot i ser un butlletí d'indole privada, no deixa d'arribar al coneixement del Govern franquista. Altrament, el senyor Urquijo és una potència suficientment forta perquè pugui parlar sense embuts, tal com ho fa, i sense temor a ser inquietat per Franco i la Falange, dels quals és molt possible que fos un dels qui va ajudar-los més, quan creia que l'ajut podia derivar en un gran negoci.—J. M.

DELS NOSTRES CORRESPONSALS A CATALUNYA

PANIC DEL CAPITAL A BARCELONA

En el nostre número passat (primera nota en el «Nouciari general de l'Interior», p. 78), donàvem compte de les informacions de Premsa arribades a Mèxic, procedents de Barcelona i de Londres, sobre la declaració de bancarrota de Riegos y Fueros del Ebro, dictada pel Govern franquista. El 21 de febrer, el Daily Mail, de Londres, donava la notícia que els accionistes canadencs d'aquella companyia s'han adreçat als governants espanyols en el sentit que no accepten la declaració de fallida. Diuen que el Govern no ha volgut utilitzar els fons de reserva de l'entitat per a impedir el desastre, i li atribueixen la intenció de voler-se aprofitar dels beneficis que li reportaria una incautició de l'empresa.

Afegeix el Daily Mail: «Han passat coses molt estranyes amb els vint-i-cinc milions de lliures esterlines de Riegos y Fueros del Ebro. Aquesta companyia canadencsa explica, en una manifestació que ahir va fer pública, que el jutge espanyol que ha declarat la fallida ho ha fet per satisfer la demanda de certs accionistes que s'han agrupat per tractar de controlar aquesta poderosa entitat i apoderar-se de la seva direcció.» La informació acaba així: «Els directors canadencs asseguruen que els beneficis de la seva empresa a Espanya són més que suficients per a respondre dels endarreriments i del volum dels interessos en curs. La culpa que aquestes obligacions no hagin estat ateses, radica en el fet que el Govern espanyol ha impedit el canvi de pesetes en lliures esterlines. La companyia ha resolt prendre totes les mesures que estiguin al seu abast per tal de protegir els seus interessos.»

La censura a què està sotmesa la Premsa espanyola ha fet que aquestes informacions, de tan remarcable interès, no arribessin al domini públic de l'interior, o bé que hi arribessin confusonàries. Vegi's el que ens escriu un dels nostres corresponents, i com, home que viu en els medis econòmics del país, només al final de la seva sensacional informació insinua que els fets que ens conta tenen una relació amb la tragèdia de la Canadencsa, de la qual tan sols se sap, a casa nostra, que «està en situació difícil.»

BARCELONA, 27-2-48.—La nostra ciutat ha viscut aquests dies un pànic bancari. Sorgí tot d'una el rumor que el Banc Hispano-Colonial estava a punt de declarar-se en fallida. I en un tancar i obrir d'ulls tots els compte-correntistes s'abocaren materialment a les finestretes de pagaments, tant de la casa central com de les agències urbanes. Els qui vivim la vida comercial, industrial i econòmica barcelonina, hem presenciat un espectacle que ens era desconegut. Les files interminables de ciutadans, barcelonins i de tots els indrets de les comarques del Barcelonès, que feien cua a les portes del Banc Hispano-Colonial, a l'espera neguitosa i àvida de poder retirar els cabals que hi tenien dipositats, eren impressionants. Els qui esperaven clavaven els ulls, amb etveja i neguit, en els qui en sortien amb els diners a la cartera o a les butxaques, amb el punteig que els produïa el dubte si les reserves del banc cobrien el xec que portaven preparat... A totes les portes va ser muntat un servei de forces de seguretat, per tal de mantenir l'ordre i evitar que cap impaciència de les cues impedisís que les operacions de reintegre es realitzessin amb tranquil·lat i normalment.

Gairebé cinc dies ha durat aquest extraordinari moviment bancari, i es calcula que en cada un d'ells s'han reintegrat uns 400 milions de pesetes. Com a dada curiosa, assenyallem el fet que continuament hi havia tres camionetes que anaven del Banc d'Espanya a la central i sucursals de l'Hispano-Colonial, trans-

portant sacs de moneda. Per tal de calmar la impaciència dels compte-correntistes i facilitar la rapidesa de les operacions, hi hagué oficines matí i tarda. Ens asseguruen que cap client no ha deixat de cobrar. El pànic, per tant, s'ha evitat.

Aquest matí, ja tot normalitzat, hem estat a la central de l'Hispano-Colonial, per a fer un ingrés al compte de la casa on prestem els nostres serveis. Tenim bona relació amb un dels alts funcionaris del banc i hi hem sostingut una conversa de to confidencial. Ens ha dit que la direcció del banc ha passat hores de veritable angúnia, i per bé que sabia que les reserves de l'entitat cobrien en excés els dipòsits dels compte-correntistes, temia que el pànic popular no convertís en tragèdia la

febre per recuperar els diners confinats al banc. Amb l'afany d'aminorar la impaciència dels clients, els directors havien proposat que les operacions de reintegre es fessin no sols matí i tarda, sinó fins i tot a la nit, però les autoritats sindicals s'hi havien oposat, tant perquè el banc havia assegurat que pagaria fins al darrer céntim, com perquè el personal, després del treball desesperat i febril que realitzava de dia, tenia perfecte dret a un descans. Em cità el cas d'un client d'Igualada, el qual, en arribar-li l'eco dels rumors que corrien per Barcelona, s'impressionà tant que morí d'un atac al cor.

El Consell Superior Bancari facilità ahir una nota sobre aquest afer, en la qual, ultra respondre de la solvència i de la situació econòmica del Banc Hispano-Colonial, feia present la solidaritat de tota la banca espanyola amb l'entitat afectada. Rematquem que fins que ha aparegut aquesta nota, al cap de quatre dies que la gent fremia de desesperació fent cua a les portes del banc i de les seves sucursals, la Premsa no havia dedicat dues ratilles al fet. Aquest silenci periodístic augmentava encara més els temors i el neguit dels que tenien confiats a l'Hispano-Colonial els seus estalvis o la seva fortuna.

Tot i que ningú no sap concretament d'on i com ha sorgit aquest pànic, sembla que algú ho atribueix al fet que la companyia Riegos y Fueros del Ebro es troba en situació difícil. Ningú no sap ben bé per què, però el que ningú no ignora és que el Banc Hispano-Colonial és el qui recoltava i facilitava els mitjans econòmics per a les obres que en tots els aspectes realitzava la Canadencsa. I naturalment, una bancarrota d'aquesta poderosa companyia, significava l'arrossegament i la consegüent fallida de l'Hispano-Colonial.

Que les coses dins la Canadencsa no tullen i que hi passa quelcom d'irregular, ho constata el fet de la dimissió inesperada del qui durant

Callejón San Antonio Abad, 92 — Tels. 13-02-18 i 36-73-80

SERIOSITAT - RAPIDESA - SOLVÈNCIA COMERCIAL

SERVEI EXCLUSIU DE SUCRE ARREU DEL MÓN

A Espanya \$ 4.95 m/mex. A Alemanya \$ 6.45 m/mex.
A França 6.40 " Altres Països ... 6.50 "

(Preus per quilo)

Comandes directament a la fàbrica o al nostre representant: AGUSTI CABRUJA HUGUET - Mesones, 31 (Miscel·lània «Girona»)

Tels. 12-59-38 i 35-24-17

SOL·LICITEM REPRESENTANTS A L'ESTRANGER

Demanes prospectes

Catalana
DE
CONSTRUCCIONS

ANTONI SOLER
SULLIVAN, N.º 17-3
TEL. ERIC 16-4-49
Mòdic 28.

Vermouth
ANGELINUS
El millor
Compte amb
les imitacions
Q 01-81 16-03-92
REG. N.º 3125 A. D.S.P. "B" 1.

MAGATZEM DE FUSTA

SAN LUIS

Construcció
d'estructures
de fusta i sotres

BIGUES · CINTRA

Ciprés, 354
ERIC. 16-46-24 MEX. 33-16-15
Mòdic. 2 F.

trenta anys n'ha estat el seu gerent i president, Mr. Frank Fraser Lawrence, el qual, en viatge precipitat a Anglaterra, a primers d'any, deixà tota la responsabilitat del càrrec al seu vice-president, Mr. William Menschaert. S'ha parlat fins i tot que el Govern espanyol ja tenia, de fet, un peu dins l'administració de la companyia, desentenenent-se del dèficit i dels compromisos que aques-

EL DESGAVELL DELS SERVEIS TRAMVIARIS

BARCELONA, 17-2-48.—La Conselleria de Trànsit de l'Ajuntament de Barcelona, probablement d'acord amb la Companyia de Tramvies, ha organitzat una exposició d'al·liconament sobre circulació de vehicles i els accidents que se'n deriven, i l'ha efectuada als soterranis de la Plaça de Catalunya. En una de les gràfiques estadístiques exhibides, referida al tercer trimestre del 1947, diu que a la ciutat hi han hagut 492 accidents dels que ocasionen víctimes —606 en total, 21 de les quals han mort— i d'aquests 492 accidents, 381 —gairebé un 80%— han estat de vehicles a persones i la resta de vehicles a vehicles.

S'estableix que els tramvies ocasionen un 29% dels accidents. I el percentatge és escruixidor perquè, en l'actualitat barcelonina, els tramvies només representen el 7% del trànsit rodat. Si amb tants pocs tramvies ocorre un nombre tan alt de desgràcies, cal cercar quines són les causes veritables del fet. No creiem que sigui exacte el parer que insinua l'Ajuntament, en el sentit que el públic bada molt i que això els costa la vida. El que passa és que el nombre de tramvies és insuficient per a les necessitats de la nostra ciutat. A les hores de sortida

na pogués tenir contrets, ja que la seva missió tan sols obren a garantir el funcionament normal d'un servei públic vital per al país.

Esperem que fets posteriors ens neguin o donin la raó en aquesta informació, escrita a base de rumors i de noves facilitades per persones que estan en el secret de l'afer, però que per raons elementals han de mantenir-se en l'anònim.—D.

o entrada de les oficines i botigues el públic s'aglomera a les parades i quan arriba el tramvia, de vegades al cap d'una hora d'espera, la gent no s'hi pensa poc ni guire a arrainar-se en els estreps o els patacops. Això, és clar, ja és una font inextinguible d'accidents.

La Companyia de Tramvies, a desgrat de cobrar elevades tarifes per un servei detestable, no fa res per a millorar-lo. I planta cara a la realitat dels accidents que els seus vehicles ocasionen, dient que ella no és la responsable que el públic els envaïxi i exposi la pell per voluntat pròpia, penjant-se en llocs del tramvia on no es pot respondre de la seguretat personal. La reacció de l'empresa tramviària és singular: demana a l'Ajuntament que reprimeixi els excessos del públic, o sigui, en altres paraules, que no els deixi pujar al tramvia si ja va massa ple. Sembla, no obstant, que la solució elemental fóra la de posar en circulació el nombre de vehicles que l'acumulació de públic demana. Però per a realitzar això potser necessitaria importar més conductors incompetents —hom té la sensació que els més imbecils de la península treballen a casa nostra— i prefereix fer detenir els passatgers.—M.

LA TRISTESA URBANA DE BARCELONA

BARCELONA, 23-2-48.—La Secció de Parcs i Jardins de l'Ajuntament de Barcelona va decidir, ara fa uns mesos, renovar i impulsar l'Escola d'Aprenents Floricultors. La iniciativa és tanmateix floable, puix que en aquests darrers anys pot dir-se que ha gairebé desaparegut la generació de mestres floricultors, que tant bé ens feien quedar davant de propis i estranys. La fama barcelonina en el ram de la jardineria, creada al volt de noms com els d'Oliva, Simó, Aldrúfeu, Cortès i altres, i la qual havia traspassat les fronteres, s'ha esfumat en la darrera dècada.

Es un record viu en la memòria de molts barcelonins la constitució de l'organització Els Amics de les Roses, a la qual tant de prestigi van donar els eminents floricultors Dot, Camprubi, Pahissa i Munné. Per a les festes de l'any passat durant les quals s'entronitzà la Moreneta, en Dot creà una flor montserratina que ens han assegurat que és una meravella.

L'estiu passat va celebrar-se un concurs de roses al Palau de Pe-

dralbes, que va ser el primer pas del renaixement floral de Catalunya, el qual, com diem al principi, és d'absoluta necessitat si es volen animar els nostres patos i jardins. El magnífic parc de Montjuïc, creat per Forestier, havia arribat a un estat d'abandó terrible. El de la Ciutatella es troba en una situació semblant.

Hom ha dit que els jardins són l'alegria permanent d'una ciutat i el marc més adequat perquè els nostres infants s'avesin a una vida plaent i sanitària. Sembla que al capdavant l'Ajuntament barceloní s'ha adonat de la importància que tenen els jardins per a la salut espiritual i material del poble, i es proposa rectificar un oblit i una deixadesa que han durat anys.

A causa de la devastació urbana que la crueltat de la guerra va fer en algunes de les nostres ciutats, s'hi han creat nombre de places noves. Unes places fredes, sense vida, sense calor, com uns claps miserables on baten totes les inclemències del temps. I ningú no ha tingut es-

ma de traçar-hi uns parterres amb mig pam de gespa i plantar-hi unes dotzenes de clavellines i robars.

Barcelona ha vist desaparèixer, aquests darrers anys, tota la poesia que tenia en molts dels seus carrers. Les obres d'art, destruïdes, sense que manés generoses tinguessin cura de posar un arxidre als crims urbans que — ignorem amb quins mòbils — s'hi han perpetrat. És cert, però, que la gent, preocupada amb els seus problemes econòmics, no posa gaire esment en aquesta manca d'alegria urbana, en aquesta pobresa d'oasis de l'esperit, els quals contribueixen força a sostenir la moral ciutadana. Barcelona fa anys que no riu, i els nostres fills passen una

DE QUAN MORIR ERA TAN CAR COM VIURE

BARCELONA, 20-2-48.—El senyor M. Llopis, president de la Diputació Provincial, anuncia als periodistes que en la seva sessió dels darrers dies de desembre, l'Ajuntament havia aprovat unes modificacions a les tarifes del Servei de Pompe Fúnebres, del qual n'és concessionària la Casa Provincial de Caridad. Diu: «La actual Comisión Mixta ha venido estudiando la forma de evitar, sin lesión para la Casa Provincial de Caridad, perjuicios al público, tales como las prestaciones complementarias que elevaban muy acentuadamente el importe del servicio. Con el objeto de evitar que puedan seguir adicionándose servicios que no se reputan indispensables, se ha prohibido, tanto a los agentes de Pompas Fúnebres como a personal ajeno, ofrecer atenciones no comprendidas en el catálogo, y a éste se han incorporado todas las prestaciones reputadas necesarias, englobando su valor en las tarifas, para que se tenga la evidencia y la seguridad de que no se exigirá cantidad alguna por complementos.»

Aquest xiroi parlament potser sorprendrà els qui no en coneixen els antecedents. Però abans ocurria una cosa terrible: gairebé no ens podíem morir! Morir ocasionava una despesa onerosa. No volem dir morir i fer un enterrament luxós, amb cavalls emplomallats i engualdrapats, lacnis amb llitera i molts capellans. No; simplement un sepeli senzill, dels que en els catòlegs funeraris són a la secció de tercera classe. Fins fa poc la desaparició d'un familiar implicava dos dobs: aquest i el que es derivava del deu- te contret. Un enterrament no baixava de 1.500 pessetes. El primer que feia l'agent de la funerària era exigir la cartilla de racionament del difunt. Sense aquest requisit no hi

Llegiu, s. u. pl., a les pàgines 3^a i 4^a de la coberta, l'anunci del SERVEI DE LLIBRERIA d'Edicions Catalònia.

infantesa grisa, de privacions, de preocupacions estrictament materialistes. Una absoluta orfanesa d'alegria espontània transcendirà en la seva formació espiritual.

Els consellers de la Secció de Parcs i Jardins sembla que finalment s'han adonat d'aquesta profunda tristesa urbana de Barcelona i volen rectificar, en una petita part, la seva descurança, donant nova vida a l'Escola d'Aprenentatge de Floricultura. Veurem si receliran en el propòsit. En aquesta mena d'empreses d'ordre espiritual i artístic no hi ha marge per a beneficis particulars. I podria molt ben ser que ningú no tingues prou capacitat sentimental desintere- ssada.—R.

havia sepeli possible. Després ensenyava el mostrari. Però passava una cosa especial: tal casa exigia tal nombre de capellans, perquè no era aconsellable destriar les cotes de l'esperit de les de la matèria. Si, d'acord amb les conviccions, volíeu una caixa decent i pocs capellans, no hi havia pas res a fer. I per altra part, havíeu de pagar a la bestreta. L'interfecte no sortia de la casa si abans no s'havia liquidat la factura de la Casa de Caridad... potser per allò que la caritat ben entesa comença per casa mateixa!

Ara no. El senyor Llopis ha posat punt final en aquell seguit d'abusos. És clar que no s'han aplicat sancions, perquè això ja fóra demanar massa, però hi ha llibertat d'opció i es pot triar un enterrament en una tarifa que va de 150 a 26.920 pessetes, la elecció apart. Aquesta altra despesa serà facultativa. I us dic que, amb tot, és decididament cara. Les cerimònies religioses són al nivell normal de les subsistències. Ningú no canta o resa de franc.—Q.

FRAGMENT D'UNA CARTA PARTICULAR

«Durant aquests darrers mesos han tornat a Catalunya alguns dels refugiats que havien estat a França, a Mèxic i a altres llocs; a molts d'ells, per ara, no els ha passat res. Si n'esteu assabentats, això us pot indiar a creure que tots podeu tornar a casa sense risc. Així i tot, val més que tinguis paciència i que esperis temps millors; trobaries això molt canviat i no t'hi sentiries bé. Les dificultats són moltes, de tota mena i importants. No sé si podries treballar. Un menjar famós, que s'havia situat molt bé a Mèxic, ha tornat i no ha conseguit que el deixin exercir. Un amic meu, tornat de França després d'haver rebut totes les garanties que va demanar, va ser empresonat ahir. No conec les raons donades per a la detenció, però jo havia vist aquest home tan atuir, que dubto que n'hi hagi cap altra que la de les represàlies, que malgrat el que es digui encara prenen...» (14-3-1948).

SENSAT

El més exquisit i saborós dels OLIS D'OLIVA

GAUDIR MÉS QUE CAP ALTRE DE FAMA MUNDIAL INDISCUTIBLE

Agents: EBSA-Apartat 7420

Tel. 12-05-21 i 35-00-68

MÈXIC, D. F.

Reg. 4094 "A", S.S.A.—Prop. B-1

Cortines d'acer

ESCUDE, S.A.

Dr. Velasco, 146

ERIC. 12-55-06 - MEX. 35-03-55

Mèxic, D.F.

ESENCIAS
Y MATERIAS
PRIMAS, S.A.

Isabel la Católica, 10

Tels. 1-61-51 i 1-9427-5

Cable: ESYMAPRISA

MÈXIC, D. F.

ELS LLIBRES I ELS AUTORS

XIV CANÇONS POPULARS CATALANES.—Catorze puntes seques de JOAN REBULL. Pròleg de JOSEP CARNER. Editorial Albor, de Paris.

El folklore català és encara una de les coses més vives de Catalunya. És una de les demostracions de la intensitat de la nostra ànima. No és que vulguem pretendre una originalitat extraordinària, però sí que hi sentim batejar un esperit, una forma de sentir, una particularitat del folklore universal que justifica la nostra ambició col·lectiva.

Ho constatem, una vegada més, davant aquest bell llibre publicat per l'Editorial Albor.

No sabríem com parlar d'aquestes edicions, de la seva presentació i de la selecció de textos i gravats. Honoren la nostra cultura. Ha estat reconfortant, en aquests temps que tot tendia a limitar les manifestacions catalanes, la tenacitat de l'Editorial Albor, dirigida per l'escriptor Ferran Canyameres. La seva continuïtat en la publicació de textos catalans ha estat una demostració de vitalitat i d'ambició, una resposta exemplar als qui volien presentar la nostra cultura com una manifestació localista i provincialista.

Aquest llibre és, en veritat, un homenatge al nostre sentiment, expressat en la seva forma més simple i potser per això més profunda, car és en el cant popular on perduren, a través del temps, les dots imaginatives, sensibles, i les qualitats intrínseques d'un poble. La selecció de les cançons, dintre de l'abundant folklore, ha estat feta cercant l'expressió d'aquestes qualitats.

Les delicades puntes seques de Joan Rebull que acompanyen el text cerquen també el mateix, en la seva diversitat. I cal dir-ho aconseguien els personatges més vivents de la nostra lírica popular amb forma, moviment i guirebó vida. La vida plàstica d'una estàtua reixida.

I en el pròleg, el nostre poeta Josep Carner intenta definir la valor estètica i la forma alligadora del nostre cant popular, de la cançó de qui sap qui i de tots plegats; el cant

popular d'un poble que cantava en català quan els poetes savis ho feien de primer en la llengua dels trobadors, més tard en castellà; d'un poble que ha estat, en els millors moments, poeta cabdal, gran atenyedor de bellesa.

És un llibre per sentir-s'hi unit sense ponderació, sense limitar la sensibilitat, per llegir-lo cantant, car ens dona el que hi ha de millor en la nostra cançó popular.—M. C.

LLUIS DE RIALP
OBTÉ EL PREMI DE POESIA
«SALVAT-PAPASSEIT»

En el moment d'entrar en màquina el present número, ens arriba de Barcelona la notícia que ha estat concedit el Premi de Poesia Salvat-Papasseit (instituit per la vidua d'aquest malsurat poeta) a Lluís de Rialp, per la seva obra *Balades i Cançons*.

LES EDICIONS EN CATALÀ
A BARCELONA

El periodista aragonès Del Arco, especialitzat en entrevistes ràpides que publica a *Destino* i al *Diario de Barcelona*, n'ha fet un, amb tot de preguntes capcioses, al senyor Josep M. Cruzet, gerent de la Casa del Llibre, nom que d'ençà de la liberació ostenta la que fou Llibreria Catalònia, de la Ronda de Sant Pere. El senyor Cruzet ha estat el primer editor que va reprendre la publicació d'obres catalanes, així que van obrir l'esclera que ara van tornant a tancar, cada dia una mica més.

Heu ací un fragment de l'entrevista, publicat al *Diario de Barcelona* el dia 22 de gener, amb el qual n'hi ha prou per copsar la mala bava del periodista aragonès, que sembla que ara tot just acaba de descobrir Catalunya, i la digna habilitat amb què li ha respost el senyor Cruzet:

—¿Se lee o se busca el libro catalán, tanto como antes?

—Es leído y apreciado por los catalanes el libro de autores realmente consagrados, tanto antes como ahora.

—El libro de autores realmente

consagrados, ha dicho usted. ¿No han surgido nuevos valores?

—Por el momento, no ha aparecido ningún valor destacado en la literatura catalana, lo que no quiere decir que no existan.

—¿No es inconveniente para su universalidad limitarse a una lengua de área reducida?

—Está evidentemente demostrado que las grandes creaciones poéticas, así como las novelas costumbristas, pierden calidad literaria de no ser escritas originariamente en lengua vernácula.

—Pero, ¿y las ideas que no tienen forma, sino fondo?

—Si el autor catalán domina la lengua de Castilla, puede muy bien usarla, como ha ocurrido en los grandes autores nombrados. (Es refereix a Maragall, Rossinyol, Costa i Llobera, arran de la publicació de les seves obres completes.)

—Demostrado, como usted asegura, que la poesía catalana pierde calidad al traducirse a otra lengua, ¿hay público y poetas suficientes para mantener la afición a la misma?

—Dada la sensibilidad del pueblo catalán, es en poesía, como en música y en pintura, donde se ha llegado a obtener valores más altos. Los libros que he publicado últimamente de Sagarra, Riba, López Picó, Garcés y Arús, han tenido una excelente acogida.

—¿Hay más poetas que prositan, en catalán?

—En efecto, dominan los autores que se dedican a este género literario, en contraste con la escasa producción de novelas inéditas.

—¿Y por qué?

—Puede obedecer a muchos imponderables, de los cuales llega a evadirse el poeta y muy difícilmente puede hacerlo el novelista.

—¿De cuándo data la novela catalana?

—La literatura catalana medieval es importantísima y figura como elemento destacado en todos los estudios sobre la materia, que hicieron los investigadores.

—¿Qué novela clásica catalana considera más importante?

—Tirant lo Blanc, de Martorell, de la que dijo Cervantes que por su estilo es éste el mejor libro del mundo.

—¿Tiene usted dificultades para encontrar títulos para editar?

—Mi plan, de los autores clásicos y contemporáneos, es de tan vastas proporciones, que tengo para toda mi vida y cien años más.

—Mucha literatura hay en esta afirmación...»

NOTICIARI

Un poeta terrassenc de nom Ramon Alzamora ha escrit uns *Nous Goigs a la Verge de Montserrat*, que han estat aprovats per les autoritats eclesiàstiques i musicats per mossèn Domènec Pie, organista de l'Església del Sant Esperit, de la pròpia ciutat de Terrassa.

PROPORCIONEM REPÒS als VOSTRES ULLS
PUNTUALITAT · EXACTITUD · ECONOMIA

ÒPTICA LÓPEZ

LOPEZ, 157-D Tel. 36-09-42 MEXIC, D. F.

ATENCIÓN A LES RECEPTES DELS OCULISTES
ULLERES I CRISTALLS DE TOTES MENES

§ Maria-Aurèlia Capmany, finalista del Premi de Novel·la Joanot Martorell, instituit per l'editor Aymà i guanyat, com aviençvem en el número anterior, per Cèlia Sunyol, és filla del conegut folklorista Aureli Capmany.

§ Entre els noms dels altres concursants al Premi Joanot Martorell, figuren els de Pere Mirlet i J. F. Vidal Jover.

§ En un volumet d'edició privada, mossèn Eugeni Flori recull una pila de quadrets familiars i episodis de la vida del poble de Marganell, situat a la falda de la muntanya de Montserrat. El llibre porta el tendrívool títol *Obsequi de filial gratitud*.

§ López-Picó ha publicat un petit volum intitulat *Corona d'Aloses*.

§ Amb el títol de *Lletres Catalanes* ha aparegut a França un llibre signat per *Jordi de Montserrat*, pseudònim que dissimula el nom de mossèn Joan Vilà, sacerdot català que s'ha declarat reiteradament incompatible amb el règim que governa Espanya. L'obra no tracta, com el seu enunciat podria fer creure, de qüestions literàries, sinó d'un pla d'estructuració de la Catalunya futura, traçar a través de cartes adreçades a uns amics imaginaris de l'autor.

§ En la seva edició del 20 de gener, el *Journal de Genève* publica una crònica del seu corresponçal a Barcelona, en la qual, després de tractar diversos temes d'ordre polític, dona aquesta notícia referent a Catalunya: «El Govern acaba d'adoptar una actitud més rígida pel que fa referència a la llengua catalana. La traducció, en aquest idioma, d'*El Paradís Perdut*, de Milton, feta per l'escriptor Boix Selva, no ha pogut ser llegida en públic, perquè, des d'ara, el català tan sols serà tolerat en manifestacions de caràcter folklòric.»

§ Miquel Capdevila ha publicat a Barcelona un llibre titulat *Navidad*, il·lustrat amb un centenar de gravats.

§ Hom remarca l'interès que d'un temps en aquesta banda manifesten alguns escriptors del règim a situar dins el marc de les glòries espanyoles els noms d'autèntiques glòries catalanes. Ja ho han fet amb Santuago Rossinyol, amb Jacint Verdaguer, amb el comediant Enric Borràs —comediant dins i fora de l'escena, i a tot arreu eminent—. Ara ho fan amb Joan Maragall. El senyor Fernández Almagro, crític literari indiscutible autoritat, ha publicat un article a *La Vanguardia Española* amb el títol de *Todo Maragall*, en el qual diu coses com aquesta: «Porque Maragall conocia —y amaba— todo el valor de la palabra en si misma considerada, el uso de la lengua nacional le era tan grato como necesario cuando en el ejercicio de su alto periodismo buscaba públicos de la mayor amplitud posible. Pero, además, en el empleo del catalán ver-

XAMPANY
CODORNÍU

REG. S. S. A. No. 7294

REG. M. R. A.

náculo —n'hi ha algun que no ho sigui?— *ino latia una profunda y entrañable emoción de la íntima solidaridad española?* Etc., etc...

§ Joan Oliver (*Pere Quart*, en la poesia) ha abandonat el seu exili de Xile per a repatriar-se. Amb aquest motiu, el Centre Català de Santiago va oferir-li un banquet d'homenatge al qual van assistir les més destacades personalitats de la col·lectivitat catalana i on es van pronunciar sentits discursos de comiat a l'excellent escriptor i amic.

§ El poeta Domènec Juncadella, amb motiu d'haver guanyat la *Flor Natural* en els Jocs Florals de Manresa, ha dit a un periodista que és la vintisèra que obté; que n'ha obtingudes algunes amb poesies en castellà; que creu que no és cap pecat escriure indistintament en totes dues llengües —com fan també alguns que hoy residen incidentalmente en América—, i que la temporada floralasca li ha produït un ingrés en efectiu de 8.000 pessetes.

§ El doctor M. Puig Solanes, català nascut a Mèxic que és un dels més distingits oftalmòlegs d'aquest país, acaba de publicar un importantíssim llibre intitulat *Oncocercosis*, en col·laboració amb altres distingits especialistes. L'obra, luxosament presentada i profusament il·lustrada, editada per «La Prensa Médica Mexicana», és un estudi curós, tractat amb excel·lent mètode, profund coneixement i quantitat de dades, d'aquesta malaltia dels ulls fins ara tan poc estudiada. El doctor Puig Solanes, principal autor de l'obra, no ha volgut que el llibre fos només un quadre ocular, sinó que s'ha interessat per tractar la malaltia des d'un punt de vista clínico-mèdic general i, a més de la col·

laboració de l'oculista doctora Berta Riveroll Noble, ha cercat la dels metges L. Vargas, L. Marzoti i A. Quevada Rojas, a fi de donar al llibre l'estudi mèdic total que s'havia proposat. Aquesta obra constitueix la culminació dels estudis que el doctor Puig Solanes va realitzant sobre l'oncocercosis, que li valgueren els millors elogis en la ponència que, en nom de Mèxic, presentà en el Congrés Interamericà d'Oftalmologia que es celebrà a l'Havana durant el propassat mes de gener.

§ S'ha publicat a Mèxic, amb el títol d'*Els problemes de Catalunya i l'exili*, l'informe que Alfons Boix, president de la Comissió de Cultura de Comunitat Catalana de Mèxic, va presentar en nom del Consell Directiu a l'assemblea d'aquesta entitat del 27 de setembre del 1947.

§ El 18 de novembre passat els catalans residents a Xile van oferir als escriptors residents en aquella ciutat Ferrater Mora, Benquerel i Junyent, un sopar per tal de celebrar l'èxit que tots tres obtingueren als Jocs Florals de Londres.

§ Segons notícies que ens arriben de Barcelona, és molt concorregut el concurs «Premi Internacional de Primera Novel·la», instituit a la nostra ciutat per Josep Janés per a autors novells de les diferents llengües, el veredict del qual es farà públic, signat per un jurat d'escriptors de diversos països, en la propera Pasqua de Resurrecció. Aquesta notícia ve completada amb la que el nombre d'obres en català fins ara presentades, és escassíssim.

§ El cas més desorbitat de producció literària a raig fet que s'observa actualment a Catalunya, és el d'August Escalasans. L'any 1947 ha estat un any típicament esclauànic. Quan

MARIBEL

Vestits :- Roba interior per a nens :- Bruses fines per a senyora :- Jerseys de llana teixits a mà i a màquina :- Mocadors fins :- Mitjons per a nens :- Articles de tocador i per a regals :- Sarapes i catifes de Saltillo

Passatge de Iturbide, 18
Tel. 18-27-95

EXCLUSIVAS CATALOMEX

Matèries primes per
a les indústries de

PERFUMERIA - FARMÀCIES
LICORS - AIGÜES GASOSES

Representant exclusiu per als Estats de
Puebla, Veracruz, Oaxaca i Tlaxcala

4 Oriente, 204. PUEBLA, Pue.

ELS PISOS
COM MIRALLS...

solament amb

Cera
O-Cedar

Venda en pots i per quilos
a totes les ferreteries

L'autor de *Capitel·lo* llegeixi aquesta nota, s'inflarà encara una mica més, però tant li fa, car no fem la frase per atalagar-lo, sinó tot al revés. Pel que sembla, l'entronització de la Verge de Montserrat ha estat per a l'Esclusans una deu d'inspiració, que si a nosaltres ens sorprèn, a ell, tan malleable d'esperit, deu semblar-li la cosa més explicable del món. Ultra el llibre de poemes Montserrat, aparegut coincidint amb les festes d'abril, ha publicat dins

REVISTES I PERIÒDICS

§ En la seva edició del 28 de febrer, *Destino*, de Barcelona, publica una Carta al padre de Salvador Dali, signada per Carles Sentís i datada a Nova York, en la qual hi ha un paràgraf que diu: «En un periòdic que en Mèxic publican unos refugiados, he leído la noticia de que en Barcelona, un pintor que regresaba de América ha dicho que Dali no es más que un pintor de corbatas...» El pintor que va dir-ho, en un interview publicat per *Del Arco* al *Diario de Barcelona*, és Joan Miró. I el periòdic on el nostre ex-amic Sentís ha trobat la notícia és L.N.R. (núm. 24, p. 505, «Les Arts i els Artistes»).

§ El President de la Generalitat de Catalunya ha suspès l'Oficina dels Serveis d'Informació d'aquell organisme i, en conseqüència, ha deixat de publicar-se el seu butlletí mensual, el qual, positivament, no cobria cap necessitat i més aviat donava una sensació de pobresa i de desorientació política que es força preferible no exterioritzar.

§ El nostre col·laborador N. Molins i Fàbrega ha començat a publicar unes cròniques sobre activitats artístiques mexicanes a l'excel·lent revista *Cabalgata*, de Buenos Aires.

§ Darreres publicacions catalanes rebudes en la nostra Redacció: *Germanor* (Santiago de Xile, núms. 523, desembre i 524, gener); *Catalunya* (Buenos Aires, núm. 200-201, juliol-agost, 1947); *Ressorgiment* (Buenos Aires, núm. 377, desembre i 378, gener); *Butlletí d'Informació de la Generalitat de Catalunya* (núms. 18, 19 i 20, 11 i 21 de gener i 1r de febrer); *La Humanitat* (París, núm. 81, 82 i 83, 8 i 22 de gener i 5 de febrer); *Catalunya* (Mèxic, D. F., núm. 139, 10 febrer); *La Nova Catalunya* (Havana, núm. 60, gener); *L'Emigrant* (Santiago de Xile, núm. 35-36, agost-setembre, i 37, desembre); *Endavant* (Pespinyà, núm. 35, gener); *La Humanitat* (Mèxic, D. F., núm. 5, gener-febrer); *Butlletí d'Informació* (Buenos Aires, núm. 4, novembre); *Cròniques* (Mèxic, núm. 2, març).

§ També hem rebut el núm. 294, corresponent a gener, de *Tramontana*, l'excel·lent revista bilingüe del Rosselló.

§ Ha sortit el número 13 de la revista *Ariel*, que com és sabut es publica a Barcelona, corresponent al

l'any *Les hores augustes*, *Blanc damunt blau*, *Tot és nou sota el sol* (novel·la); *Nadal*. Llevat de la novel·la, tot l'altre són rimtes.

§ Els censors literaris del règim franquista continuen negant els permisos que per a la publicació d'obres catalanes sol·liciten molts editors barcelonins. Per això, per ara i tant, aquests es veuen obligats a llançar reedicions, i encara després de titànics esforços per a aconseguir-ne l'autorització.

mes de novembre. El retard en la seva aparició és degut a causes explicades en un número anterior de L.N.R. Publica treballs literaris de Jordi Sarranedes, Joan Pons i Marqués, Rosa Leveroni, Josep Romeu, Jordi Cots i Moner, J. Llorens i Arrigués, Joan Ainsud, Alexandre Cirici, Miquel Terradell, F. P. Verrié. Una pàgina musical de Manuel Valls. Una vinyeta de Xavier Nogués i un dibuix mèdit de J. F. Rafols.

§ En el mateix número, *Ariel* publica una nota que diu: «Raons diverses, totalment alienes a la voluntat de la Redacció d'*Ariel*, ens obliguen a dilatar el termini de presentació de les obres destinades als nostres premis de Poesia i Gravet —Rosselló Pòrcel i Xavier Nogués— fins al dia 30 d'abril del 1948.»

§ També ha sortit el número 8, corresponent al mes de desembre, d'*Antologia dels Fets, les idees i els homes d'Occident*, dedicat a Nadal i Any Nou.

ACTES DE COMIAT AL DR. BOSCH-GIMPERA

Els nombrosos amics que té a Mèxic el doctor Pere Bosch-Gimpera, han volgut acomiadar-lo públicament i solemnement, abans que emprengués el camí de París per a possessionar-se de l'alt càrrec que li ha conferit la UNESCO, amb dos actes de companyonia que van tenir lloc els dies 16 i 18 del corrent mes, respectivament, en dos dels més importants restaurants. En el primer van sopar amb Bosch-Gimpera i la seva esposa una trentena de militants d'Acció Catalana Republicana, correligionaris seus. Oferí l'acte el doctor Nicolau d'Oliver. En el segon van reunir-se un centenar de personalitats de les més representatives de la cultura i la política espanyoles refugiades a Mèxic i entre els discursos que van pronunciar-se en homenatge al doctor Bosch-Gimpera va destacar-se, ple d'afecte per Catalunya i per l'homenatjat, el del doctor José Giral, ex-president del Govern de la República a l'exili.

El doctor Bosch va marxar el dia 20 i va ser acomiadat a l'aeroport per un gran nombre de persones que li desitjaven un feliç viatge i força encert en la compromesa tasca que li ha estat confiada.

LES ARTS I ELS ARTISTES

Exposicions fetes darrerament a les sales de Barcelona: *Barcino*, Vil·la Canyelles; *Pinacoteca*, Porcar i Jacint Oliver; *Quevalr*, Tobella i Fontanet; *Rovira*, Ferré Ferré i Diaz-Costa; *Velatco*, Marià Brunet i P. Mata; *Franquesa*: L. Torres i J. Sartiàñez; *Argos*: Màrius Vives (escultures); *Basquets*: Tomàs Viver i E. Vial Hugas; *Augusta*: Marsillach i Francesc Ribera; *Casa del Llibre*: Casanovas i Margalef; *Syar*: Pere Soler i Antoni Badrinas; *Vinçon*: Montserrat Fargas i Robert Knau; *Pallarés*: Planes Dòria, Cerdans i F. Molina; *Pictòria*: Andreu Castells i Peiró; *Guspar*: Teresa Condeminas; *El Jardín*: I. Bonasterri; *Pons Llobet*: Bernades Pont; *Galerías Españolas*: L. Foix. És molt possible que ens en deixem alguna, puix que no es pot donar l'abast a registrar-les totes; tantes són les sales i els nous pintors, que es crien com els bolets a l'ombra dels pins.

Una de les exposicions barcelonines que han despertat més interès, aquests dies, ha estat la del veterà Josep Segrelles, a les *Galerías*

Grifé & Escoda, la qual es clausurà el 24 de febrer amb una conferència donada pel crític d'art José Francès sobre la tècnica i l'estètica de la pintura de Segrelles.

A la *Sala Pareds*, de Barcelona, hi ha hagut una exposició d'obres del pintor valencià Joaquim Sorolla, amb motiu de commemorar-se el xxvè aniversari de la seva mort.

El Comitè executiu del centuari de Balma, de Catalunya, ha convocat un concurs de cartells amb un premi únic de 5.000 pessetes. Els originals han d'adoptar la forma vertical i l'espai pintat ha de ser de 60 x 90 cms. El termini d'admissió d'obres acaba el 30 d'abril vinent.

L'exposició de pintures de Gustau Cochet, efectuada suïra a Mar del Plata (Argentina), ha estat un veritable èxit.

Amb destinació al Museu Municipal d'Art, de la ciutat de Buenos Aires, ha estat adquirida una obra del pintor català F. Pasqual Ayllón, que ha estat exposada al Saló d'Art de Mar del Plata.

LA MÚSICA I ELS MÚSICS

La Radiodifusió Francesa instal·la un dels seus micròfons a la Ciutat Universitària, de París, en ocasió de celebrar-s'hi, a darrers de gener, una festa dedicada als estudiants estrangers. Els estudiants catalans de les dues veïnats del Pirineu interpretaren la sardana de Maragall i Mozera *L'Empordà*, sota la direcció de Josep Roca, amb força encert.

Una soprano barcelonina, Carme Gràcia, deixeble de la mestressa de l'Orfeó Català de Barcelona, Andreu Fornells, actua amb un èxit remarcable al Metropolitan Opera House, de Nova York.

Després d'uns anys d'inactivitat, ha reprès la seva actuació l'Orfeó de Manresa, sota la direcció del mestre Agustí Coll. La seva primera audició ha tingut lloc en el Coliseum, de la ciutat del Bages, durant les festes de la Misteriosa Llum, suara celebrades.

Prepara també la represa de les seves activitats artístiques, després d'una pila d'anys de paralització, l'Orfeó Badaloní.

La jove soprano catalana Lina Valls ha estrenat al teatre Mogador, de París, l'òpera de Vicent Scotto *Violettes Impériales*. Lina Valls interpretarà el paper principal de l'obra i la crítica ha assenyalat unànimement la nostra compatriota com una autèntica revelació de l'escena lírica.

El dia 7 del mes que som, al teatre del Liceu, de Barcelona, el mestre Annovazzi dirigi un concert simfònic vocal amb la col·laboració de l'Orfeó Català i el seu director Lluís M. Millet. L'orquestra, sota la batuta d'Annovazzi, interpretarà obres de Mozart, Beethoven, Moussorgski i Borodin, i l'Orfeó Català

cantà obres de Nicolau, Millet, Vives, Victòria i Palestrina. El concert conatitui un ressonant èxit.

També al Liceu, el dia 10 de març, es celebrà el darrer Concert de Quaresma, sota la direcció del mestre E. Toldrà. Hi prengué part el tenor italià Tito Schipa.

Trobem la següent informació en un diari de Mèxic: «La òpera no muere... En la aldea de Brafin—Tarragona—, que cuenta con 800 habitantes dedicados en su mayor parte a las faenas vinícolas, se ha ofrecido un singular espectáculo de ópera. El pueblo en masa y los vecinos de las aldeas limítrofes, ocuparon 1.600 sillas de un teatro (deu voler dir un envelat) levantado especialmente para representar la ópera del maestro Usandizaga 'Las Golondrinas'. El precio único de las localidades era de veinte pesetas. La interpretación estuvo a cargo de la contralto María Francisca Vidal, el barítono Francisco Vidal—su hermano— y la tiple lírica María Fibregas, los tres de la provincia tarraconense, y una orquesta compuesta de músicos de Tarragona y Barcelona, dirigida por el maestro Sabater.» No donem a la notícia, referent a un simple espectacle de festa major, més importància que la suggerida per la curiositat de veure-la publicada, com una cosa excepcional, a dues columnes, en un gran rotatiu mexicà.

El 8 de febrer propassat va donar a la capital de Cuba un concert de violoncel, acompanyat per l'Orquestra Filharmònica, de l'Havana, el nostre compatriota Ernest Xancho. Els elogis de la crítica i les ovacions que li prodigà l'auditori, palesen el

REPRESENTACIONES

COMERCIAL
ESPRESATE

TOMÀS ESPRESATE PONS

Ventanas Larruga, 43, dep. 622
Teléfon 12-21-2
MÉXICO, D. F.

OFICINA
TÉCNICO-FISCAL
ADMINISTRATIVA*'Peritos Contadores'*

MELÉRE I SAGARRA

Comptabilitats en general
Balances :: Auditories
Obertures, Clausures i
Resolució de tota mena
d'assumptes de caràcter
fiscal

Av. 16 de Septiembre, 10-303
Tel. Int. 12-54-87 - Méx., D.F.

COMPTABILITATS

tota mena d'assumptes
fiscals

MIQUEL
INESTA POCH

PESCADITOS, 5
TEL. 13-97-13
MÉXICO, D. F.

DELS NOSTRES TALLERS A LA
VOSTRA LLAR, SENSE
INTERMEDIARIS

**Mobles
Catalònia**
J. de R. L.

MESSEGUER

PERFECTES EN
QUALITAT I EN PREU

Venem al comptat
i en abonaments
amb grans facilitats

Insurgentes, 368
Ericsson 11-74-34

Calzada de la Piedad, 26
Ericsson 12-92-31

MEXIC, D. F.

**"Smith
Corona"**
Portàtil

la millor

F. Armida & Co. Suc., S.A.

PALMA, 33
MEXIC, D.F.

trionf del jove violoncel·lista, del-
zeble del gran Pau Casals.

§ Al Palau de la Música Catalana
(Barcelona), el 13 d'aquest mes de
març tingué lloc una audició de la
Nona Simfonia de Beethoven per
la Massa Coral de Terrassa i l'Or-
questra Filharmònica, sota la direc-
ció del mestre J. M. Roma. Com a
final de programa, el Concert en
«la» de Mozart, amb la col·laboració
del violinista César Ferraresi.

§ El 21 d'aquest mes, al mateix Pa-
lau de la Música, el pianista F.
Strohecker donà una audició, amb
interpretació d'obres de Bach, Nar-
dini, Schuman, Liszt, Falla, Debussy
i Albéniz.

§ Ens informen de Barcelona que
una veritable onada —o plaga— de
música andalusa s'ha apoderat de
les ràdios i de la majoria dels tea-
tres de la nostra capital.

OBITUARI

§ El dia 20 de febrer morí a Ba-
nyoles, a l'edat de seixanta-quatre

CURSOS I CONFERÈNCIES

§ El Casal Català de Tolosa del
Llenguadoc ha commemorat el IV
Centenari de Cervantes amb una
conferència a càrrec del coronel Val-
lespir. El doctor Bellido, president
del Casal, va presentar el conferen-
ciant fent-ne un gran elogi. Va dir
que des del 1900 servia una singu-
lar admiració per aquest militar ca-
tallà que en aquella època, revol-
tar per l'afrent que significava que
la guarnició de Lleida s'allotgés a la
vella catedral de la ciutat del Segre,
va confiar al seu amic, aleshores
també coronel, Francesc Macià, la
iniciativa de restaurar aquell monu-
ment arqueològic. Els dos militars,
tots sols, van emprendre la tasca
projectada, a la qual col·laboraren,
posteriorment, els il·lustres lleidatans
Granados i Vinyes i el gran músic
tolosenc Déodat de Séverac. La idea
de la reparació de l'antiga Seu va
desvetllar la simpatia i adhesió de
tota la població lleidatana i de la
resta dels catalans; però el premi
més valuós que van treure'n els ini-
ciadors va ser que es descobriessin
ornaments arquitectònics de gran
mèrit, que havien restat ocults per
més de dues centúries.

A continuació, el coronel Valles-
pir entrà en el tema que motivava
l'acte, i provà, amb l'aportació de
fragments de diverses obres de Cer-
vantes, l'estimació que aquest gran
escriptor sentia per Catalunya. Re-
marcà que l'única ciutat que es-
menta el Quívor és Barcelona i que
l'únic personatge que hi apareix, de-
dicant-li tot un capítol i descrivint-
ne la seva actuació, és un català, un
bandoler partidista, un home d'ac-
ció que, com més d'una vegada hem
vist, va ser, en aquesta ocasió, admi-
rat per un home de pensament. «Pre-
veig la rèplica —va dir el conferen-
ciant—, i m'apresso a fer constar
que del combatent de Lepant i d'Al-

any, el mestre Joaquim Pecanins
Fabregan. Havia estat un bon del-
zeble dels mestres Nicolau i Lam-
te de Grignon. L'any 1908 havia di-
rigit l'Orfeó de Manresa i més tard,
pensionat per l'Ajuntament d'aquei-
xa ciutat, es traslladà a Hellerau,
on seguí uns cursos amb Jacques
Dalcroze. De retorn a Manresa, or-
ganitzà dins l'Orfeó una secció de
dances i interpretacions plàstiques,
que es donà a conèixer al Palau de
la Música Catalana. L'any 1920 el
mestre Pecanins passà a Terrassa,
on s'encarregà de la direcció de l'Es-
cola Municipal de Música i fun-
tà poc temps després el Conservatori
de Música de la mateixa ciutat, en
la direcció del qual estigué durant
deu anys. També havia dirigit l'Es-
cola Coral, de la mateixa localitat
i creat una notable orquestra d'in-
struments de corda. Així mateix hi-
via dirigit l'Orfeó de Rubí. S'havia
especialitzat en l'harmonització de
cançons populars catalanes i deixà
escrites nombre de composicions
musicals.

gèria, als seixanta-anys, ja no que-
dava res; havia esdevingut l'intel-
lectual fecund que havia d'immorta-
litzar el seu nom i la seva obra,
mentre que Roc Guinard, o Perot lo
lladre, el bandoler que en la lluita
de nyeros i cadells defensava la
causa d'aquests darrers, comptava,
en el període al qual Cervantes es
refereix, uns vint-i-sis anys.» El co-
nel Vallespir coincidí a apreciar,
com han fet Givanel i altres eru-
dits, que Cervantes havia recollit
algunes idees, per a escriure la seva
immortal obra, en el *Tirant lo Blanc*,
de Joanot Martorell, i en el *Llibre
de l'ordre de Cavalleria*, de Lluís.
§ A la Facultat de Lletres de la
Universitat de Montpeller ha estat
reprès el curs de llengua catalana
iniciat fa tres anys, a càrrec del pro-
fessor rossellonès Enric Guiter, el
qual utilitza per a les seves lliçons,
com a llibres de text, les obres del
Mestre Pompeu Fabra.

§ Al Sindicato de Meseros, de Mè-
xic, Fausti Vidal va donar el 10 de
gener una conferència sobre *La Es-
cuela Hotelera y el turismo en Mé-
xico*.

§ A l'Asociación Nacional de Téc-
cos Gastronómicos de la República
Mexicana, Antoni Bertran Surià ha
donat una conferència sobre el tema
Anecdotario gastronómico, i Fausti
Vidal una altra sobre *Preparación y
conservación de los alimentos*.

§ Per al dia 13 del mes passat hi
havia anunciada una conferència en
un cercle francès de Tolosa del
Llenguadoc, a càrrec del periodista
Domènec de Bellmunt. El tema era
tota la història de l'amor, des d'O-
vidi a Stendhal i Sartre, fins a la
nova teoria amorosa dita el *neo-
metrisme*. L'artista dramàtica Juliette
Dissel estava encarregada de recitar
textos comentats pel conferenciant.

EL TEATRE

BREUS CONSIDERACIONS
SOBRE L'ACTUAL
TEATRE CATALÀ

(D'un dels nostres corresponals)

BARCELONA, 18-2-48.—Pot dir-se que el teatre català ha estat in-existent d'ençà que van autoritzar-ne la represa, en un camp d'acció certament limitadíssim. De seguida va observar-se que li mancava el més elemental: homes experimentats que sabessin conduir-lo, amb passa ferma, pels camins de l'èxit. Els temps passats no podien tornar si no era amb la cooperació dels qui havien contribuït a fer-los feliços, elevat l'escena vernacle a un nivell comparable al de les més respectables d'Europa.

Josep M. de Sagarra, ple de bona voluntat i de fervorós desig que els catalans actuals poguessin fruit de teatre digne, va escriure *El prestigi dels morts* i va obtenir un indiscutible triomf. Va fer un gran servei als qui estàvem freturosos de sentir vibrar el nostre verb en el marc d'un escenari. L'èxit va desplaure els nostres enemics. I quan Sagarra va tornar-hi amb *La fortuna de Silèia*, va trobar-se amb una hostilitat velada, amb una crítica oposada a la possibilitat d'un renaixement del teatre català amb cara i ulls. L'obra va fracassar, més que pels seus defectes —no negarem pas que en té— per l'ambient interessat a frustrar un altre èxit de l'autor de *L'Hostal de la Glòria*. De la mateixa adversitat interessada va ser víctima la comèdia *Fuga i Variacions*, de Soldevila.

Pot afirmar-se que aquestes han estat les úniques obres de valor positiu que ens han estat ofertes en la nova etapa teatral catalana. Per bé que la seva continuïtat ha estat més o menys assegurada amb obres d'altres autors, totes han estat de teatre molt inferior. I totes, sense excepció, han topat amb una crítica sistemàticament adversa, amb uns empresaris que tan de mala gana el negoci, amatents a plegar, amb qualsevol pretext i per la més insignificant contrarietat, així que han trobat una ocasió.

La Premsa que es publica a Barcelona, si alguna vegada descendeix a parlar del teatre regional, ho fa en un to vexant, amb una ironia feridora per als que sabem la influència que l'escena va tenir en el renaixement de la catalanitat en el nostre poble. En Pius Daví sap els esforços que li costa mantenir-se en el teatre Victòria, a desgrat del poc exigent que és pel que fa al valor literari de les obres que estrena. Després de *Les noies de Barcelona*, de Roure i Bonavia, la qual s'ha mantingut en el cartell unes quantes setmanes, té anunciada per a demà (19 de febrer) l'estrena de l'obra *L'orgull de la virtut*, del periodista Antoni Casas Fortuny, redactor del diari falangista *Solidaridad Nacional*. La dada és prou eloqüent

per constatar que si aquest subjecte escriu en català no és per sentiment, per amor a la nostra llengua, signe característic de la gran majoria dels autors que van fer gloriosa la nostra escena, sinó perquè no deu poder estrenar en castellà, llengua del seu fantasiejat Imperio.

En l'obligat interviu precedent a l'estrena, l'autor de *L'orgull de la virtut* s'ha permès opinar en termes generals sobre el teatre català.

—(Per què en català?, li pregunta el periodista.

—*Porque el catalán es mi forma de expresión natural.*

—(Creés en el resurgimiento del teatro catalán?

—Sí, pero a largo plazo.

—(Qué impide que sea ahora?

—*Primero, que los tiempos que vivimos no son aptos para el cultivo de las letras; y segundo, porque al teatro catalán le falta orientación propia.*

—*Explicame esto de orientación propia.*

—*O se parece al teatro extranjero, o cae en lo rural, que ya hizo Guimerà, o se recluye en lo folclórico un poco mamochado...*

Es a dir, que un escriptor que es presenta amb una obra nova en un teatre d'una tradició de tres quarts de segle, ignora o fa veure que ignora aquesta tradició, com si de tot el que s'havia fet fins a l'any 1939, només en quedés una vaga memòria en unes obres d'un senyor que es deia Guimerà, el qual havia espremut, fins a deixar-lo sense gota de suc, el ruralisme...

Pius Daví va dir mesos entera que la temporada que iniciava al teatre Victòria la faria a base d'obres d'autors inèdits. Cal dir que fins ara la sort no li ha estat gens propícia.—F.

VEREDICTE D'UN CONCURS

El dia 8 de febrer va tenir lloc al Casal Català de Tolosa del Llenguadoc una festa amb motiu de fer públic el veredictes del concurs d'obres de teatre, organitzat per aquella entitat, amb l'ajut d'alguns generosos patriotes.

El president del Jurat, Antoni Rovira i Virgili, va fer una magnífica dissertació sobre el tema *El teatre a Catalunya*. El grup de rapsodes del Casal recità alguns fragments escènics i una selecció de poesies. Finalment va donar-se compte del resultat dels escrutinis, que va ser el següent:

Obres en tres actes.—Primer premi (5.000 francs): *El cercle de la por*, de Ferran Canyameres. Segon premi (2.500 francs): *La crida del bosc*, de Lluís Capdevila. Menció honorífica: *La nit sense estrelles*, de J. Ferrer-Aimar.

En el primer dels quatre escrutinis efectuats, hi ha punts a favor de les obres presentades per Josep Villalon, Domènec de Bellmunt, Amador Garcell i J. Vicens-Gironella.

Obres en un acte.—Primer premi

CLÍNICA
PSICOMÀTICAMALALTIES NERVILOSES
I MENTALSDIAGNÒSTIC
TRACTAMENT
INTERNAT

Neuroencefalografia.

Electroencefalografia

Electroxoc

Insulinoteràpia

Electropirèxia

Piretoteràpia

Malariaoteràpia

Narcosíntesi

Narcosi prolongada

Psicoanàlisi

Psicoteràpia

Psicodiagnosi de Rorschach

Tractament de gas de Von Me-
duna

Teràpia ocupacional

EXAMENS
DE LABORATORI

Director:

Dr. F. FERRER
I TORRENTSCap del Servei Neuropsiquiàtric:
Dr. A. FORTESPsicoteràpia i Psicomètria:
Dr. F. PASCUAL DEL RONGAL

Av. Amsterdam, 149

Tel. 14-55-13

MÈXIC, D. F.

LLEGIU I PROPAGUEU
LA NOSTRA REVISTAAntoni Vilalta
Vidal
ADVOCAT

5 de Mayo, 824 (abans 32)

Edifici París

Tels. 12-68-50 i 35-76-06

MÈXIC, D. F.

Pl. Parque España, 7 — Eric. 11-05-95

(1.500 francs): *La vídueta i els set promesos*, de Dolors Bellido. Segon premi (1.000 francs): *Canibra per a llogar*, de J. Villalon.

Abans de ser eliminades en els escrutinis successius, van obtenir alguns vots en el primer les peces presentades per Ferrer-Aymar i Josep Sangres.

NOTICIARI

§ L'elenc dramàtic del Casal Català de Tolosa del Llenquadoc representà el 22 de febrer *L'endemà de hodes*, de Pous i Pagès.

§ El quadre escènic del Casal de Catalunya, de Buenos Aires, prepara l'obertura de la temporada de teatre català per al proper mes d'abril. Entre les obres en programa hi ha *El prestigi dels morts*, de Josep Maria de Sagarra, una còpia de l'original de la qual ha estat facilitada pel seu autor.

§ L'antic text de la pintoresca i divertida *Passió i Mort de Nostre Senyor Jesucrist*, que durant un segle s'havia representat a Catalunya durant la Quaresma, i que a Olesa de Montserrat havia creat una tradició que tenia molta semblança amb la cèlebre d'Oberammergau, però bé que de molt infima qualitat ar-

tística, ha estat repudiat per les autoritats eclesiàstiques actuals. Per encàrrec que el pare Marçet, el final abat de Montserrat, va fer-li l'any 1942, el poeta Joan Povill i Adserà ha escrit una versió nova de la *Passió de fra Antoni de Sant Jeroni* i al mateix temps s'ha em presa la tasca de reorganitzar, des de l'any pas-

sat i sota la seva direcció, les representacions anuals d'Olesa. La cosa ha pres tan gruix, que per al dia 13 del mes present hi havia anunciada una retretransmissió solennial de la nova *Passió*, en *Gala de Premsa*, que vol dir amb assistència dels crítics més saviasos i dels intel·lectuals més primmirats.

NOTICIARI GENERAL DE L'INTERIOR

§ Els accionistes de la CHADE que es consideren perjudicats per les disposicions preses pel Govern franquista, han celebrat una assemblea a Madrid, entorn d'una enorme expectació. La nota oficiosa que se n'ha donat és molt poc concreta. Diu, només, que els assembleistes presents, els quals presidia el senyor Ventosa i Calvell, representaven 220.271 vots, que hi hagué un debat molt agitat i que els acords presos no seran divulgats.

§ En una de les edicions del *Boletín General del Estado* del mes de febrer, es publica el següent edicte, que per bé que no tingui una relació estricta amb Catalunya, reproduïm pel seu indiscutible interès polític general: «Comisión Liquidadora de Responsabilidades Políticas.—Jurisdicción especial de Ejecutorias, núm. 2.—Habiendo sido dictada por la Sala de Alzadas, en el recurso interpuesto por el Procurador de los Tribunales Don César Escrivá de Romanic Benaga, en nombre y representación de Don Niceto Alcalá Zamora Castillo, sentencia, con fecha trece de diciembre de mil novecientos cuarenta y siete, por la que, estimando el recurso de alzada contra sentencia dictada por el extinguido Tribunal Regional de Responsabilidades Políticas de Valencia, absuelve a dicho expedientado de las sanciones de inhabilitación absoluta para ejercer cargos políticos y económica de cien mil pesetas, que se le impuso por el citado Tribunal; se publica el presente edicto en cumplimiento de lo preceptuado en el párrafo tercero del artículo cincuenta y siete de la ley de 9 de febrero de 1939, para hacer constar que el citado expedientado, por virtud de tal fallo, ha recobrado la libre disposición de sus bie-

nes, quedando levantados cuantos embargos y medidas precautorias se hubieran podido llevar a cabo sobre los mismos. Dado en Madrid, a veinte de enero de mil novecientos cuarenta y ocho.»

§ Com que el règimen fa grans bocades de la inexistència de l'atur forçosa, ha estat comentadíssim un telegrama rebut de Madrid i publicat per la *Prensa de Barcelona*, el qual diu: «El sindicato 'Lucha contra el Puro' ha repartido durante el año, en concepto de jornales y vivores, más de 17 millones de pesetas.»

§ A Catalunya es preparen els actes commemoratius del centenari de Balma, que, com és sabut, es celebra aquest any. El Comitè executiu resideix a Vic, però a Barcelona s'ha constituït una junta d'enllaç per tal de preparar degudament el programa a realitzar. Integren aquesta junta els senyors: canonge Maria Vilaseca Tarradellas, president; Andreu Oliva Lacoma, vice-president de la Diputació, vice-president; doctor Miquel Salarich Torrents, delegat especial del comitè executiu; i els vocals canonge Ramon Baulcells, pare jesuïta Ramon Puigrefagut, Lluís Pericas Morts, Ramon d'Abadal Vinyals, prevere Antoni Alemany Comella, Ramon Rucabado, Esteve Molist, Lluís Viguera, Ramon Ribas, Jacint Bassols, Josep M. Valle, doctor Joaquim Salaric, Pauli Subirà Arumi, Antoni Serdà, Ildefons Oriola Cortada, Manuel Comella i Joan Camps. Té el càrrec de secretari Ignasi Subiràchs Ricart.

§ El dia 23 de febrer van celebrar-se a Matxesa els Jocs Florals convocats amb motiu de les festes de la Misteriosa Llum. Actua de mantenedor un escriptor madrileny i se'n dugueren els premis ordinaris: la Flor Natural, Domènec Juncadella; l'Englantina, Lluís Beringués Vilaseca; la Viola, mossèn Jaume Garcia Estragués. Va ser Reina de la Festa la senyoreta Carme Redondo Bosch, filla del popular baríton Marc Redondo.

§ El litigi entre el C.D. Español i la Delegació Nacional d'Esports que presideix el general Moscardó, referent a l'ocupació del terreny de joc del primer, s'ha resolt finalment en sentit desfavorable per a l'Español. Com a conseqüència del fall, el consell directiu del Club ha estat suspès en les seves funcions per les autoritats governatives. Les coses en aquest punt, el F.C. Barcelona ha ofert públicament el seu camp de

LA NOSTRA REVISTA

S'IMPRIMEIX EN PAPER
SUBMINISTRAT PER

PAPEL-MEX, S. A.

Ayuntamiento, 112

MEXIC, D. F.

joc a l'Espanol a fi que pugui seguir actuant en el campionat de lliga que es disputa amb diferents equips regionals.

¶ El Barcelona anuncia que té molt avançades les negociacions per adquirir un gran terreny i construir-hi un nou estadi, capaç per a cent mil persones, puix que el camp de Les Corts, tot i els exemples fets, resulta cada dia més insuficient.

¶ Les exportacions de teixits catalans augmenten considerablement, sobretot als països escandinavs. Durant el mes de gener s'han expedit a Noruega i a Dinamarca importants contingents de cotó i de llana. El 25 de febrer van ser embarcats a bord del vaixell *Turista*, amb destinació a Suècia, 180.000 quilos de teixits de cotó i 5.000 de llana. Per al 13 d'aquest mes era esperat a Barcelona el vaixell *Scandinavia*, que havia de carregar 300.000 quilos de teixits catalans, de cotó, per a Suècia.

¶ Un diumenge del mes passat, durant tot el dia, la secció femenina de Falange va fer una recaptin a profit de les seves obres socials, pels cafès i les sales d'espectacles de Barcelona. Amb aquest motiu van produir-se quantitat d'incidents en tots els indrets de la ciutat, però els més remarcables van ser a can Llibre i al cinema Coliseum, llocs en els quals la gran majoria es va negar a fer caritat i, sobretot, a ostentar les ensenyes que les postulant oferien. La policia hagué d'intervenir en alguns llocs, i al Coliseum va detenir quatre homes i una dona.

¶ Un dels milers de problemes quotidians, dels quals els turistes que van a la península no saben una paraula, és el de la llet. El Govern va fixar el preu de 2'10 pessetes el litre a Barcelona i el de 1'70 pessetes a les comarques, condicionant que la llet havia de tenir les màximes garanties de salubritat i nutrició. Fins i tot amenaçava amb el tancament de les lleteries que transgredissin aquestes disposicions. I tanmateix, són més que transgredides. Enlloc de Barcelona no es pot trobar llet als preus oficials: El preu mínim al qual es cobra és el de 4 pessetes el litre, aquella que conté un 75% d'aigua; 4'50, la que en té un 50%; i a 6 i a 7, la que en conté un mínim.

¶ Per a darrers del present mes de març o primers d'abril, hi havia anunciada una concentració infantil a Montserrat. L'ha organitzada un sacerdot de nom Joan Lladó i Santacreu, i segons unes manifestacions que ha fet a la Premsa, calculava en uns disset mil els infants que assistirien als actes. La finalitat era pregar per la pau del món i oferir una llàntia votiva, de metall d'un pes poc corrent. Ens diuen que mossèn Lladó és un bon patriota i roman de la cultura nostrada.

¶ Fa uns mesos que hi ha decla-

rada a tota Espanya una pesta avícola, la qual fa veritables estralls en el nostre bestiar de corral. Granges irriportantíssimes de Catalunya han presenciat l'extinció de tot el seu bestiar seleccionat. Les autoritats sanitàries van fer, al principi, els ulls grossos, i han començat a posar-hi atenció quan la pesta ha esdevingut un problema per a tota la península i ha arribat a la granja d'El Pardo, requisada pel cadillo per a residir-hi. La conseqüència immediata del flagell ha estat la manca d'ous en els mercats i que fossin cotitzats a preus astronòmics els pocs que hi arribaven. Els tècnics preveuen que passaran uns quants anys abans que la riquesa avícola catalana es refaci i són francament pessimistes pel que fa al reemplaçament de les races i especialitats que s'han perdut.

¶ Ha estat executat a Barcelona el ciutadà Joan Clota, condemnat a la darrera pena per un Consell de Guerra, a causa, diuen, «d'alguns assassinats comesos durant la guerra civil espanyola.»

¶ L'Ajuntament de Barcelona ha aprovar el nou padró d'habitants de la ciutat, corresponent a l'any 1947. Les dades oficials diuen que la nostra ciutat el 31 de desembre tenia 1.225.318 habitants, amb un augment en relació a l'any 1946, d'11.409. Dels quals, 4.417 corresponen a la diferència entre naixements i defuncions, i 6.992 al moviment d'immigració. El Municipi reconeix que aquesta darrera xifra no és exacta, ja que són centenars els que arriben a Barcelona procedents de la resta de la península, que no passen per les oficines de control i estadística. Fet i fet un càlcul aproximat del que representen en nombre aquests nous hiúspedes, pot aventurar-se que el cens actual barceloní és d'un milió tres-cents mil ànimes. L'any 1947 ha estat pròdig en arribades tribals procedents de terres murcianes, que s'han escampat com una plaga per les comarques del Barcelonès. I convé remarcar que a desgrat que la seva presència venia a disminuir les racions de queviures dels nadius, les Conselleries de Provements de les respectives localitats

VESTITS DE BANY
PER A SENYORES
I NENES
(IMPORTATS)

SOLIMAR

MODELS PER A NOIES,
AMB DIBUIXOS
DE FANTASIA,
EN TOTES LES TALLES

International
Mercantile Co., S. A.

Av. 16 Septiembre, núm. 39,
desp. 401

Tel. Mex. 35-72-10

MEXIC, D. F.

han rebut amb els braços oberts aquestes allaus de colonitzadors.

¶ Circula per Barcelona el rumor de la pròxima desaparició del *Café de la Rambla*, de tanta tradició. Els Regàs fan gestions perquè el propietari de l'immoble no surti amb la seva. El popular establiment segueix essent un lloc de reunió d'artistes i escriptors, però no és ni ombra del que havia estat. El forasterisme, importat o assimilat, fa que envaeixi el *café* un aristocratisme cursi i carregós, cultivador del castell de milionari del Putxet.

¶ El Govern de Madrid ha aprovat, després d'haver-lo tingut molts mesos en estudi, el pressupost extraordinari votat per l'Ajuntament de la nostra ciutat a fi de realitzar el projecte dit de la Gran Barcelona, del qual hem publicat algunes informacions.

¶ El govern franquista ha declarat monument nacional espanyol l'antic edifici de la Universitat de Cervera.

¶ Sir Alexander Fleming, descobridor de la penicilina, serà hoste d'honor de la ciutat de Barcelona durant uns dies del mes de maig.

NEULES - «CUBANITOS»
VANOS

Galeta pura de llet, rovell d'ou i mantega
de vaca

Fernando Alba Ixtlixochitl, 173

Capella

Tel. 18-65-06
Mèxic, D. F.

RESTAURANT BARCELONA

Fèlix Ferrer i Mestres
Propietari

Casa fundada el 1928
Tel.: TAI 47-66

9, rue Geoffroy-Marie
PARIS — IX

Dr. S. ARMENDARES

NETGE-CIRURGIA

CONSULTORI:

ALVARO OBREGON, 254
DE LES 4 A LES 7 DE LA TARDA
TEL. ERIC 18-84-84
TEL. MEX. P. 38-13
MEXIC, D. F.

V À R I A

¶ Aquests dies ha complert vuitanta anys el conegut folklorista Aureli Capmany, veritable institució en el nostre Renaixement. Catalunya —prescindint de la qualitat d'alguns dels seus serveis— li és deu-tora de coses força notables. Si més no, d'haver contribuït a desvetllar en els medis populars el fervor per moltes velles tradicions. És dels homes de la seva edat que saben més coses dels antics costums populars i un incansable narrador de rondalles, aforismes i gestes que han tingut per marc la nostra terra. Capmany havia fet sentir la seva veu atenciosa i arrossegant per tots els centres i casals culturals i recreatius de casa nostra. Havia creat multitud de publicacions periòdiques de tots els gèneres popularistes, però, mancat d'esperit de constància, sempre eren uns altres els qui generalment sabien mantenir-ne la continuïtat i aprofitar-ne l'èxit. L'exemple més viu és el d'En Parafet, fundat per ell. Actualment Capmany té un empleu a l'Arxíu Històric de la ciutat, i, mig ranquejant, encara fa de cicero, quan se li demana, per a aquells turistes que volen conèixer a fons la Barcelona vella i els recors més típics de la ciutat. El millor homenatge que l'Ajuntament actual de Barcelona pot fer a Aureli Capmany en el seu vuitantè aniversari, és conservar-lo com una peça viva de museu i procurar que no passi molta fam i no hagi de morir miserablement arreu en un hospital, com ha passat a tants d'altres que, com el fundador del *Cançoner Popular*, han s'ebut guarir-se la condició de bons patriotes, deixant de banda el pintoresquisme propi.

¶ El Centre Català de Santiago de Xile ha celebrat amb tota solemnitat un cicle de festes commemoratives del XIe aniversari de la seva fundació. Entre els diverses actes, hi

hagué un concert per l'Orfeó de l'entitat, un banquet d'homenatge als socis fundadors i una representació teatral, en la qual va estrenar-se una deliciosa comèdica intitulada *L'amor desat el camí ral*, original de Xavier Benguerel i Pere Quart.

¶ La Penya Batibull, del Centre Català de Xile, va celebrar el seu banquet ritual de fi d'any, tenint com a invitats d'honor el poeta Joan Oliver (*Pere Quart*) i el dramaturg i periodista Josep Amic (*Amitxaris*).

¶ La Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat, de Buenos Aires, a partir del mes present, celebrarà la missa dels catalans, el tercer diumenge de cada mes, a la capella del Santíssim Sagrament.

¶ Ha estat objecte d'una renovació general l'entitat patrocinadora de les emissions radials dominicals que ara es deia *Nuestra Hora*, de Buenos Aires. D'ara endavant se'n tornarà a dir *L'Hora Catalana*. La seva comissió directiva és integrada així: president, Joan Merli; secretari, Ramon Escarri; tresorer, Francesc Arnó; vocal, Francesc Colomer. La direcció artística corre a càrrec de l'actor Joan Ferrer.

¶ En la seva assemblea del mes de febrer, el Centre Català de Nova York va elegir nou consell directiu, que va quedar constituït així: Joan Pujol i Font, president; Albert Lloveras, vice-president-tresorer; Jaume Xicart, secretari d'Interior; Jacint Saladriana, secretari d'Exterior; Pere Montllor, conseller de Relacions exteriors; Albert Pujol, conseller de Cultura; Lluís Pujol Jr., conseller d'Acció Social. Dies després el senyor Pujol i Font dimitia perquè el seu treball l'obligava a traslladar-se a Cleveland, Ohio.

¶ El dia 5 de març el mateix Centre donà una exhibició de vestes de l'Exposició de Barcelona del 1929.

¶ La Comissió preparatòria de l'Organització Internacional dels Refugiats (O.I.R.), reunida a Ginebra, ha posat en marxa un programa de tres punts, a desenvolupar en tres anys, destinat a donar una solució eventual a tots els problemes urgents dels exiliats. El primer punt consisteix en un estudi de definició i limitació del nombre de persones desplaçades a les quals cal proporcionar nova llar. El segon és demanar a les nacions que acceptin un nombre raonable de famílies classificades d'acord amb la nova definició. I el darrer, tracta del finançament voluntari de la colonització massiva per a refugiats a ultramar, amb fons aportats pels governs-membres. L'O. I.R. informa que en els set primers mesos de les seves activitats ha situat 80.000 persones i n'ha reparades 40.000. I que ha establert un fons de transports oceànics per al noliejament de vaixells que permetran el trasllat de refugiats als seus nous llocs de destinació.

OBITUARI

¶ A Begues, on residia, morí el dia 24 de febrer el senyor Emili Vendrell, pare del notable tenor dels mateixos noms. Tenia setanta anys.

¶ El dia 2 del corrent mes morí a Barcelona el professor Ramon Oliveres Massó, enginyer industrial i ex-director de l'Escola de Belles Oficis. Era el degà de l'Escola Industrial de Barcelona.

¶ Ha mort a Barcelona la senyora Facunda Pascual, mare política del nostre company de redacció Vicenç Riera Llorca.

¶ Ha mort a la ciutat de Mèxic el senyor Llorenç Balma i Aumella, barceloní que residia des de llarg temps en aquest país, dedicat a negocis industrials. Era un dels vells socis de l'Orfeó Català, entitat per la qual sentia un profund afecte i un bon amic nostre.

Dr. D. FRANCO

ODONTOLEG

De 11 a 1 i de 4 a 8
Uruguay, 44, d. 210
Eric. 18-38-84

MEXIC, D. F.

LA MEDICO FARMACEUTICA, S. de R. L.

CLINICA SANATORI RAIGS X

Eric. 28-87-28 Guadalquivir, 78 Mex. L-25-98
MEXIC, D. F.

SERVEI DE LLIBRERIA d'Edicions Catalònia

KANSAS, 13, 1 (Colònia Nàpoles) — MÈXIC, D. F.

La llista següent tan sols registra obres que tenim en existència, originals d'autors catalans o d'interès general per als nostres lectors. A més de les anunciades, servirem qualsevol altra que ens sigui sol·licitada, procedent d'editorials americanes. També atendrem comandes de llibres d'escriptors catalans publicats en francès o anglès, a reserva de servir-los quan els respectius exemplars arribin al nostre dipòsit.

LLIBRES EN CATALÀ

COL·LECCIÓ CATALÒNIA (Mèxic)

<i>La novel·la del Besani</i> , per August Fi-Sonyer	\$ 10.—
<i>Adrià Gual i la seva obra</i> , per Avel·lí Artís	2.—
<i>Mouèn Gato</i> , per Jona Moles	4.—
<i>356 Brigada Mixta</i> , per A. Artís-Gener	6.—
<i>Miquel Sereni</i> , per Jaume Aiguader	8.—
<i>El darrer dels Tubus</i> , per Jaume Roig	3.—
<i>El pont de la Mar blava</i> , per L. Nicolau d'Oliver	4.—
<i>Tots tres rutes per l'Ozama</i> , per Vicenç Riera Llorca	7.—
<i>Història de Catalunya</i> , per F. Soldevilla i P. Bosch-Gimpera	12.—
<i>A la boca dels núpcis</i> , per Ramon Vinyes	7.50
<i>Solitud</i> , per Victor Català	10.—
<i>Retrats literaris</i> , per Domènec Guanab	7.—
<i>Temperatures</i> , per Francesc Trabal	12.—
<i>Teatre de la Natura</i> , per A. Rovira i Virgili	6.50
<i>De la Pau i del Combat</i> , per J. Foss i Pagès	15.—

COL·LECCIÓ VERDAGUER (Mèxic)

<i>La collita tardana</i> (poemes), per A. Rovira i Virgili	\$ 10.—
---	---------

EDICIONS KADAROL (París)

<i>Històries de Consagrat</i> , per Raimon Tasis. Ed. de luxe, enq. pell, \$ 40.— Rústica	\$ 6.—
<i>Poemes</i> , per Alexandre Mana. Ed. de luxe, amb 4 litografies a colors de Grau Sala, enq. holandesa, \$ 40.— Rústica	8.—
<i>Miscel·lània Verdaguier</i> (antologia de poesia i prosa del gran poeta, amb estudis originals dels més notables escriptors catalans contemporanis)	10.—

BIBLIOTECA CATALANA (Mèxic)

<i>Els catalans en la descoberta i colonització de Califòrnia</i> , per J. Carner Ribalta	\$ 10.—
<i>El comte Arnau</i> , per J. M. de Sagarra	4.—
<i>L'estel sobre el mar</i> , per Agustí Bartra	3.50
<i>Catalunya, símbol de llibertat</i> , per Pere Foc	3.50
<i>Mirada</i> , per Frederic Mistral (Trad. de Maria A. Salvà)	6.—
<i>Granat català al baix</i> , per Pompeu Audoubert	8.—
<i>Terras d'Amèrica</i> , per Josep M. Poblet	3.50
<i>Els primers romàntics de llengua catalana</i> , per J. Miquel i Vergés	3.50
<i>La Nacionalitat Catalana</i> , per E. Prat de la Riba	10.—
<i>Diccionari ortogràfic abreujat</i> , per Pompeu Fabra	2.—
<i>Les principals faltes de Gramàtica</i> , per Pompeu Fabra	1.50

Regiment de la cosa pública, per Eiximenis.

Llibre d'Amis i Amat, per Ramon Llull (Tots dos llibres en un sol volum, relligat en pasta espanyola)

La conquesta de Mallorca (de la Crònica, de Jaume I)

El somni, per Bernat Metge

Poesies, per Antònia March. Tots tres llibres (en rústica)

CLUB DEL LLIBRE CATALÀ (Mèxic)

El pensament i la vida, per Jaume Serra Hunter (edició de luxe)

Mànquers d'Obol (poemes), per Jaume Terrades (edició corrent, \$ 5.—)

Edició de luxe

CULTURA CATALANA (París)

GRAMÀTICA CATALANA, per Pompeu Fabra

LLIBRERIA CATALÒNIA (Barcelona)

Rondalles. Bellem. La fugida a Egipte. El somni de Sant Joan. Nerto, per Jacint Verdaguier. Totes cinc en un sol volum

Discursos, Articles, Pròlegs, Cantic dels Cantics, procedint d'*Els Jardins de Salomó. Excursions i viatges*, per Jacint Verdaguier. Totes sis en un sol volum

Santa Eulàlia. Roser de tot l'any. Veni del Bon Pastor. Caritat. Totes quatre en un sol volum

ACRUFIACIÓ PATRÍSTICA CATALANA (Xile)

Ruta d'Amèrica, per Domènec Guansé

Les formes de la vida catalana, per J. Ferrater Mora

EDICIONS DEL AUTOR

Girona. Petita història de la ciutat i de les seves tradicions i folklore, per Gilbert. Volum en foli major, de 356 pàgines, profusament il·lustrat amb boixos autèntics

Destins, per J. Clot i Mulet

Terra Nostra, per Agustí Cabruja

Estampes de la Catalunya pintoresca, per Josep Torrenta, amb il·lustracions de Quijux

Destins, per J. Clot i Mulet

Terra Nostra, per Agustí Cabruja

Estampes de la Catalunya pintoresca, per Josep Torrenta, amb il·lustracions de Quijux

BIBLIOTECA DE LA ROSA DELS VENTS (Barcelona)

Laura a la ciutat dels sentits, per Miquel Llor

El somni dels sentits, per Miquel Llor

Terras de l'Ebre, per Sebastià J. Arbó

Història d'un got, per Jeroni Moragues

COL·LECCIÓ EL DOSEI (Barcelona)

Ticu Costa, per Sebastià J. Arbó

Viatge a Catalunya, per Josep Pla

Cada dia és festa, per Manuel Brunet

REVISTA DE CATALUNYA, publicada trimestralment a París. Han sortit dos números i hi ha el tercer en premsa. Fascicles de 160 pàgines

Exemplar, \$ 6.—

SERVEI DE LLIBRERIA d'Edicions Catalònia

KANSAS, 13, 1 (Colònia Nápoles) — MEXIC, D. F.

BIBLIOTECA LITERÀRIA CATALANA (Barcelona)

<i>Mosaïc</i> , per Victor Català	\$ 7.25
<i>Jaume Ferrill</i> , per Josep Ribalta	7.75
<i>Urduia</i> , per Agustí Esclausans	7.25
<i>Gramos</i> , per J. M. Nadal	7.50
<i>Memòries d'un aprenent d'antiquari</i> , per R. Dalmau	6.—

BIBLIOTECA SELECTA (Barcelona)
(Cada volum, enq. tela: \$ 8.50; pell, \$ 16.50).

<i>L'Atlàntida</i> , per Jacint Verdaguer.	
<i>Canigó</i> , per Jacint Verdaguer.	
<i>Montserrat</i> , per Jacint Verdaguer.	
<i>Gualba, la de mil veus</i> , per Eugeni d'Ors.	
<i>La Ben Plantada</i> , per Eugeni d'Ors.	
<i>L'illa de la Calma</i> , per Santiago Rossinyol.	
<i>Flama vivent</i> , per Josep Roig i Raventós.	
<i>Fanny</i> , per Carles Soldevila.	
<i>La família dels Garriguas</i> , per J. Pin i Soler.	
<i>Del joc i del far</i> , per Carles Riba.	
<i>El caçador</i> , per Tomàs Garcès.	
<i>La punyalada</i> , per Marian Vayreda.	
<i>Pilar Prim</i> , per Narcís Oller.	
<i>Montnegre</i> , per Josep Roig i Raventós.	
<i>Llibre d'amor</i> , per Joan Arús.	
<i>Del Burn al Plato</i> , per Santiago Rossinyol.	
<i>La parada</i> , per Joaquim Ruyra.	

(Altres títols en camí)

OBRA POÈTICA DE JOSEP M. DE SAGARRA
Un volum de 14 x 20 cms., de més de 1.000 pàgines, en paper bíblia especial, relligat en pell flexible, amb estampacions en or fi, contenint íntegra tota la producció poètica de Sagarra, des del *Primer Llibre de Poemes* fins a *Entre l'Equador i els Tròpics*, amb un pròleg autobiogràfic \$ 80.—

OBRES COMPLETES DE VERDAGUER
Un volum de 15 x 21 cms., de 1.500 pàgines, en paper bíblia especial, relligat en pell flexible, amb estampacions en or fi, contenint tota la producció (31 obres) del nostre poeta nacional .. \$ 80.—

EDICIONS CARLES FONTERRE (París)
La fi del món a Girona, per Joaquim Ruyra, amb litografies de Carles Fontseré (edició de 85 exemplars) \$ 100.—
Ode à l'Espagne, per Joan Maragall. Pròleg i traducció de Jean Cassou. Litografies de Carles Fontseré (edició de 110 exemplars) 30.—

EDITORIAL ALBOS (París)
Des contes, de Manuel Reventós, il·lustrats amb quatre puntes seques, títols i caplletres de Pau Picasso (edició de 250 exemplars) \$ 480.—
XIV Cançons Populars Catalanes, il·lustrades amb 14 puntes seques de l'escultor Joan Rebull (edició de 55 exemplars) 240.—

MAPA DE CATALUNYA, per Prof. Antoni Bargés, tirat en offset, a tot color, editat per la Confederació d'Organitzacions Catalanes d'Amèrica. 56 x 70 cms. . Exemplar, \$ 5.—

IMPORTANT—Totes les comandes de Mèxic-ciutat seran servides a domicili, sense càrrec del corresponent subrat. Les de l'interior de la República es fan a remessa, augmentat \$ 0.50 per despeses. Les de l'exterior han de venir acompanyades de sac bancari per la totalitat del seu import, a nom d'Edicions Catalònia, i seran expedides immediatament, certificades, sense que nos fem responsables de pèrdues o retards per culpa dels correus.

Paintges. Catorze poesies inspirades per la bellesa del paisatge català, originals dels nostres primers poetes, il·lustrades amb 14 litografies a colors, per Martí Bas (edició de cent exemplars) 125.—
Tot l'Any, per Rafael Tasis, amb dotze litografies de Clavé (edició de cent exemplars) 115.—
Claror de nit, per Ferran Canyameres, amb litografies de Martí Bas (edició de 55 exemplars) 70.—

EN CASTELLA

EDITORIALS DIVERSES

<i>Càrdenas; su actuación, su país</i> , per Pere Foix	\$ 12.—
<i>Vida y obra de Ramon Llull</i> , per Joaquim Xirau	10.—
<i>La idea del hombre</i> , per Eduard Nicol	30.—
<i>El poblamiento antiguo y la formación de los pueblos de España</i> , per Dr. P. Bosch-Gimpera	35.—
<i>La Escenografía en el Teatro y en el Cine</i> , per A. Artís-Gener	10.—
<i>Cierzo (El fin de la Monarquía Española)</i> , per Just Caballero	5.—
<i>Misterio de Quauhazuatla</i> , per Josep Carner	4.—
<i>Guerra en España</i> , per Cor. Jesús Pérez Salas	7.—
<i>Vidas agitadas (esbocos biográficos)</i> , per Pere Foix	4.—
<i>Morir al dia (llibre de sonets)</i> , per J. M. Quiruga Pla. Edició de luxe, enq. holandesa, \$ 35.— Rústica	6.—
<i>La ciudad de madera</i> , per Agustí Cabruja	5.—
<i>Instituciones políticas del antiguo Estado catalán</i> , per L. Franquesa	4.—
<i>Las formas de la vida catalana</i> , per J. Ferrater Mora	4.—
<i>La ruta incògnita</i> , per J. Cid i Mulet	6.—
<i>España en la vida italiana del Renacimiento</i> , per Benedetto Croce (amb un interessant capítol sobre la intervenció catalana en la vida social i política de la Itàlia medieval)	16.50
<i>España</i> , per Salvador de Madariaga ..	15.—
<i>Pasión y muerte de Miguel Servet</i> , per Pompeu Gener	3.—
<i>El Intelecto Helénico</i> , per Pompeu Gener	4.—

EN FRANCÉS

<i>Journal d'un Espatrié Catalan</i> , per Comte de Güell	\$ 6.—
<i>Histoires Spirituelles des Espagnols</i> , per Carles Cardó	8.—

EN ANGLÈS

<i>Catalan Grammar (Gramàtica catalana)</i> , per Joan Gill	\$ 12.50
---	----------